

30595

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**NAKKAŞ OSMAN VE LEVNİ'YE AİT SURNÂME
MİNYATÜRLERİNİN KOMPOZİSYON VE RENK
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Alaybey KAROĞLU

HAZIRLAYAN
HÜSEYİN ELMAS

KONYA-1994

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖNSÖZ.....	I
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

I- MİNYATÜR SANATININ KRONOLOJİK GELİŞİMİ	6
A- Osmanlı Öncesi Türk Minyatür Sanatı	6
B- Osmanlı Dönemi Türk Minyatür Sanatı	9
a- Fatih Devri	9
b- Kanuni Devri	12
c- III. Murad Devri	15
d- Lale devri	18
e- Murakkalar	19

İKİNCİ BÖLÜM

I- MİNYATÜRLERİN KOMPOZİSYON VE RENK DÜZENLEMESİ.....	20
A-NAKKAŞ OSMAN'A AİT MİNYATÜRLERİN KOMPOZİSYON ve RENK DÜZENLEMESİ.....	20
B-LEVNİ'YE AİT MİNYATÜRLERİN KOMPOZİSYON ve RENK DÜZENLEMESİ.....	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I- DEĞERLENDİRME	32
II- KARŞILAŞTIRMA.....	37
III- SONUÇ	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I- KATOLOG.....	47
II- ÇİZİMLER	164
III- YARARLANILAN KAYNAKLAR	190
A- Kitaplar.....	190
B- Süreli Yayınlar	192

ÖNSÖZ

Nakkaş Osman ve Levni'ye ait Surnâme minyatürlerinin kompozisyon ve renk açısından incelenmesini değerlendirmeye çalışan bu araştırmanın konusu Yrd. Doç. Alaybey Karoğlu ile seçilmiştir.

Yüzyılımızın sonlarına doğru, bir sanat değeri taşıdığı kabul edilen Osmanlı dönemi minyatürleri üzerine araştırmalar son yıllarda artar gibi görünmesine karşın, bu minyatürleri kompozisyon ve renk açısından inceleyen çalışmalar yeterince bulunmamaktadır.

Osmanlı dönemi minyatür sanatının en önemli problemlerinden birine yönelen bu çalışma, Osmanlı minyatürlerinin kompozisyon ve renk düzenlemesini kapsamlı bir şekilde araştırmak veya yapılmış oldukları dönemleri teferruatı ile ele almak değildir. Sadece XVI. yüzyılda Nakkaş Osman tarafından hazırlanan Surnâme-i Hümayun minyatürleri ile, XVIII. yüzyılda Levni tarafından hazırlanan Surnâme-i Vehbi minyatürlerinin kompozisyon ve renk açısından incelenmesini ele almaktadır.

İncelemeye çalıştığım bu konuda; danışmanım olarak beni teşvik edip yönlendiren hocam, Yrd. Doç. Alaybey Karoğlu'na teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ayrıca, fotoğrafların çekimini yapan değerli arkadaşım İbrahim Çoban'a ve tezin yazımında emeği geçen Meltem Dizgi'ye teşekkür ederim.

Hüseyin ELMAS

KONYA-1994

GİRİŞ

Elyazma kitapları süslemek için suluboya ile yapılan resimler hakkında kullanılan minyatür kelimesinin kökeni, İtalyanca minyatüre kelimesinden alınmalıdır. Türkçe, Arapça ve Farsça'da karşılığı bulunmamakla birlikte, Türk dünyasında ilk zamanlardan beri minyatüre "nakış", nakış yapana "nakkaş" adı verilmiştir.

Bilindiği gibi minyatür sanatı tarihin eski dönemlerine kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. İlk örneklerine ise Doğu Türkistan'da Kara Hoça harabelerinde rastlanmaktadır. Buradaki örnekler VIII. ve IX. y.y. ait Uygur Türkleri tarafından yapılmış Maniheist duvar resimleri ve muhtelif minyatürlü sayfalardan ibarettir (1).

Gelişen zaman içerisinde, gerek Moğol, gerekse İran minyatür sanatı çeşitli sosyal ilişkiler sonucu Batıya açılması gereğini doğurmuş Selçuklular'la birlikte Anadolu'ya gelmiştir. Bu dönem minyatürlerinde belirli bir üslup birliği görülmekle birlikte, yer yer İran etkisinin özellikleri göze çarpar (2).

Osmanlı döneminde ise, minyatür, saray çevrelerinin de (toplumun ihtiyaçlarına bağlı olarak) desteğiyle yeniden hayat bulur. Bilinen dünyanın o dönemde en güçlü devleti konumunda olan Osmanlı, minyatür sanatına yeni bir dil, anlayış ve üslup getirerek bu alanda en güzel örneklerini vermiştir. Kendine özgü bir kişilik geliştiren Osmanlı minyatür sanatının billurlaşmış örneği ve kaynağı sayılan İran kitap sanatındaki Şehnâme ve Hamse ressamlığı yanında (kalıplaşmış edebiyat türlerinden başka) bilimsel eserler, seyahatnameler, ansiklopediler ve biyografiler gibi yeni alanlara hatta dini konulara da yönelmiştir. Bunun yanında halkın günlük yaşantısına da yer veren Osmanlı nakkaşları onların günlük yaşayışlarını, iş hayatını, düğünlerini, bayramlarını ve eğlencelerini yeni bir canlılıkla yeni bir üslupla belgelemişlerdir. Çoğu kez şehzadelerin sünnet doğünleri ise, bu tip konuları anlatmak için bir vesile olmuştur. Esnaf loncalarının

1) Cahide Keskiner, "Minyatür", Sanat Çevresi, Ekim 1985, Sayı: 84, s. 25.

2) C. Esad Arseven, Türk Sanat Tarihi, Cilt: III, İstanbul 1984, s. 88.

ve bütün devlet kurumlarının, türlü gösterilerle katıldıkları bu düğünler zamanla saray dışına çıkarak büyük meydanlara yayılmış, coşkun bir halk bayramı halini almıştır. Bu bayramları en ince ayrıntılarına kadar söz ve resimle anlatan düğün kitapları (Surnâme) İslam sanatında, Şehnâme ve Hamse ressamlığının yanında "Surnâme ressamlığı" diye adlandırılan yeni bir sanat türünü de beraberinde getirmiştir.

İslâm dünyasında ve başka milletlerde eşine rastlanmayan bu yazım türü Osmanlılarda nazım ya da nesir olarak ele alınmış, bu şenliklerde halkın yaşadığı, sevinç en güzel biçimiyle günümüze aktarılmıştır (3). Ancak yapılan şenlikleri anlatan bu eserlerin edebiliğinin yanında, bir de içerisinde bulunan ve devrin nakkaşları tarafından titizlikle yapılan minyatürler bulunmaktadır. Günümüzde, her biri sanat şaheresi olarak algılanan bu minyatürler aynı zamanda tarihi birer belge konumundadırlar. Bu tip eğlenceleri anlatan minyatürlere bakıldığında Osmanlı nakkaşlarının keskin bir gözlemci olduğu ve gördüklerini büyük bir titizlikle kâğıda aktardıkları anlaşılır. İslâm dünyasında ve başka milletlerde eşine rastlanmayan bu gözlemciliğin temelinde Batı etkisinin olmadığı da düşünülemez. Ancak Osmanlı nakkaşları, olaya dinsel açıdan yaklaştıkları için oran-orantı, derinlik, perspektif, anatomi gibi bazı resimsel özelliklerden kaçınmışlardır. Onlar, dünyayı geçiciliği içinde sadece bir görüntü olarak kabul ettiklerinden Batı'da görülen bu tip gelişmelerden uzak kalmışlar, dolayısı ile olaylara daha grafiksel açıdan yaklaşmışlardır.

Şehzadelerin sünnet törenlerini kendilerine konu alan ve bu konu üzerine yazılmış el yazma eserler içerisinde minyatür yapan nakkaşlarımız çok az sayıdadır. Günümüze kadar gelebilen Osmanlı dönemi el yazmaları içerisinde bulunan minyatürlerle Nakkaş Osman ve Levni'nin eserleri karşılaştırıldığında ise, gerek kompozisyon gerekse renk açısından önemli farklılıklar göze çarpar.

Bu nedenle, sözü edilen her iki surnâme minyatürlerini yüksek lisans tezi olarak seçip bilim dünyasına kazandırmaya karar verdik.

3) Sezer Tansuğ, "Şenliknâme'ye Giriş", Dost, Nisan 1960, Sayı: 31, s. 10.

Minyatürlerini incelediğimiz eserlerden birincisi; 1582 tarihinde Seyyit Lokman tarafından yazılıp, Nakkaş Osman tarafından minyatürlen Surnâme-i Hümayun adlı elyazma eserdir. Klasik dönem Osmanlı minyatür sanatının en önemli örneklerinden biri olan Surnâme-i Hümayun konu olarak, III. Murad'ın 1582 tarihinde oğlu Şehzade Mehmed'in 1582 tarihinde sünnet edilmesi vesilesiyle düzenlenen ve 55 gün 55 gece süren şenlikleri konu almaktadır.

Nakkaş Osman'ın minyatürlerine bakıldığı zaman, onun İslâm nakış resim sanatının ilgi çekici bir kompozisyon şemasını uyguladığı ve kendisinden sonra gelen nakkaşlara bir takım kompozisyon örnekleri verdiği görülür. O, kendi kalıplarını kendisi yaratmıştır. Hayali sahneler yerine gerçek sahneleri minyatürlerinde kullanmış olayların geçtiği mekanda kendi gerçekliği içinde tasvir etmiştir. Eserlerinde devrinin İstanbul hayatını, esnafların işlerini nasıl yaptıklarını, kıyafetlerini günümüze aktarmış, devrin ekonomik ve sosyal yapısını yansıtan birer tarihi belge olmasını sağlamıştır. Kısacası, Nakkaş Osman'ın III. Murat zamanında yaptığı bu resimler, onun sanatını, kişiliğini, üslûbunu ve minyatür sanatına getirdiği yenilikleri gösterebilecek niteliktedir.

II. eser ise; 1720 tarihinde devrin şairi Hüseyin Vehbi tarafından yazılıp Levni tarafından minyatürlen Surnâme-i Vehbi adlı elyazma eserdir. Eser, Sultan III. Ahmed'in dört şehzadesinin sünnet edilmesi vesilesiyle 1720 yılında Ok Meydanı ile sahil koylarında düzenlenen ve 15 gün 15 gece süren şenlikleri konu almaktadır. Eser içerisinde bulunan minyatürlere bakıldığında, Levni'nin minyatürlerinin Beyazid devrinden beri gelen nakkaşların eserlerinden başka bir tarza sahip olduğu görülür. O eserlerinde İran resimlerine benzeyen klasik devir ressamı gibi efsanevi ve hayali resimler yapmamış bütün manasıyla gerçeği tasvir eden ve üslûplaştıran bir realist olmuştur. Bunun yanında kendisinden önceki nakkaşların tarzlarına tamamen yabancı kalmamakla birlikte Avrupa resminde yaklaşmış, ilk defa eserlerinde iki boyutlu bir yüzey sanatı olan minyatürle, perspektif ve ışık- gölgeyi birleştirmiştir. Aynı zamanda bir müzehhip olması nedeniyle çizgilerinde ve renklerinde Hüsn-ü Hat üslûbuna yaklaşılarak resimleriyle ayrı bir tarz oluşturmuştur.

O, minyatür tarzındaki resimleriyle sadece Osmanlı çevresinde değil, İslâm dünyasında da önemli bir yere sahip olmuştur. Onun minyatürlerinde Türk karakteri islâmi resim kilişesini bağlarından kopararak doruğuna ulaşmıştır.

Konunun seçilme sebeblerini ise şöyle sıralayabiliriz:

1. Geleneksel Türk sanatında minyatürün sadece elyazma eserler içerisinde kalmış olması ve ilgili çevreler tarafından gereği gibi tanınıp bilinmemesi,
2. Eserlerin Surnâme geleneği içerisinde önemli birer örnek olmaları,
3. Nakkaş Osman ve Levni'nin yapmış oldukları eserleriyle devirlerinde önemli bir yere sahip olmaları,
4. Geleneksel tasvir sanatının çağdaş resim sanatı ile ilişkisi,
5. Konuyla ilgili bilimsel araştırma ve çalışmanın azlığı.

Bu sebepler gözönüne alınarak çalışmamızda, önce minyatür sanatı hakkında bibliyografya taraması, sonra ilgili kütüphanelerde araştırma yapılmıştır.

Araştırmamızın başında konunun iyi anlaşılabilmesi için minyatür sanatının gelişimini kronolojik bir düzen içerisinde sunulmuş ve bu kısım;

A- Osmanlı Dönemi Öncesi Türk Minyatür Sanatı

B- Osmanlı Dönemi Türk Minyatür Sanatı başlıkları altında toplanarak Türk minyatür sanatının gelişimi hakkında örneklerle birlikte bilgi verilmiştir. Osmanlı Dönemi minyatür sanatı hakkında bilgi verilirken minyatür sanatının gelişen zaman içerisinde yapılış dönemlerine ve yapıldıkardı dönemin üslup özelliklerine göre devirlere ayırdık.

Bu devirler;

a- Fatih Devri

b- Kanuni Devri

c- III. Murad Devri

d- Lâle Devri'nden ibarettir.

Bunların dışında, Osmanlı tarihi içerisinde yapılmış elyazma eserlerin yanında birde tek sayfalara yapılmış ve "murakka" adı verilen albümlerde toplanmış minyatürler bulunmaktadır. Bunları da Lâle Devri minyatürleri sonunda Murakkalar diye bir guruba ayırarak vermeye çalıştık.

II. Bölümde, araştırmanın konusunu oluşturan Nakkaş Osman ve Levni'nin minyatürlerindeki kompozisyon ve renk düzenlemeleri ele alınarak işlenmiştir. Bu bölümün hazırlanabilmesi için Nakkaş Osman ve Levniye ait minyatür örneklerinin künyeleriyle birlikte analizleri yapılmıştır. Yine aynı örneklere ilişkin çizimler yapılarak sanatçıların eserlerinde görülen kompozisyon özellikleri desteklenmeye çalışılmıştır.

IV. Bölümde; adı geçen nakkaşların minyatürlerinden alınan örneklerin, bir örneklik prensibine göre katalogları hazırlanmış, minyatürlerin künyeleriyle birlikte herbirinde görülen kompozisyon ve renk özellikleri verilmiştir.

Bu kataloglar hazırlanırken Nakkaş Osman'dan alınan örnekler, ilk onbeşe kadar karşılık kapanan sayfalardan seçilmiştir. Karşılıklı kapanan bu sayfalar Nakkaş Osman'da sağdan sola doğru sıralanırken bizde soldan sağa doğru sıralanmıştır. Levni'nin minyatürlerinde ise, örnekler yer yer karşılıklı kapanan sayfalardan, yer yer ise aralardan seçilmiş ve benzer kompozisyon şekillerine göre sıralanmıştır. Ayrıca, örnek minyatürlerin çizimleri yapılarak kompozisyon düzenlemeleri çizimler üzerinde gösterilmeye çalışılmış, böylelikle konunun daha iyi kavranması amaç edinilmiştir.

Nakkaş Osman ve Levni'ye ait Sürnâme minyatürlerinin kompozisyon ve renk açısından incelenmesini konu alan bu araştırma alanında yapılan yeni bir çalışma olduğu için bazı eksiklikleri bulunabilir. Bu durum yeni bir konunun çözümünde her zaman ortaya çıkabilecek bir eksiklik gibi kabul edilerek ileriki çalışmalarda giderilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

I- MİNYATÜR SANATININ KRONOLOJİK GELİŞİMİ

A- Osmanlı Dönemi Öncesi Türk Minyatür Sanatı:

Elyazma kitapları süslemek için suluboya ile yapılan resimler hakkında kullanılan bir tâbir olan minyatür kelimesi İtalyanca minyature kelimesinden alınmalıdır. Türkçe, Arapça ve Farsça'da karşılığı bulunmamaktadır. Türk dünyasında ilk zamanlardan beri minyatüre "nakış", nakış yapana da "nakkaş" adı verilmiştir. Bizde nakış boya ile resim apmak anlamında kullanılmış, boya ile resim yapanlara "nakkaş", tablo ve insan resmi yapanlara "musavvir" veya "şebih", manzara ve tezyinat yapanlara da "tarrah" adı verilmiştir. Ressam tâbiri ise Tanzimat'tan sonra kullanılmaya başlanmıştır (4).

Türklerde minyatür sanatının menşesine gelince; Türk tasvir sanatı Orta Asya'da Türkler'in tarih sahnesine çıkmasıyla başlayıp günümüze kadar değişik biçimler kazanarak süregelmiş, temelini de el yazma eserlerinin sayfalarında bulunan minyatürler oluşturmuştur (5).

En eski örneklerini Çin kaynaklarından öğrenebildiğimiz, Orta Asya Türk Resmi'nin o dönemdeki uygulanış şekli, atalarının ölümleri için yaptıkları mezarların duvarlarındaki ölünün hayatta iken başından geçen çeşitli hadiseleri anlatan resimlerdir (6). Bu dönemde Orta Asya'da ayrı ayrı devletler kurarak yaşayan Uygur Türkleri güzel sanatlarda özellikle resim ve minyatür sanatında çok ileri düzeye ulaşmışlardır. Önce Maniheizm daha sonra da Budizm dinini seçen

4) İsmet Binark, "Türkler'de Resim ve Minyatür Sanatı, Vakıflar Dergisi, Sayı: XII, Ankara 1978, s. 271-272.

5) Aynı eser, s. 275.

6) Aynı eser, s. 275.

Uygurlar'ın tasvir sanatı doğal olarakta bu din çerçevesi içerisinde kendini göstermiştir.

Uygurlar'dan günümüze gelen eserlerin çoğu duvar resimleri olmakla beraber pekçok da dağınık kitap sayfalarında minyatürlere rastlanır. Bunlar çoğunlukla 9. ve 10. yüzyıllara aittir (7).

"Resim ve heykelin İslâm dünyasında yayılmasında Türk sanatının büyük rolü olup, biri Selçuklular'la diğeri Moğol istilası ile gelen Uygurlar'la olmak üzere iki devirde kendini gösterir. Moğol devrinde pek çok Uygur kâtip (bitikçi, bahçi) ve sanatkâr İslâm dünyasına gelmiş ve resmin canlanmasına tesir etmiştir." (8).

Orta Asya'da Uygur -Türk şehirlerinde yapılan kazı ve araştırmalarda Uygur minyatürleri VII-IX'uncu yüzyıllar Bağdat mektebine yaratıcı mahiyette tesirler yapan Orta Asya Türk minyatür Sanatı hakkında bize yeterli bilgi vermektedir. İran'da minyatür sanatı, XIII ve XIV'üncü yüzyıllarda, zamanında onların saraylarında çalışan Uygurlu Türk nakkaşların getirdikleri Orta Asya Türk resminin tesiriyle başlamış, XIII'üncü yüzyıldan itibaren İran ve Orta Asya'dan bu ülkeye yerleşen ve Ön Asya resminin çehresini tamamıyla kendi milli üsluplarına göre değiştirip yenileyen Orta Asya'lı Uygurlu sanatkârların tesiri altında kalmıştır (9).

İslâmiyetten önce Orta Asya'da Uygurların üstün bir seviyeye çıkardıkları bu resim ve minyatür sanatı, İslâmiyetten sonra çeşitli yollarla Anadolu'ya gelmiştir. Bu dönemde İslâm dünyasını hakimiyeti altına alan Selçuklu Türkleri, sultan ve emirlerinin Uygur'lu katip ve nakkaşlarına sahip çıkmalarıyla Selçuklu çığını yaratmışlardır. Büyük Selçuklular devrine tekamül eden bu minyatür sanatı Anadolu Seçukluları zamanında da devam etmiştir.

7) Güner İnal, Türk İslam Minyatür Sanatı (Başlangıcından Osmanlılar'a kadar), Ankara 1966, s. 7.

8) Osman Turan, Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti, Ankara 1965, s. 293.

9) İsmet Binark, a.g.e., s. 275.

sanatı Anadolu Seçukluları zamanında da devam etmiş fakat, bu döneme ait fazla bir eser günümüze kadar gelmemiştir. Günümüze kadar gelebilen bir kaç sayılı eser ise elyazma eserlerin sayfalarında bulunan minyatürlerdir. Suluboyanın gayet parlak renklerinin kullanılmasıyla yapılan bu minyatürler, genelde din dışı olup, ilim, hekimlik, tabiat ve edebiyat konularını içermektedir.

Bu eserlerden Dioskarides'in De Materia Medica'sının iki nüshası Topkapı Sarayı'nda (2127), ancak asıl üç cilt olanı Ayasofya Kitaplığı'ndadır (No. 3072, 3703, 3704). Üç ciltte toplam binden fazla minyatür bulunmaktadır. Bu kitap daha sonra Kitâbü'l Hasayiş olarak adlandırılmıştır (10). Eserin içerisinde bulunan minyatürler, bitkiler, kökler, zehirli hayvan sokmalarından sağaltma gibi çeşitli konuları göstermektedir. Bitki resimleri yanında bazı hayvan tasvirlerine de yer verilmiştir.

Hayvan masallarının ağırlıkta olduğu diğer bir elyazma eser ise, İbnül Mukaffa tarafından Arapça'ya çevrilen Hintli Beydeba'nın Kelile ve Dimme'sidir. Türkçe, Farsça, Arapça, Süryanice ve Pehlevi'ye çevrilen eser aynı zamanda batı dillerinede çevrilmiştir (11). Eserde, öyküleri açıklayıcı minyatürler bulunmaktadır. Minyatürler gerçek bir sanat değeri göstermesede metni açıklayıcı olması bakımından önemlidir.

10) Metin And, "Türk İslâm Minyatürlerinde Bilimle İlgili Konular" Kültür ve Sanat, Eylül 1990, Sayı: 7, s. 18.

11) Oktay Aslanapa, "XIV. yüzyılda Minyatür Sanatı" Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı, Ankara 1977, s. 55.

B- Osmanlı Dönemi Türk Minyatür Sanatı:

Osmanlı Dönemi minyatür sanatının temelini Fatih Devrinden kalma elyazma eserlerin sayfalarında bulunan (Minyatür) nakış- resimler oluşturmaktadır. Zira, minyatür sanatı alanındaki çalışmaların en yoğun olduğu dönem Fatih dönemidir. Yalnız hiçbir gelişim, taha önceki çalışmalara dayanmadan gerçekleşmeyeceğine göre, Osmanlılar'ında beylik döneminden kalma bir resim sanatının varlığını kabul etmek gerekir.

"Ama, ne Bursa'daki Yeşil Cami'in nakışlarını yapan İlyas Bin Ali'ye, ne de varlığını Latifi ve Riyazi tezkirelerinden öğrendiğimiz şair ve nakkaş Bursa'lı Sâiye, adlarını bilmediğimiz daha başka nakkaşlara mal edeceğimiz minyatürler bulunmadığı için, bu devrin resim sanatı karanlıktır" (12). Ancak, Türk Minyatür sanatının gelişmesini belirlemede karşılaşılan güçlüklerden biri, aslında Türk kültürünün ve toplumun özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Zira Türklerin herhangi bir sanat eserini yaparken ne eserin adını ne de yapılış tarihin eser üzerine yazmamışlardır. Aslında bu bireye önem vermemek anlayışından kaynaklanmasada böylesi alçak gönüllü davranışlar, sanatçının ve sanat eserinin yapıldığı dönemin saptanmasını güçleştirmektedir.

a- Fatih Devri:

Fatih döneminde, İstanbul'un alınıp başkent seçilmesiyle ülke yalnız ekonomik yaşamda değil, bilim ve sanat alanında da bir ilerleme kaydeder. ülkede bütün sanat kollarında olduğu gibi minyatür sanatta Fatih'in desteği altında gelişme imkanı bulur.

Bu dönemde Fatih yeni sarayında bir nakışhane kurmuş ve başına Özbek asıllı Baba Nakkaş'ı getirmiştir. Bu nakışhanede Fatih'in yeni kütüphanesi için nâdide pekçok kitap istinsah edilmiş, bunlar müzehhipler tarafından çok ince bir dikkatle tezyin edilmiş, nakkaşlar tarafından resimlendirilmiş ve mücellidler tarafından ciltlenerek nakışlı kitaplar içerisinde padişaha takdim edilmişlerdir (13).

12) S. Kemal Yetkin, İslam Ülkelerinde Sanat, İstanbul 1984, s. 203.

13) İsmet Binark, a.g.e., s. 277.

Fatih döneminde dışarıdan sanatçıların getirildiği de bilinmektedir. Bunların en önemlisi ise İtalya'dan getirilen Gentile Bellini'dir. Bellini'den Fatih kendinin bir portresini yapmasını istemiş O da Fatih'in bir portresini yapmıştır. Fakat bu ve bu dönemde yapılan birçok portre kaybolmuştur.

"Gentile Bellini tarafından yapılp, 25 Kasım 1480 tarihini taşıyan tablo sonradan Henry Layord adlı bir İngiliz satılmıştır. Bellini'nin İstanbul'da bulunduğu sırada yaptığı bu çok kıymetli tablo ile, şehzadelerin ve saray adamlarının portrelerinin, saraydan nasıl kaybolduğu ve yabancı memleketlere nasıl gittiğini henüz doğru olarak bilemiyoruz" (14).

Yine Fatih döneminde Sinan Bey adında bir nakkaş Venedik'e giderek orada Mastori Pavli'den ders almış, İstanbul'a dönüşünde ise, Fatih'in bir portresini yapmıştır (15). Minyatürde, Fatih'in sol elinde mendil, sağ elinde ise koklamakta olduğu bir gül vardır. Sinan Bey bu eserinde, Fatih'in kuvvetli şahsiyetini, çok ince yüz hatlarını ve ikna gücünü açıkça ifade edebilmiştir.

Yine Fatih döneminden kaldığı bilinen ve şu anda Topkapı Hazine Dairesi'nde bulunan Siyah Kalem imzalı bir çok resim bulunmaktadır. Siyah Kalem'in kim olduğu ve resimlerindeki büyüleyici etkinin kaynağı bilinmemektedir. Nerede ve ne zaman yaşadığı belli değildir. Bilinen tek şey Fatih Albümü içerisindeki Siyah Kalem imzalı resimlerdir (16).

Bu resimler arasında bir dizi bozkır halkının yaşamını ve inanç dünyasını anlatmaktadır. Bu insanlar boş bir yüzey içersinde birbirini örtmeyecek biçimde sıralanmışlardır. Figürlerde kol ve bacakların yeri kavranmışcasına açılışı onlara inandırıcı bir ağırlık kazandırmıştır. Figürler devamlı hareket halindedir. Hareketin sürekliliğini göstermek için de, yürüyüş motilerinde ayaklardan biri alttan biriside üstten gösterilmiştir.

14) C. Esad Arseven, Türk Sanatı, İstanbul 1948, s. 225.

15) C. Esad Arseven, Sanat Ansiklopedisi, a.g.e., s. 1423.

16) Nazan İbşiroğlu, "Siyah Kalem'in Gizemli Dün Yaşından Bozkır Esintileri" Milliyet Sanat, Sayı: 132, İstanbul 1985, s. 32.

"Bu tasvirlerde Uygur şehirlerindeki maabedlerin duvarlarını süsleyen ve bezekli tâbi olunan Uygur resimleriyle açık, bir şekilde üslup benzerliği vardır" (17). Bu da o dönem sanatçılarının Uygur minyatür sanatı geleneğini uzun süre devam ettirdiklerini göstermektedir. Bu etkileşime Fatih'ten sonraki dönemlerde de rastlanmaktadır.

Fatih döneminden günümüze kadar gelebilen iki adette elyazma eser ve eserlerle ilgili minyatürler bulunmaktadır. Bunlardan birincisi,

Beduiddin Tebrizi'nin 860 (1455-56) tarihli Dilzûznâme kobyasıdır. Eser Edirne'de hazırlanmış olup şu anda Oxford Bodlein kütaphöğündadır (18). Eserde bulunan minyatürlerde, Türkmen üslûbunun etkisi açıkça görölmektedir. Fakat sıra halindeki figürler, iri gül tasvirleri ve kadın başlıkları ile yüz hatları Türk resmine benzemektedir.

İkinci elyazma eser ise; Cerrahlık üzerine olup Amasya'lı Cerrah Şerafettin Sabuncuoğlu'na aittir. Eserin adı Cerrahiye-i İlhaniye'dir. Eserdeki minyatürler çeşitli hastalıkların tedavisini aydınlatmak amacıyla yapılmıştır.

Eserin üç nüshası bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi Paris'te Bibliothèque Nationale'de (Suppl Turch 693) olup, içerisinde 140 minyatür bulunmaktadır. Diğer nüshalardan biri İstanbul'da Millet kütaphöğünde (No: 79), diğeri İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Ensititüsü'ndedir (TL. 263) (19). Eser Dioskarides'in Materia Medice'sindeki, Abdullah İbn al Fazıl tarafından 1222-1223 de yapılan resimlerle Sabuncuoğlu'nun resimleri arasında büyük benzerlik göze çarpar. Her iki yazmanın minyatürlerinde sade ve ince bir stilizasyon göröölür (20). Yalnız, Sabuncuoğlu'nun yazmasındaki minyatürlerde, dekoratif fantaziler, stilizasyonlar ve kompozisyonlar canlı renklerle yapılmıştır.

17) İsmet Binark, Eski Kitapçılık Sanatlarımız, Ankara 1970, s. 43.

18) Oktay Aslanapa, Türk Sanatı, İstanbul 1984, s. 372.

19) S. Kemal Yetkin, a.g.e., s. 372.

20) Oktay Aslanapa, Türk Sanatı, a.g.e, s. 372.

Fatih'ten sonra II. Beyazıt zamanımızdan günümüze gelebilen eser Bursa'lı Şerafettin'in yazdığı iki tam sayfa başlık minyatürlü Süleymannâme'dir. Gelişmekte olan klasik Osmanlı minyatür sanatının temelini teşkil eden eserde horizontal bir düzen uygulanmıştır. Yedi sıra figürlü birinci minyatürde üstte Süleyman bir Osmanlı sultanı kıyafeti ve havası içerisinde, bıyıklı genç bir figür olarak küçük bir kubbe altında tahta oturmuş vaziyette gösterilmiştir. Hizmete hazır periler ve çeşitli kuşlar ise etrafında toplanmışlardır.

Aşağı kısımda ortada dört kemerle açılmış köşke çıkan merviden görülmektedir. Birinci ve ikinci sırada peygamberler, üçüncü sırada hükümdarlar ve her üç sıranın sağında ayakta duran genç figürler, dördüncü sırada zal ile diğer kahramanlar, askerler, melekler, solda demonlar, en altta çeşitli figürler, sağda bir fiskiye ve iki tarafında kuşlar hayvanlar sıralanmışlardır. Üstte kemerlerin sağında oturan Hz. Muhammed'in yüzü peçe ile kapalıdır.

Altı sıra figürlü ikinci minyatürde ise Seba Melikesi Belkıs canlandırılmıştır. Minyatürde Belkıs etrafında melekler ve hizmet eden maiyeti ile tahta oturmuştur. Burada demonlar alttaki üç sırayı tamamen doldurmuştur. Alt sırada ise, yaban domuzu, arslan, iki at ve iki seyis görülmektedir.

b- Kanuni Devri:

Kırkaltı yıl süren Kanuni Sultan Süleyman dönemi Osmanlı imparatorluğunun sanat ve bilim alanında en yüksek düzeye ulaştığı çağ olarak bilinir ve bu döneme ait pek çok eser günümüze kadar gelir. Kanuni Sultan Süleyma'nın ilk yıllarında başlayan bu parlak gelişme sonunda, Osmanlı minyatürcülüğü en parlak dönemini yaşamış, bol sayıda eserler meydana getirilmiştir.

Bu dönemden günümüze kadar gelebilen ilk eser Şükri tarafından hazırlanan Selimname'dir. Eserin minyatürlerini yapan nakkaşın kim olduğu ise bilinmemektedir (21). Yavuz Sultan selim'in fetihlerini anlatan bu eserde 24

minyatür bulunmaktadır. Minyatürlerde insan figürlerinin çehre hatları şematik, kıyafetler ise gerçeğe yakındır. Kumaş ve elbiselerin motifleri detayları ile gösterilmiş, mimari süslemelerde de aynı özen gösterilmiştir.

Kanuni döneminde eserler vermiş Matrakçı Nasuh adıyla bilinen Nasul el Silahi al Şehribi Matraki, tarihçi, matematikçi hem de nakkaştır. Matrakçı Nasuh'a ait olduğu bilinen ve günümüze kadar gelebilen minyatürlü üç adet elyazma eser bulunmaktadır. Bu üç minyatürlü yazma aslında Matrakçı'nın ilk bölümleri Taberi'den çeviri olan ve 915 yılından sonraki bölümleri kendisinin yazdığı tarih kitabının son bölümüne aittir (22).

Bu eserlerden birincisi; Tarih-i Sultan Beyazid'tir. Eser Sultan Beyazid ve Şehzade Cem Sultan'ın savaşlarını, Gülek, İnebaht, Modon kale ve limanlarını anlatır. Eserde bulunan on minyatür Matrakçı'nın diğer minyatürleri ile aynı üslûptadır. Minyatürler harita özelliği taşımakta, insanlar kale ve limanlar şematik bir biçimde gösterilmektedir.

İkinci eser ise; Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn'dir. Matrakçı Nasuh bu eserinde bizzat katıldığı İran ve Irak seferinde ordunun konakladığı menzil ve şehirlerin minyatürlerini çizmiştir. Realist bir anlayışla çizilen bu eserlerde, menzil ve şehirlerin topoğrafik özellikleri, bitki örtüsü ve şehirclik anlayışı açık bir şekilde gözlenmektedir (23).

Üçüncü eser ise; Süleymannâme'dir. Kanuni Sultan Süleyman'ın 1543 Macaristan seferi ile Barboros Hayrettin Paşa'nın aynı tarihte yapmış olduğu Akdeniz seferini anlatmaktadır. Eserde, 32 minyatür ve 4 harita bulunmaktadır (24).

21) S. Kemal Yetkin, a.g.e., s. 204.

22) Oktay Aslanapa, Türk Sanatı, a.g.e., s. 374.

23) Hüseyin Gazi Yurdaydın, Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn, Ankara 1976, s. 23.

24) Oktay Aslanapa, Türk Sanatı, a.g.e., s. 374.

Eserin ilk bölümü Ak Deniz'i anlatır. Gemilerin ağırlıkta olduğu bu bölümde Nis, Tulon ve Cenova şehirleri ile buradaki surlar ve binalar resmedilmiştir. İkinci bölümde, Budin-Peşte, Estergon, Ustoni, Belgrad ile şehirler arasındaki menzil, konak yerleri, ağaçlar, çiçekler ve tepeler resmedilmiştir. Kompozisyonlarda canlı ve yaratıcı bir aratırma ile en uygun şekillerin geliştirilmesi gayreti göze çarpmaktadır. Buda bu dönemde başlayan, Osmanlı minyatürlerinin sağlam kompozisyonu, mimari eserlerin, kale ve burçların başlangıcı sayılabilir.

Kanuni Sultan Süleyman'ın Macaristan seferini anlatan bölüm ise, Azarbeycan'dan gelen bir hattatın, Şirvan'lı Ali bin Emir Beyk'in yazdığı mesnevi tarzında Farsça bir eser olup, Kanuni Sultan Süleyman dönemindeki hadiseleri onun huzura kabul, av ve eğlence sahnelerini, savaş ve zaferlerini 69 minyatürle canlandırır. Yerli ve yabancı nakkaşların çeşitli üslûplarda meydana getirdiği zengin minyatürler, orjinal cilt ve tezhipler birlikte, Osmanlı minyatür sanatının doğuşunu haber vermektedir (25). Minyatürlerde doğudan ve batıdan gelen çeşitli etkiler realizmin hakim olduğu kuvvetli bir üslûp içerisinde ustalıkla resmedilmiştir.

Av sahnelerinde, avcı suvarilerin ve hayvanların birbirine girdiği hareketli karışık kompozisyonlar çok canlı olarak tasvir edilmişlerdir. Kabul ve eğlence sahnelerinde saraydaki detaylara ve eski Türk geometrik süslemelerine yer verilmiştir. Eğlence sahnelerinde ise, henüz realizmden uzak suni bir atmosfer görülmektedir.

Kanuni döneminde yaşamış saray nakkaşlarından biriside Nigari'dir. İstanbul Galata'da doğup 1572 yılında 80 yaşında ölen Nigari denizci olup asıl adı Haydar Reis'tir (26). Nigari'nin eserlerinden pekazı günümüze kadar gelebilmiştir. T.S.M. de bulunan bu eserler içerisinde, Yavuz Sultan Selim, Barboros Hayrettin Paşa, I. Francois, V. Şarl, Kanuni ve III. Selim'in resimleri bulunmaktadır.

25) Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı*, a.g.e., s. 374.

26) Oktay Aslanapa, *Türk ve İslam Sanatı*, İstanbul, 1986, s. 149.

Buradaki resimlerinden en karakteristik olanı Kanuni'yi yaşlı halde canlandıran resmidir. Burada Kanuni'nin bütün vücudu elbise altında bulunmaktadır. Üzerinde mavi atlas kaplı kürkü, başında kavuğu ve sağ elinde mendille bahçede yürürken tasvir edilmiştir. Bir kaç adım gerisinde ise, iki silahtar vardır. Eser, 44x30 cm ebatlarındadır.

c- III. Murad Devri:

"III. Murad devrinin (1574-1595) en verimli, en büyük nakkaşı, kuşkusuz tarihçi Gelibolu'lu Mustafa Ali'nin Menakib-i Hüneveran'ında haklı olarak övdüğü Nakkaş Osman'dır" (27). Klasik Türk minyatürüne kesin biçimini veren Nakkaş Osman hakkında kesin bilgiler bulunmamaktadır. Sadece günümüze kadar gelebilen, III. Murad Surnâmesi (Surnâme-i Hümayun), Hünernâme ve Padişah portrelerinin sıralandığı Şemailnâme-i Al Osman adlı eserleri vardır. III. Murad devrinde yapmış olduğu eserler, onun sanat üslûbunu ve minyatür sanatına getirdiği yenilikler gösterebilecek niteliktedir.

Surnâme-i Hümayun, klasik dönem Osmanlı minyatür sanatının en önemli örneklerindendir. Eserin metni Seyyid Lokman tarafından yazılmış, içerisinde bulunan minyatürler ise Nakkaş Osman yönetimindeki nakkaşlar topluluğu tarafından yapılmıştır (T.S.M. Ktp. H. 1347) (28). Eser 432 varaktan oluşmakta içerisinde ise 32x22.5 ebatlarında 427 minyatür bulunmaktadır. Eser 1582 tarihinde III. Murad'ın oğlu Şehzade Mehmed'in sünnet düğünü vesilesiyle düzenlenen ve 55 gün 55 gece süren şenlikleri konu almaktadır (29).

Eserde bulunan minyatürler belki bir yerden belli bir noktaya bakarak yapılmıştır. Eserin sayfalarındaki minyatürler iki parça halinde ele alınmış olup, yukarıdaki bölümde; renk, nakış ve kılık değişikliklerine rağmen aynı düzende

27) S. Kemal Yetkin, a.g.e., s. 205.

28) Filiz Çağman, "Anadolu Türk Minyatürü", Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, 5. cilt, İstanbul 1982, s. 942.

29) Tülay Reyhanlı, İngiliz Gezginlerine Göre XVI. Yüzyılda İstanbul'da Hayat, Ankara 1983, I. Baskı, s. 55.

kalan padişah, saray büyükleri ve seyirciler, aşağıda ise; olaylar, eğlenceler ve hareketli sahneler tasvir edilmiştir.

"Bir diğer eser ise, Hünernâme'dir. 1569 yılında Şehnâmeciliğe getirilen Seyyid Lokman bin Hüseyin bin el Aşûri er Urmevi yazmıştır. Yazar eserin dört cilt olacağını söylesede ancak ilk iki cilti Topkapı Sarayı Müzesi'ndedir. Lokman, I. cilti 1584 de (992) II. cilti 1588'de tamamlamış, 1601'de (1010 H.) gözlerini hayata kapamıştır" (30).

Hünername başta Kanuni Sultan Süleyman olmak üzere padişahların savaşlarını, av, spor, eğlence gibi günlük hayattan alınmış sahnelerini anlatmaktadır. Hünernamenin her iki cildinde bulunan minyatürler, Nakkaş Osman'ın yönetimindeki nakkaşlar topluluğu tarafından yapılmıştır. Bu nedenle birinci ciltte farklı üslûp özellikleri göze çarpmaktadır. Fakat hakimiyetin Nakkaş Osman'a ait olduğu da anlaşılmaktadır.

Eserin birinci ciltinde çoğunluğu 35x18 cm. ebatlarında 45 minyatür bulunmaktadır. Burada Osman özellikle savaş sahnelerinde ordunun gücünü ve disiplinini göstermek için kompozisyonlarda birbirine paralel düz ve eğri çizgileri kullanmıştır. Kompozisyonlarda yer alan insan figürleri ve hayvanların, hareketlerinin güçlü bir gözleme dayandığı açıkça bellidir. Buradan da toplu ve ritmik bir düzene önem verildiği anlaşılmaktadır.

Nakkaş Osman'a ait olduğu bilinen bir diğer eser ise, padişah portrelerinin sıralandığı Şemail Nâme-i Al Osman yazmasıdır. Eserde bulunan minyatürler, sultanların karakteristik çehre oluşumu hakkında fikir verebilecek niteliktedir (31).

Yine III. Murad döneminde eserler verilmiş Lüfü Abdullah ise, Siyer-i Nebi adlı eseri resimlemiştir. Şu anda T.S.M.'de bulunan ve Erzurum'lu Şair

30) S. Kemal Yetkin, a.g.e., s. 207-208.

31) Adnan Turani, Dünya Sanat Tarihi, Ankara 1983, 3. Baskı, s. 575.

Mustafa bin Yusuf bin Ömer tarafından nesir ve nazımla karışık şekilde yazılan eser Hz. Muhammed'in hayatını anlatmaktadır. Eser altı ciltten oluşmakta olup, birinci ciltinde 139, ikinci ciltinde 85, altıncı ciltinde ise 125 minyatür bulunmaktadır. Diğer ciltlerden III. cilt Newyork'ta Public Library'nin Spencer koleksiyonunda IV. cilt Dublin'de Chester Beatly Ktp. da, V. ciltin ise nerede olduğu bilinmemektedir (32).

Topkapı Sarayı Müzesinde ciltlerdeki minyatürlerin tek bir fırçadan çıkmadığı görülmektedir. Buda minyatürlerin hepsinin Abdullah'a ait olmadığını, başlarında Abdullah bulunduğu bir nakkaşlar topluluğu tarafından yapıldığını göstermektedir.

"XVII yüzyılın hemen başında diğer bir Nakkaş Hasan Paşa ortaya çıkmaktadır. Sultan Mehmed III.'ün Eğri (Eğer) Fetihnâmesi (ortalama 1600)'nde üçü çift sayfa olarak tertip edilmiş dört minyatür gerçeğe uygun olarak saray atelyeleri üslubuna bağlanırsa da kompozisyon ve renk bakımından, gerileme vardır" (33). Minyatürlerden birincisi, düşmanla karşı karşıya yapılan savaşı, ikincisi, Mehmed Han'ın Eğri Kalesini feth edip teslim alışı, üçüncüsü, İstanbul'a dönüşü ve sarayda karşılanması, dördüncüsü ise, yazarı, hattatı ve nakkaşı bir arada göstermektedir.

Genç Sultan Osman'ın 1028-1032 (1618-1622) deki dört yıllık saltanatı döneminde yaşamış olan ve bu dönemde hazırlanmış bir eserde Ahmet Nakşi'nin resimlemiş olduğu Şekayiki Numuniye'dir. Eser bir bibliyografya sözlüğü olup, Sultan Osman'dan Kanuni Sultan Süleyman'a kadar yaşamış 180 din ve bilim adamını konu almıştır. Eser zamanın medrese geleneğine uygun olarak Arapça yazılmıştır (34). Eserin içerisinde bulunan minyatürlerden, büyük kompozisyonlardan kaçınıldığı hissedilir. Figürlerde azalma en fazla ise üç figür

32) S. Kemal Yetkin, a.g.e., s. 208.

33) Oktay Aslanapa, Türk ve İslam Sanatı, a.g.e., s. 149.

34) A. Sühely Ünver, Ressam Nakşi Hayatı ve Eserleri, İstanbul, 1949, s. 23.

olduğu görülür. Tatlı renklerle, doğa parçaları içerisinde gösterilen kişilerin çehrelerinde, düşünce, öfke, alay, muziplik ve sevinç ifadeler yer alır. Bu da, daha önce Türk minyatürlerinde görülmeyen özelliklerdir. Renk zenginliği yok denecek kadar azdır. Tek kişili portrelerde genelde bilim adamı düşünceli, iki veya üç kişili portrelerde ise öğrencilerle konuşurken gösterilmiştir.

d- Lale Devri:

17. yüzyılda büyük bir değişiklik gösteremeyen Osmanlı Minyatürü 18. yüzyıl başında Lale devri ile birlikte son parlak dönemini yaşamıştır. Bu dönemde III. Ahmed'in özendirilmesiyle saray atelyelerinde zengin eserler yapılmıştır.

Bu dönemde yetişmiş en önemli sanatçı ise Levni'dir. Asıl ismi Abdül Celil olan Levni Edirne'de doğmuştur (35). Genç yaşta Edirne'den İstanbul'a gelerek saray nakışhanesine çırak olarak girmiş burada yetiştikten sonra diploma alarak usta olmuştur. Daha sonra "saz koluna yani tezhip ile saz işlemek" yoluna heves etmiştir. Bir süre sonra ressamlığa başlar, diğer ressamları geride bırakarak ünlü bir sanatçı olur. Sultan Mahmud'un tahta geçişine değin büyük usta olarak kalır (36).

Levni'nin yaptığı resimler ondan evvelki ressamların eserleriyle mukayese edilecek olursa, ayrı bir mektep yani (yeni bir tarz) teşkil ettiği kolaylıkla anlaşılır. Levni, İran ve Selçuk resimlerine kaçan klasik devir ressamları gibi efsanevi ve hayali suretler yapmamış ve bütün manasıyla hakikatı tasvir eden ve üsluplaştıran bir realist olmuştur.

Bununla beraber iyi bir müzehhip olması dolayısıyla, terkiplerinde ve renk ahenginde tezyini bir karakter görülmektedir. Tasvir ettiği eşhasa eskilerden daha edâlı bir hareket vermiş ve birbirine zıd şiddetli renklerden kaçınarak solukça ve basit renklerle büyük bir renk ahengi husule getirmeğe muvaffak olmuştur" (37).

35) A. Süheyl, Ünver, Ressam Levni Hayatı ve Eserleri, İstanbul 1948, s. 10.

36) Cahit Özütelli, "Ressam Levni Üzerine Yeni Bilgiler", Türk Dili, mayıs 1966, Sayı: 176, s. 509.

Devrin en önemli eserini ise, şair Hüseyin Vehbi yazmıştır. Eserin konusu, III. Sultan Ahmed'in 1720'de sünnet edilen üç şehzadesi ile üç kızının ve diğer hanım sultanların evlenmeleri nedeniyle düzenlenen şenlikler ve geçit törenleridir (30). Eser içerisinde Levni'ye ait olan nüsha Topkapı Müzesi III. Ahmet kütaphıdır. İçerisinde 33.7x21 cm. ebatlarında 137 minyatür bulunmaktadır. Minyatürlerin genel durumna bakıldığında kompozisyonlarda birliğin kaybolduğu, iki boyutlu bir yüzey sanatı olan minyatürle perspektifi ve ışık gölgeyi kullanan Avrupa resmi arasında bir geçit olduğu, ne dekoratif anlayıştan ne de tam anlamıyla cisimleştirilmiş resme gittiği görülmektedir. Figürlerde hayret, merak ve ilgi duyguları gibi komiğe kaçan ifadeler, kompozisyonlarında geniş mekanlar ve perspektif denemeleri görülmekle beraber, dekoratif özellikte kendini göstermektedir.

Levni'nin Surnâme-i Vehbideki 137 minyatüründen başka çoğu tek figürlü kadın ve erkek resimleride bulunmaktadır. Değişik giyinişleri ve başlık biçimleri birbirinden güzel olan her sınıftan halkı tasvir etmiştir. Bu resimlerde bize o dönem halkının kıyafetleri hakkında bir fikir verebilmektedir.

e- Murakkalar:

Osmanlı Dönemi minyatürlerinde, elyazma eserler içerisinde bulunan minyatürlerden başka, birde tek tek sayfalara yapılmış olan ve "murakka" adı verilen albümlerde toplanmış minyatürler bulunmaktadır. Bu "murakkalar" bir sanat değeri taşımakta ve aynı zamanda Türk sosyal hayatından özelliklerde yansıtmaktadır.

Bugün İstanbul üniversitesi kütaphıdırda bulunan bir albüm içerisinde Abdullah Buhari'ye ait 22 minyatür bulunmaktadır. Özellikle kadın portreleri ile tanınan Buhari'nin eserlerindeki kadın kıyafetleri yalnız sanat bakımından değil kılık-kıyafet tarihi bakımından değer taşımaktadır.

37) E. Esad Arseven, Türk Sanatı Tarihi, a.g.e., s. 122.

38) Filiz Çağman, Zeren Tanındı, Topkapı Sarayı İslam Minyatürleri, İstanbul 1979, s. 71.

İKİNCİ BÖLÜM

I. MİNYATÜRLERİN KOMPOZİSYON ve RENK DÜZENLEMESİ

A- NAKKAŞ OSMAN'A AİT MİNYATÜRLERDE KOMPOZİSYON VE RENK DÜZENLEMESİ

Klasik Dönem Osmanlı minyatür sanatının en önemli örneklerinden birisi olan Surnâme-i Hümayun'un, Nakkaş Osman yönetimindeki nakkaşlar topluluğu tarafından minyatürlendiği bilinmektedir. Eser 432 varaktan müteşekkil olup içerisinde 427 minyatür bulunmaktadır. Olayların 250 sahneye bölündüğü eser içerisinde 70 yaprak kadar minyatürlü sayfa ise kaybolmuştur (39).

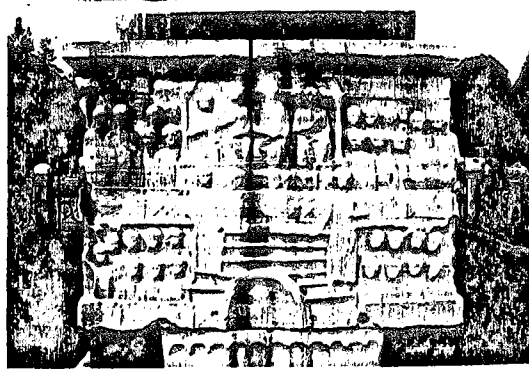
Eser içerisinde yer alan minyatürlerden, Nakkaş Osman'ın karşılıklı kapanan iki sayfayı, tek sayfa olarak ele aldığı ve ellibeş gün ellibeş gece süren şenliğin her aşamasını ard arda sıralayarak tasvir ettiği anlaşılır. Minyatürlerde kompozisyonun ana çatısı bir defaya mahsus olarak kurulmuş ve bütün minyatürlerde bu çatının iç ögeleri değiştirilip çeşitlendirilerek defalarca tekrarlanmıştır.

Uzun süre nereden kaynaklandığı anlaşılmayan benzersiz kompozisyon ilkesini, sanat tarihçi Sezer Tansuğ, sünnet töreni şenliklerinin yapıldığı Eski Bizans Hipodrumunun "spinası" üzerindeki "obelisk" kaidesinin kabartmalarından esinlendiğini ortaya çıkarmıştır (40) [Bkz. Resim No: 1]. Burası Bizans çağının hipodrumu, Osmanlı döneminin ise At Meydanıdır (41) [Bkz. Resim No: 2].

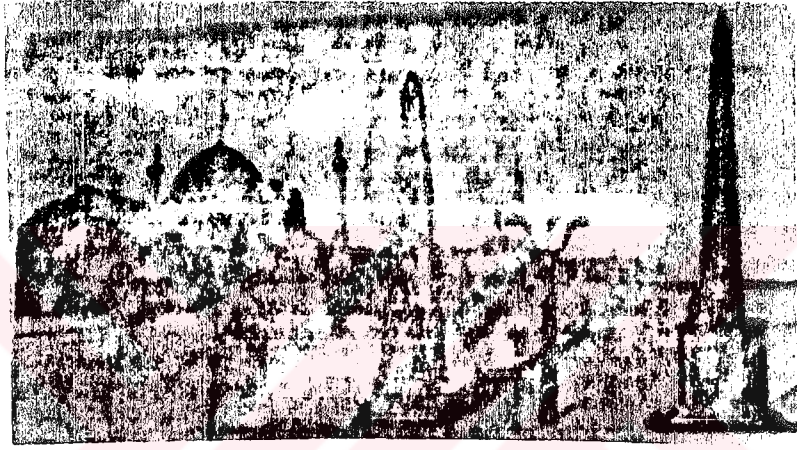
39) Metin And, Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları, Ankara 1982, I. Baskı, s. 68.

40) Sezer Tansuğ, Çağdaş Türk sanatı, İstanbul 1986, I. Baskı, s. 32.

41) Sezer Tansuğ, Şenlikname Düzeni, İstanbul 1961, I. Baskı, s. 10.

Resim No: 1

Resim No: 2

Nakkaş Osman burada geçen olayları mimari ve anıtsal öğelerle birlikte minyatür üslubunun imkanları içerisinde bir sinema şeridi gibi tasvir etmiş, her sayfada ise aynı kompozisyon şemasının kullanmıştır. Eserin birinci sayfasında, seyirci tribünleri ile geride kalan saray çatıları ve alanın sol alt köşesinde yer alan obelisk, ikinci sayfasında ise, üstte mimari yapılar, altta da yılanlı burma ile örme sütun yer almaktadır.

Eserin birinci sayfa minyatürlerine genel olarak baktığımızda;

Minyatürün yatay iki doğru ile üç parçaya bölümündüğü görülür. Birinci bölüm, minyatürün üst kısmında yer almakta ve sürekli değişikliklere sahne olmaktadır. İkinci bölüm, minyatürün orta kısmında seyircilerin bulunduğu tribünlerden, üçüncü bölüm ise, altta gösterilere sahne olan bir alandan oluşmaktadır.

Tribünlerin üst kısmında bulunan birinci bölümde, zaman zaman değişikliklerin yapıldığı görülmektedir. Burada bazen bir yapı, bazen bir ağaç topluluğu, bazende boş bir yüzey yeralmaktadır. Her defasında sayfa içerisinde kaplıdığı alan yönünden değişmeyen bu bölümde, yer yer yapının üstünü kubbelerle örtmek, yada konik örtüler kullanmak, bazen top top ağaçlarla tasvir edildiği gibi, çatıyı kiremitle örtmek, bazende süsleme motifleriyle kaplamak ana bir eğilim olmuştur.

İkinci bölümde ise, seyircilerin olayları oturarak izlediği tribünler bulunmaktadır. Bu tribünlere giriş ön ve yan kısımları yarım dairesel kemerli olan ve sokağa açılan bir kapıdan yapılmaktadır. Bütün minyatürlerde ise bu kapıdan iki kişinin dışarıya çıkmakta olduğu görülür. Kapının sol kısmında üzeri üçgen çatı ile kaplı konsol, sağ kısmında ise üst üste üç kat seyirci tribünleri bulunmaktadır. Her defasında yapının ana çatısı değişmemesine karşın, yapı üzerinde zaman zaman değişiklikler yapılmıştır. Mesela, yapının yüzeyi bazen düz bir satıh olarak düşünülmüş, bazende geometrik motiflerle bezenmiştir. Seyirci tribünlerindeki korkuluklar bazen gösterilmiş, bazende gösterilmemiş ve seyirciler dirseklerini boşluğa dayamışlardır. Gene tribünlerdeki seyirciler tekli, ikili, üçlü figür grupları halinde çerçeveler içerisinde gösterilmişlerdir. Fakat bütün minyatürlerde çerçevelerin içindeki hareketler ve figür sayısı zaman zaman değişmiştir. Bazı minyatürlerde konsol kenarlarına ve seyirci tribünleri üzerin pencereler yerleştirilirken bazılarında bu kısım boş bırakılmıştır.

Üçüncü bölüm ise, her defasında değişen olaylara sahne olmuştur. Bu bölüm içerisinde değişmeyen tek unsur sol alt köşede yer alan ve üzerinde hiyeroglofik yazılar bulunan obeliskdir. Bu obelisk bütün minyatürlerde aynı olmasına karşın üzerinde bulunan hiyeroglafik yazı her defasında değişmiştir. Gene obelisk'i zemine bağlayan kaide bazı minyatürlerde gösterilirken bazılarında gösterilmemiştir.

Çeşitli dağıtım ve sıralama tarzlarının denendiği bu bölümde figürlerin ve motiflerin sıralanışı, yatık, dik, eğri ve yuvarlak bir düzene bazende, serbest

bir serpiştirmeye göre yapılmıştır. Yüzeyle figürü birleştiren dağıtım ve sıralamalar yer yer figürlerin yönleri bakımından değişir, genişler, açılır ve sıklaşır. Örneğin, eğri sıralamalar bazen alt köşeden üste, bazende üst köşeden alta doğru yapılmıştır. Dairesel dağıtımlar ise, bazen sıklaşıp daralır, bazende seyrekleşip büyük bir çember, ya da yarım çember halini alır. Yatık çizgiler ise üstte, ortada ve altta görülür. Sıralama ya da serbest dağıtımla elde edilen düzenlemelerde ise yüzeyin bir boşluk olarak ele alındığı figürlerin soluk alırdıkları bir havaya kavuştukları görülmektedir. Hareket daima sola gelişmiştir. Bazen gösterime katılan tek bir figürün burada obeliski aşır çerçeveye girdiği olmuştur. İkinci sayfayı hazırlayan motiflerden birisi olarak düşünebileceğimiz bu figürün, bazen yarısı gösterilmiş, bazende gösterilmemiştir (Bkz. Örnek No: 6-7-11-17-22).

Seyircilerden bir kısmı, daima sağ köşede dikey doğrultuda (üst, üste) üçerli dörderli gruplar halinde istif edilmiş, sağ köşeden alana giren esnaf loncalarının yürüyüşlerini ve geçen olayları ilgiyle seyrederken tasvir edilmiştir.

İkinci sayfa minyatürlerine genel olarak baktığımızda; Birinci sayfada kullanılan kompozisyon düzenlemesinin yer yer değiştirilerek buradada kullanıldığı görülür. Ancak bu sayfada hareketin tamamlanması nedeniyle genel olarak bir düzen rahatlığına erişildiğinde fark edilmektedir.

Bu sayfada bulunan minyatürler, yatay doğrultuda iki parçaya bölünmüştür. Bu iki parçanın üst kısmında mimari detaylar, alt kısmında ise, olaylara sahne olan bir alan bulunmaktadır. Sayfanın 5/3 lük bir kısmını oluşturan üst kısımdan 3/1 lik bir bölümünde ise, mimari yapıların zemini (subasman-taban) yer almaktadır. Bu zemin kısım bazen geometrik motiflerle süslü, bazende düz bir yüzey, bazen tuğla bloklar halinde, bazende yatay doğrultuda ikiye bölünerek tasvir edilmiştir. Alt kısımda geçen olaylarla üst kısımdaki mimari detaylar arasına giren bu parça minyatürlere daha sade, açık ve rahat bir görünüm kazandırmıştır. Bu da, Osmanlı minyatürlerinde bir gelenek haline gelen padişahın diğer figürlerden büyük gösterilmesi zorunluluğunu ortadan kaldırmak için bir vesile olmuştur (Bkz. Örnek No: 2-4-6-8-10 ...).

Sayfanın üst kısmından geriye kalan 3/2 lik alanda ise yan yana iki mimari yapı bulunmaktadır. Bu yapıların her ikisinde bütün örneklerde aynı ana şema içerisinde tekrarlanıp durmuş, sadece (birinci sayfa minyatürlerinde olduğu gibi) ayrıntıda bazı değişikliklere gidilmiştir. Mesela, bütün minyatürlerde sağ köşede yer alan yapının sağ yan kısmında yer alan balkon ve balkon üzerine çatıdan sarkan saçak, ortasında ise üzeri külah biçiminde örtü sistemi ile kaplı loca devamlı gösterilmiştir. Buna karşın zaman zaman değişikliklere gidilerek yapı yüzeyinde yer alan pencereler bazen dikdörtgen, bazende sivri kemerli gösterilmiştir. Bunun yanında pencereler bazen tamamlanmayıp çizgisel olarak bırakıldığıda olmuştur (Bkz. Örnek No: 2-14).

Yapının yüzeyi yer yer motiflerle bezenmiş, bazen düz bir satıh olarak bırakılmıştır. Gene pencere üzerlerine süsleme amaçlı motifler konmuş bazende konmamıştır. Çatı kasnağı bazı minyatürlerde gösterilirken bazılarında gösterilmemiştir (Bkz. Örnek No: 10-17-25).

Loca içerisinde oturan padişahın solundaki iki kişi ile sağında bulunan bir kişi daima yer almakta olup duruş şekilleri bile değiştirilmezken, padişahın giysisi, kavuğu kavuğundaki sorgucu, oturuşu ve ellerini belli bir biçimde koyusunun dışında her şeyi değiştirilmiştir.

Sayfanın sol kısmında yer alan caminin bazen bir, bazen iki, minaresi tasvir edilirken bazende hiç gösterilmemiştir. Caminin ortasında bulunan kapının üzerine bazen üçgen bir çatı konurken bazen konmamıştır. Gene diğer yapıda olduğu gibi caminin yüzeyi bazı minyatürlerde geometrik motiflerle bezenirken, bazılarında düz bir satıh olarak bırakılmıştır (Bkz. Örnek No: 2-4-8)

Aynı kalıplar içerisinde devamlı tekrarlanarak tasvir edilen bu her iki yapının ortasında yapıları bir birine bağlayan ve dört penceresi olan bir ara geçit bulunmaktadır. Üzeri her defasında kiremitle kaplıymış gibi gösterilen bu ara geçitin arka kısmı, sürekli değişikliğe uğrayan ağaç ya da ağaçlar topluluğuna sahne olmuştur. Bazen dairesel bazen de üçgenimsi bir şekle giren

bu ağaçlar, Osman'ın her iki yapıyı plastik açıdan birbirine bağlayan unsur olarak düşünmüş olabileceğini göstermektedir (Bkz. Örnek No: 17-18-19)

Alt kısımda mimari yapılardan arta kalan 5/2 lik bir bölüm ise, her defasında birinci sayfada olduğu gibi değişen olaylara sahne olmuştur. Bölüm içerisinde değişmeyen ek unsur, sol köşede yer alan örme sütun ile sağ köşede çoğu minyatürlerde gösterilip, bazılarında gösterilmeyen yılanlı burmadır. Genel olarak birinci sayfanın alt kısmında figürlerde görülen dağıtım ve sıralama tarzlarının burada da uygulanması dikkati çekmektedir. Yalnız, bu sayfada bazı minyatürlerde altlı üstlü iki sıra halinde sağdan sola doğru ilerleyen figürler içerisinde bazı figürlerin diğerlerinden farklı olarak ters istikamete (sağa) yöneldikleri görülmektedir. Buradan da Osman'ın, geçit hareketinin bu kısımda sona ermesi ve padişahın olayları burada izlemesi nedeniyle, onun önünde bir duraklama veya geriye dönüş hissi uyandırmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Buda, olayların önemli kısmının burada geçtiğini göstermektedir (Bkz. Örnek No: 24). Diğer minyatürlerde de esnaf loncalarının geçirdiği gösteri arabaları, yapılan gösteriler, güreşler, hokkabazların gösterimi vb. olaylarda ifade edilen özel tavir çabasının bu sayfada yoğunlaşması bu sayfanın önemini göstermektedir. Bir nevi padişahın burada olması bu bölüme nakkaşın özen göstermesine neden olmuştur.

Her iki sayfa minyatürlerine genel olarak baktığımızda ise; Nakkaş Osman'ın sayfanın üst kısmında yer alan gerek mimari elemanları, gerekse ağaçları bir örtü dizgesi halinde alt yüzey üzerine yatık ve dik ölçülerle bindirip ekleyerek, alt ve üst yüzey arasında bir bütünlük sağlamaya çalıştığı anlaşılır.

Minyatürleri renk düzenlemesi açısından ele aldığımızda; Minyatür dizisi içerisinde 15-20 renk değişik yerlerde kullanılarak minyatürlere eşsiz bir renk zenginliği verilmeye çalışıldığı görülür. Gayet canlı, parlak ve kontrast renkleri bir arada kullanmaktan çekinmeyen nakkaşın, kompozisyon düzenlemelerinde taşıdığı endişeleri renkte taşıdığını söyleyebiliriz.

Nakkaşın karşılıklı kapanan iki sayfa üzerinde ele aldığı bu minyatürlerde kompozisyonlarında tam olarak kuramadığı dıştan ilişkiyi içte renklerle kurmaya çalıştığı görülmektedir. Bunuda, minyatürlerde üst kısımda yer alan fonla, altta olaylara sahne olan zeminde ve bütün içerisinde aynı renkler kullanarak çözmeye çalıştığı anlaşılmaktadır (Bkz. Örnek No: 1-2-3-4).

Minyatür dizisi içerisinde kompozisyonlarda görülen çeşitlilik renklerde de görülmektedir. Örneğin, birinci sayfa minyatürlerinde, tribünler aynı tribünler, olayların geçtiği alan aynı alan, obelisk aynı obeliks olmasına karşın her bir minyatürde bunlar farklı renklerde. Birinci sayfalarda görülen bu renk değiştirmeciliğine ikinci sayfa minyatürlerinde de rastlanır. Burada üstte bulunan mimari yapılarla altta olayların geçtiği alan arasında kalan bölüm (mimari yapıların taban-subasman kısmı) sık sık renk değişikliğine uğramış bazen geometrik motiflerle bezenmiş, bazende düz bir renge boyanmıştır. Burada dikkati çeken bir nokta ise, nakkaşın bu bölüme boyayı sürerken altta veya üstte kullandığı renklere benzer renkler seçerek parçalardan biriyle renk bütünlüğü sağlamaya çalışmasıdır. Genellikle, sarı, açık sarı, mavi, açık mavi, turuncu ve pembe renklerin kullanıldığı bu bölüm aynı zamanda iki parçaya da daha sade, açık ve rahat bir görünüm kazandırmıştır.

Minyatürlerde genel olarak, mavi, sarı, kırmızı, turuncu, yeşil, mor, pembe, kahverengi, açık yeşil, açık pembe ve açık mavi renklerin kullanıldığı dikkati çeker. Bu renklerin minyatür içerisindeki dağılımında; mimari yapılarda; mavi, kırmızı, pembe ve turuncunun, figürlerde, kırmızı ve turuncunun ağırlıkta olduğu, renklerin ise gölgelenmeden, karıştırılmadan saf halde kullanıldığı görülür.

Minyatürün üst kısmında yer alan ağaçlarda, koyu yeşil, açık yeşil ve açık mavinin kullanıldığı bazı minyatürlerde ise, bu renklerin koyu değeriyle ağaçlar üzerine benekler yapılarak renklerin şiddetinin azaltılmaya çalışıldığı, aynı uygulamanın minyatürün alt kısmında olaylara sahne olan bölümde de yapılarak, yüzey üzerinde yer alan figürlerde kullanılan renklerin etkisinin azaltılmaya çalışıldığı görülür (Bkz. Örnek No: 16-21).

B- LEVNI'YE AİT MİNYATÜRLERDE KOMPOZİSYON VE RENK DÜZENLEMESİ

Levni'nin Surnâme-i Vehbi adlı eserde bulunan minyatürlerini anlamak ve değerlendirmek için onun içerisinde yaşadığı şartları ve sanat ortamı hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Zira Levni'nin minyatürleri kompozisyon, kuruluş, renk ve plastik açıdan minyatür sanatında daha önce görülmeyen özellikler göstermektedir.

Osmanlı minyatür sanatının son parlak dönemi 18. yüzyılın ilk yarısına rastlar. Bu dönemin hükümdarı Sultan III. Ahmed ise gerçek bir sanat koruyucusudur. Kendisi'de şair ve iyi bir hattat olan sultan, kitap ve minyatür sanatına büyük ilgi göstermiştir. Osmanlı tarihinde Lale Devri diye adlandırılan bu dönemde (1718-1730) gerçek anlamda batılılaşma hareketleri başlamıştır. Diplomatik ilişkiler sonucu özellikle Fransız saray yaşantısına duyulan özentinin yankıları mimari ve diğer sanat kollarında az veya çok görülür. 1727 yılında Sait Mehmed Efendi tarafından ilk Türk matbaasının kurulması elçiler aracılığıyla gelen yabancı ressamların çalışmaları ve sıkı diplomatik ilişkiler Batı sanatına olan ilginin artmasına neden olmuştur. Bu verimli sanat ortamı içerisinde, minyatür sanatı da önemli gelişme göstermiştir. Genellikle Türk minyatürünün ikinci klasik dönemi olarak adlandırılan bu dönemin en önemli eserlerinden biri Surnâme-i Vehbi'dir (42).

Devrin şairi Hüseyin Vehbi tarafından nazım ve nesirle karışık yazılmış olan bu eser Sultan III Ahmed'in dört şehzâdesinin sünnet edilmesi nedeniyle 1720 yılında Ok Meydanı ve sahil saraylarında düzenlenen ve 15 gün 15 gece süren şenlikleri konu almaktadır (43). Eserin birçok kopyası bulunmaktadır. Türk resim sanatını ilgilendiren ve içerisinde Levni'nin minyatürleri bulunan nüsha, Topkapı Sarayı Müzesi, III. Ahmet Kitaplığıda 3593 numarada kayıtlı

42) Filiz Çağman, a.g.e., s. 945-946.

43) Filiz Çağman - Zeren Tanındı, a.g.e., s. 7.

olan nüshadır. Şair Vehbi'nin bu eseri günümüzde artık okunmamasına karşın 1720 Eylül'ünde yapılan eğlencenin sahnelerini bütün canlılığı ile yaşatmış olan Levni'nin minyatürleri hâla zevkle seyredilmektedir (44). Elyazma eser içerisinde, yer yer karşılıklı olarak altın çerçeve içerisine alınmış 33.7x21 cm. boyutunda, Levni'nin fırçasından çıkmış bazıları imzalı 137 minyatür bulunmaktadır.

Edirne'de doğmuş olan Levni'nin asıl adı Abdülcélil Çelebi'dir (45). Levni Edirne'den İstanbul'a gelmiş, önce saray Nakkaşhanesine çırak olarak girmiş, burada yetiştikten sonra diploma alarak usta olmuştur. Daha sonra "saz koluna, yani tezhip ile saz işlemek" yoluna heves etmiştir. Bir süre sonra ressamlığa başlar, diğer ressamları geride bırakarak ünlü bir sanatçı olur. Sultan Mahmud'un tahta geçişine değin yani Batı anlamında gölgeli resim bizde tanınmaya başlayanadek büyük usta olarak kalır (46). Daha sonra 1732 tarihinde ölen Levni, Ayvan Sarayı'nın Hadikatelcevamî'de bildirdiğine göre Otakçılar Camii yanındaki Sedirler Tekkesi'ne gömülür (47). Öğrencileri ve aynı ekolde yardımcı sanatçılarla birlikte hazırladığı anlaşılan Sümnâme-i Vehbi'nin minyatürleri tam bir üslup birliği içindedir (48).

Minyatürlerin Kompozisyon düzenlemesi bakımından genel değerlendirmesi yapıldığında; Levni'nin de Nakkaş Osman gibi karılıklı kapanan iki sayfayı (metnin yönüne uygun olarak) tek sayfa olarak ele aldığı ve 15 gün 15 gece süren şenliği, değişik bakış açıları altında tasvir ettiği görülür.

Karşılıklı kapanan iki sayfa üzerinde düşünülen bu minyatürlerde hareketin her iki köşeden ortaya doğru geliştirdiği ve böylece sayfalar arasında bir iç-dış biçim ilişkisi sağlandığı görülmektedir. Bütün minyatürlerde görülen bu

44) Filiz Çağman, a.g.e., s. 946-947.

45) A. Süheyl Ünver, Ressam Levni'den Münir Nureddin Selçuk'a Armağan, İstanbul 1951, I. Baskı, s. 3.

46) Cahit Özütelli, a.g.e., s. 509.

47) Zahir Güvemli, Sanat Tarihi, İstanbul 1982, s. 224.

48) Rüçhan Arık, Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı, Ankara 1968, s. 19.

düzenleme şeklinin, ilke edinilerek sayfalar arasında bir bağlantı kurulmak istendiği, bunu yaparkende içte ve dışta bütünlüğün bozulmaması için özen gösterildiği dikkati çeker.

Bununla beraber minyatür dizisi içerisinde her sayfa kendi içerisinde tamamlanıp bitmiş izlenimi uyandırmaktadır. Fakat her iki sayfa birleştirildiği zaman tek sayfa olma özellikleri taşır. Mesela, Haliç'te gösteri adlı 49-50 nolu örneklerde padişahın içerisinde oturmuş vaziyette olayları seyrettiği sarayın avlusu her iki sayfada birden tamamlanmış böylece sayfalar arasında bir bütünlük sağlanmıştır.

Zaman zaman aynı mekanda geçen olayların farklı açılardan ele alındığı ve minyatürlerde bir çeşitlilik sağlandığı görülmektedir. Özellikle padişahın çadır içerisinde oturarak olayları izlediği minyatürlerde, zaman zaman bakış açısının daralıp sadece padişah ve olayların tasvir edildiği, zaman zamansa bakış açısının genişleyerek aynı yerde geçen olaylarla birlikte arka planda yeralan ufuk çizgisinin ve ufuk çizgisinin üzerindeki ağaçların kompozisyon içerisine girdiği görülür. Bu kompozisyonlarda dikkati çeken bir nokta da, aynı kompozisyon içerisinde padişahın değişik mekanlarda gösterilmesidir. Aynı yerde geçen farklı olayları tek sayfaya sığdırmak gibi bir durumla karşılaştığımız bu minyatürlerde gözleme açılan yeni ve geniş bakış açısının uygulandığı görülmektedir (Bkz. Örnek No: 42-43, 47-48).

Levni'nin minyatürlerinde figür gruplarının zik zak ve helezoni çizgiler yaparak yüzey içerisine daldığı ve yüzeyde bir perspektif görünüm oluşturdukları dikkati çeker (49).

Özellikle esnaf geçişlerini konu alan minyatürlerinde rastladığımız bu düzenleme şeklinde nakkaşın karşılıklı kapanan sayfalardan birinin üst veya alt köşesinden hareket başlattığı ve diğer bir sayfanın gene alt veya üst köşesinde "S" şeklinde kıvrılmalar yaparak tamamladığı görülür. Bu düzenlemelerinde

49) S. Kemal Yetkin, a.g.e., s. 213.

ise, dikkati çeken bir nokta vardır. Bu da, minyatür yüzeyi içerisinde ileriye yönelik bir hareketin varlığı hissedilmesine karşın figürlerin ayaklarının statik bir şekilde yere basmış vaziyette tasvir edilmeleridir. Ancak, bütün bu durgunluğa karşın minyatürler içerisinde yer alan atların bir ayaklarının yerde, bir ayaklarının havada olması ileriye yönelik bir hareketin varlığını göstermektedir (Bkz. Örnek No: 27, 28).

Esnafların geçişlerini konu alan minyatürlerinde görülen perspektif arayışının diğer minyatürlerde yansıdığı, bunlarda ise figür sıralarını halkalar veya kavisler halinde resmin içerisine doğru uzatarak, arka planı ayrıntılı göstererek, zaman zaman ufuk çizgisi üzerine ağaçlar yerleştirerek veya zemin çizgisi koymayarak vermeye çalıştığı anlaşılmaktadır (Bkz. Örnek No: 40, 43, 45, 46).

Minyatürlerde sıkça görülen bir başka özellik ise, konunun üstten çerçeve dışına taşmasıdır. Osmanlı minyatürleri içerisinde de zaman zaman karşımıza çıkan bu taşmalara "İki dev nahl" konulu 33-32 nolu örnek minyatürde rastlandığı gibi zaman zaman diğer minyatürlerde de rastlanır.

Bununla beraber minyatürlerde adet olan aynı çehreler aynı ifadeler yerine, Levni'nin şahıslara karakterlerini vermek istediği görülmektedir. Ayrıntıyı gerçekte olduğu gibi tesbit etmek istemesi onun gerçekçiliğini göstermektedir. Nitekim minyatür sanatına o sıralarda memlekete gelen batılı ressamlarında tesiriyle biraz perspektif düşüncesi sokmuş olması yine aynı sebebledir.

Levni'nin geçit törenlerine katılanlar kadar seyredenlerde önem verdiği yer yer padişah ve çevresindekileri gösteri yapanlardan daha iri tasvir ettiği görülmektedir (Bkz. Örnek No: 43, 46, 48, 50).

Sanatçı, Ok Meydanı'nda Sultan ve davetlilerin önünde hünerlerini göstererek geçen esnafı, hokkabazların, dansözlerin, çengilerin gösterilerini, çeşitli ziyafetleri, gece yapılan ateş oyunlarını, Haliç'te deniz üzerinde yapılan gösterileri ve düğüne

getirilen armağınları ustalıkla resmetmiştir. Bütün bu özellikler resimlerin üslup açısından olduğu kadar eğlenceleriyle ünlü Lale Devri yaşamını ve bu ünlü düğünü belgeleyen önemli bir kaynaktır.

Renk düzenlemesi açısından ele alındığında; Levni'nin Surnâme-i Vehbi içerisinde bulunan minyatürlerinde, çizgi ve şekil güzelliğinin yanında o yüzyıla kadar yapılmış minyatürlerde görülmeyen bir renk ahenginin varlığını hissederiz. Minyatürlerinde seçmiş olduğu renklerin birbinine yakın renkler olmasına özen göstermiş, parlak ve canlı renkleri kullanmaktan kaçmıştır. Onun tasvirlerinde pembe, turuncu, yeşil kayalıklar, yerini yumuşak kenar çizgili tepelere bırakmış, gök yüzünde doğal maviliğine kavuşmuştur. Gölgeleleri yere vurmuş açık koyulu yeşillere boyanmış ağaçlar, önceki yüzyılların minyatürlerinde ince çizgilerle belirtilmiş, en ince damarına kadar işlenmiş, yapraklarla dolu ağaçlardan çok farklıdır.

Örneğin, Meyvacıların geçitini konu alan minyatüründe sergilenen içi meyva dolu sepetler, bir natürmort kompozisyonu oluşturmaktadır. Burada sepetler içerisinde bulunan şeftaliler, narlar, üzüm vb. meyveler yeni bir resim dilinin ilk belirtileri olmuştur (Bkz. Örnek No: 26).

O, minyatürlerinde, kullandığı renkleri karıştırıp gölgeleyerek bir uyum içerisinde olmalarını sağlamış, renklerin minyatür yüzeyi içerisinde dağılımına dikkat etmiştir. Renklerin dağılımında, mimaride; turuncu, kırmızı, mavi, doğada; açık yeşil, koyu yeşil, figürlerde ise, kırmızı, mavi, lacivert, pembe, mor, sarı, açık pembe, açık mavi ve açık sarı renkleri kullanılmıştır. Özellikle figürlerde kullandığı renklerde yer yer rengin kendi içerisinde açık koyulu değerlerini arayıp bularak figürlere bir hacimsellik kazandırmıştır.

Gece yapılan gösterimlerinde siyah gri ve lacivert renkleri kullanarak gece hissini uyandırabilmiş, gündüz sahil koylarında düzenlenen gösterilerde de su etkisini verebilmiştir (Bkz. Örnek No: 35, 39).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I- DEĞERLENDİRME

Nakkaş Osman ve Levni'ye ait Surnâme Minyatürleri üzerine yapmış olduğumuz araştırma ve incelemeler sonunda, Nakkaş Osman'ın bir grup nakkaşlar topluluğu ile birlikte Surnâme-i Hümayun adlı elyazma eser içerisine 427 minyatür yaptığı, bunların ise günümüzde 70 yaprak kadarının kaybolduğunu, Levni'nin ise, gene bir grup nakkaşla birlikte, Surnâme-i Vehbi adlı el yazma eser içerisine, 137 minyatür hazırladığı tesbit edilmiştir.

Her iki nakkaşımızdan, önce Nakkaş Osman'a ait minyatürlerin, kompozisyon ve renk düzenlemesi açısından bir değerlendirmesi yapıldığında; Nakkaş Osman'ın karşılıklı kapanan iki sayfayı (metnin yönüne uygun olarak) tek sayfa olarak ele aldığını ve ellibeş gün ellibeş gece süren şenliğin her aşamasını, olayların geçtiği yerdeki mimari ve anıtsal öğelerle birlikte, minyatür üslubunun imkanları içerisinde, ard arda bir film şeridi gibi sıralayarak tasvir ettiğini görürüz.

Osman, karşılıklı kapanan iki sayfa üzerinde düşündüğü bu minyatürlerinde, her iki sayfada da kompozisyonun çatısını bir defaya mahsus olmak üzere kurmuş ve her defasında bu ana çatıyı kullanmıştır. Bu ana çatı birinci sayfada, ortada seyirci tribünleri ile üstte her zaman değişikliğe sahne olan alan ve sol alt köşede yer alan "obelisk", ikinci sayfada ise, üstte mimari yapılar, altta da "yılanlı burma" ile "örme sütun" dur. Bu her iki parça arasında ise, bir bütünlük sağlayabilmek için, üstte bulunan mimari elemanları bir örtü dizgesi halinde alt kısım üzerine yatık ve dik ölçülerle bindirip eklemiştir. Alt kısım ise, her bir minyatürde değişik olaylara sahne olmuş, figürlerin sıralanışıyla daha önce belirttiğimiz gibi enine yatık bir ölçü kazanmıştır.

Karşılıklı kapanan iki sayfa üzerinde ele aldığı minyatürlerinde, iki sayfa arasındaki bağlantıyı nakkaşın dışta değil içte salayabildiği görülmektedir. Zira, birinci sayfanın kompozisyon düzeni ikinci sayfaya hazırlık niteliği taşımasına rağmen olaylar burada kapanmış bitmiş gibi bir izlenim uyandırmaktadır. Yalnız tüm minyatürler içerisinde sadece birinde karşılıklı kapanan iki sayfa arasında gözle görülen bir dış biçim ilişkisi göze çarpar. Bu minyatürde, Simurg ya da

Anka. biçiminde uçurtmanın uçurulduğu örnektir. Burada yeralan uçurtma birinci sayfada gösterilmiş, uçurtmanın ipini ellerinde tutan figürlerse ikinci sayfada gösterilmiştir. Yani iki sayfa arasında incecik bir çizgi halinde gösterilen uçurtmanın ipi her iki sayfayı bir birine bağlamıştır (Bkz. Örnek No: 3-4).

Yalnız birinci sayfanın, alt kısımda hareketin daima sayfanın soluna yani obelisk olduğu yöne doğru gelişmesi, bazen tek bir figürün obeliski aşip çerçeveye girmesi, hatta yarısının gösterilip yarısının gösterilmemesi ikinci sayfayı hazırlayan motiflerden birisi olarak gösterilebilir. Ancak iki sayfayı bağlayıcı zorlama dıştan ilişkiler bir yana bırakılırsa, genel olarak her iki sayfada da düzenlemenin bağımsız nitelikler taşıdığını söyleyebiliriz.

Bunun yanında iki sayfa arasında görülmeyen dış biçim ilişkisinin renklerde görülmesi de düşündürücüdür. Çünkü, kompozisyonda sağlanamayan bu ilişki renklerde kendini göstermektedir. Mesela, her iki sayfada, gerek mimari yapılarda, gerekse zeminde ve figürlerde kullandığı renkler benzer renkler olup kompozisyonda bir bütünlük teşkil etmektedir.

Minyatürlerde dikkati çeken bir nokta da, Osman'ın sürekli değiştirmeciliğe başvurması olmuştur. Mesela, minyatürlerin ana çatısı ve yüzeyde kapladığı yer değişikliğe uğramazken her öge kendi içerisinde zaman zaman değişikliklere uğramıştır. Örneğin, birinci sayfada sol alt köşede yer alan obelisk aynı obelisk olmasına karşın, üzerinde bulunan hiyeroglafik yazılar her bir minyatürde farklı farklıdır. Birinci sayfanın orta kısmını teşkil eden tribünlerde korkuluklar bazen gösterilmiş bazen gösterilmemiş ve seyirciler dirseklerini boşluğa dayamışlardır. Gene Nakkaşın tribünlerin üst kısmında zaman zaman karşılaşılan yapının üstünü kubbelerle örtmesi ya da başka bir minyatürde konik örtüler kullanması, bir başkasında da bunuda bırakıp top top ağaçlar vb. şeyler tasvir etmesi her zaman görülen değişimlerdir.

İkinci sayfada da sıkça rastlanan bu değiştirmeciliğe renklerde de rastlanması dikkati çekmektedir. Zira nakkaş, renklerde de aynı değiştirmeciliğe başvurmuş aynı öğeleri zaman zaman farklı renklere boyamıştır.

Ama bütün bu sorunların yanında üzerinde durulması gereken en önemli konu nakkaşın figürleri gerçek eylemleriyle tasvir etmiş olmasıdır. Bir eşyayı taşıma, bükülme, eğilip kalkma, araba çekme, cam şişirme kumaş kesme v.b. gibi daha birçok eylem, figürlerin yüzeyde statik durabilecek bağıntısına karşın koymuş, şematik tasvir özellikleri içinde bile, yüzeyin soyut bir yüzey olmaktan kurtulup derinleşmesine, içe doğru bir esneklik, bir girinti kazanmasına sebep olmuştur.

Osman'ın minyatür dizisinde dikkati çeken bir nokta da, figürlerin boyutlarının küçük olmasıdır. Yüzlerinde belirgin bir ifade bulunmamakla beraber, onların heyecanı, sevinci, üzüntüsü ve saygı gibi duyguları el kol hareketleriyle başarılı bir şekilde gösterilebilmiştir.

Levni'nin minyatürlerindeki kompozisyon ve renk düzenlemesi açısından değerlendirecek olursak; Levni'nin karşılıklı kapanan her iki sayfayı (metnin yönüne uygun olarak) tek sayfa olarak düşündüğünü ve onbeş gün onbeş gece süren şenliği değişik bakış açıları altında tasvir ettiğini görürüz.

Levni'nin karşılıklı kapanan sayfalarda bulunan minyatürlerinde, herbir minyatür kendi içerisinde tamamlanıp bitmiş gibi bir izlenim uyandırmaktadır. Ancak her iki minyatürün bütününe bakıldığında tek minyatür olma özellikleri taşımaktadır. Zira olayların yüzey içerisine yerleştirilmesine bakıldığında, hareketin her iki köşeden ortaya doğru geliştirildiği ve hatta bazı kompozisyonlarda (sahil koylarında düzenlenen şenlikleri gösteren minyatürlerde) aynı saray avlusunun iki sayfada birden tamamlandığı görülür. Bunun yanında, kompozisyonlarda sağlanan bütünlüğün renkleri de yansıdığı gözden kaçmaz. Çünkü karşılıklı kapanan minyatürlerde her iki sayfada da kullanılan renklerin dağılımına özen gösterilmiş, renklerin bir bütünlük teşkil etmeleri sağlanmıştır.

Levni'nin zaman zaman olaylara yakın veya uzak açılardan bakarak minyatüre eşsiz bir zenginlik kattığı görülür. Bu değişik bakış açıları ise, yakından ele aldığı konularda olayları daha yakından gösterebilmek endişesinde olduğu, uzaktan ele aldığı konularda da, olayları arka planla ele alarak perspektif bir görünüm vermeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Bu ayrıntıya inme ve perspektif çabasını renklerde de ihmal etmediği dikkati çeker. Onun zaman zaman çadır, halı veya kilim motiflerinde kullandığı renklerin netliği veya fululuğu ya da arka planda (özellikle sahil koylarında düzenlenen şenliklerde) ağaçlarda kullandığı renklerde görülen renk değerleri hep aynı çabadan kaynaklanmıştır. Gene, çoğu minyatürlerde arka planın ayrıntılı gösterilişi, figürlerin yüzey içerisinde zik-zak yada helezoni bir görüntü kazanması, ufuk çizgisi üzerine yerleştirilen ağaçlar hep perspektif görünüm verme çabasının sonuçlarıdır.

Figürleri yüzey içerisinde dağıtmayıp daima kalabalık gruplar halinde istiflemesi, figürlerde kullandığı renklere açıklı koyulu değerler vererek onları hacimselleştirmesi O'nun o sıralarda Batı'dan gelen sanatçıları etkisi altında kalarak cisimlere kütsel bir yapı kazandırmaya çalıştığını göstermektedir. Minyatürlerin geneline bakıldığında da göze çarpan, gerek kompozisyonda, gerekse renkteki perspektif arayışı bu etkileşimi desteklemektedir.

Zaman zaman olayları tek sayfaya sığdırmaya çalışmak gibi bir endişe taşıdığı mukakkaktır. Zira esnaf geçişlerini konu alan minyatürlerinde olayların tamamını minyatüre sığdırmaya çalıştığı görülmektedir. Bu düzenlemelerde figürleri yüzey içerisinde "S" şeklinde yılan vari bir düzene sokmuş ve yüzey içerisinde dolaştırarak geçitin tamamını kompozisyon içerisine almaya çalışmıştır. Benzer endişelere padişahın çadır içerisinde oturmuş vaziyette olayları izlediği minyatürlerde de rastlanır. Burada da, aynı kompozisyon içerisinde padişahı değişik yerlerde göstermiş ve aynı yerde farklı zamanlarda geçen olayları tek sayfaya sığdırmaya çalışmıştır.

Padişahı ve gösteriyi izleyen halkı zaman zaman gösteri yapanlardan daha iri tasvir ederek halka önem verdiğini belirtmek istemiştir. Buda, onun konularında halka kadar inebildiğini artık halkında minyatür sanatı içerisinde bir yeri olduğunu göstermektedir. Nitekim Surnâme-i Vehbi minyatürlerinden başka yapmış oludğu diğer minyatürlerinde, özellikle de tekli figürlerinde halktan kişileri ele alması bu fikri desteklemektedir.

Levni'de dikkati çeken bir nokta da renk bilgisinin olmasıdır. Onun minyatürlerinde seçmiş olduğu renkler kendisinden önceki yüzyıllarda yapılmış olan renklerden çok farklıdır. Daha önceki yüzyıllarda yapılan minyatürlerde kullanılan renklere bakılınca bir saflık bir sadelik göze çarpar. Renkler hiç karıştırılmadan gölgelemeden kullanılmıştır. Levni'nin minyatürlerinde ise, renklerin saflığı sadeliği kaybolmuş renkler kendi aralarında karıştırılarak bir ışık gölge verilmeye çalışılmıştır. Gene Levni'nin minyatürlerinde gece yapılan şenliklerde gece hissini duymamak, bir deniz kenarında yapılan şenliklerde suyun varlığını hissetmemek mümkün değildir. Oysa bu özellikler ne incelemiş olduğumuz Nakkaş Osman'ın minyatürlerinde, ne de daha önceki yüzyıllarda yapılmış Osmanlı dönemi minyatürlerinde mevcuttur.

Kısacası Levni sultan ve davetlilerin önünde, hünerlerini göstererek geçen esnafı, hokkabazların, dansözlerin, çengilerin gösterilerini, gece yapılan ateş oyunlarını, haliçte deniz üzerinde yapılan gösterileri ustalıkla resmetmiştir. Tüm bu özelliklerin yanında eser üslup açısından olduğu kadar, eğlenceleriyle ünlü Lale devri yaşamayı, bu ünlü düğünle birlikte de zamanın gelenek görenek örf ve adetlerini günümüze aktarması bakımından önemli bir kaynaktır.

II- KARŞILAŞTIRMA

Nakkaş Osman'a ait 1582 tarihli Surnâme-i Hümayun minyatürleri ile 1720 tarihli Levni'ye ait Surnâme-i Vehbi minyatürleri karşılaştırıldığında;

Yalnız XVI. yüzyıl ile XVIII. yüzyıl arasındaki sosyal değişiklik farkını görmekle kalmayıp bu sosyal değişikliğe paralel olarak resim üslûbunda değişikliğe uğradığını görürüz. Surnâme-i Hümayun Minyatürlerine bakınca, değil yalnız halk, devlet büyükleriyle sultan arasındaki aşılma duvarların varlığını duyarız. Surname-i Vehbi minyatürlerinde ise bu aşılma duvarlar ortadan kalkmış, halk, hokkabazlar, hanendeler, sazandeler, rakkeseler, curcunabazlar sanki daha canlı, daha neşeli, daha şamatacı özelliklere bürünmüşlerdir.

Buna bağlı olarak resimde artık düzenleme kalıplarının da değiştiği görülür. Nakkaş Osman olaylara değişmeyen bir yerden ve uzaklıktan bakarken, Levni değişik yerlerden farklı bakış açılarıyla ele almış, olayları daha yakından tesbit etmeye çalışmıştır.

Nakkaş Osman minyatürlerinde ilk sayfayı yatay doğrultuda üçe, ikincide ise ikiye bölmüş, üst parçayı mimari elemanlara, alt arçayda olaylara ayırmıştır. Bu farklılığa ise Levni'de rastlanmaz. O yüzeyin tamamında birbirine bağlayıcı ilişkiyi kurabilmiş, yüzeyin bütününe dış görünüşüne yansıyan bir bağlılık bir birlik olarak düşünmüştür. Figürleri yüzeyde dağıtma yoluna gitmeyip kalabalık gruplar halinde istiflemeyi tercih etmiştir. Özellikle geçit olaylarında figürleri sayfanın üst sağ, üst sol köşesinden aşağıya doğru "S" şeklinde yılanvari bükülmelerle tüm kalabalığı ustalıkla resme aktarabilmiştir.

Levni'nin karşılıklı kapanan iki sayfa arasındaki bağlantılarda Osman'a oranla daha başarılı olduğu görülmektedir. Mesela belli bir saray avulusunu iki sayfada birden tamamlamıştır. Fakat Osman'da bu iki sayfa bağlantısı kesik kesiktir. Yani aynı konuyu iki sayfada tamamlayamamıştır. Birinci sayfada ele aldığı tribünler kendi içerisinde tamamlanmış bitmiş gibi görünürken, ikinci sayfada ele aldığı mimari yapılarda kendi içerisinde tamamlanıp bitmiş gibi görünmektedir.

Osman'ın minyatürlerinde perspektif denemeleri yer yer görülmekle beraber fazla önem taşımaz. Çünkü bu denemelerini yüzeye dağıtamamış yer yer mimari elemanlar içerisinde kullanmaya çalışmıştır. Oysa Levni'de bu denemeler daha açık ve belirgindir. Onun figürleri yüzeyde zikzak ve helezoni çizgiler yaparak yüzey içerisinde perspektif bir görünüm kazanmıştır. Gene bir çok minyatürlerinde, arka planı ayrıntılı göstermesi, zaman zaman ufuk çizgisi üzerine ağaçlar yerleştirmesi, buna en güzel örneklerdir.

Osman ve Levni arasında renk düzenlemesi bakımından da bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Bunların başında kullanmış oldukları renkler gelir. Osman minyatürlerinde parlak, canlı ve kontrast renkleri kullanırken Levni renklerinde parlak ve canlı renkleri kullanmamış renklerin birbirine yakın değerlerde olmasına özen göstermiştir. Osman renkleri düz bir şekilde kullanırken Levni renklerle oynamış renklerin kendi içerisinde değişik tonlar kazanmasını sağlamıştır.

Osman karşılıklı kapanan sayfalarde her iki sayfada kullandığı renklerin benzer olmasına dikkat ederek kompozisyon düzenlemesinde gösteremediği iç-dış biçim ilişkisini, renklerle vermeye çalışmıştır. Levni ise bu iç-dış biçim ilişkisini kompozisyonlarında gösterebildiği gibi renklerinde de göstermiş, renklerde bir bütünlük sağlayabilmiştir.

Levni'nin Ok Meydanı'nda doğayı belirlemesi, giyim kuşamdaki ve çadırlardaki süslemeleri ayrıntılı olarak göstermesi bakımından eşsiz bir hazine değeri taşır. Bunun yanında Osman'ın konuları aynı kompozisyon çatısı çerçevesinde dört yüzün üzerinde minyatürle resmetmesi bir film sürekliliği taşımaktadır. Tabiki bu da ayrı bir açıdan önemlidir.

Sözünü ettiğimiz her iki eserden başka bu tip şenlikleri anlatan Osmanlılar döneminde hazırlanmış minyatürlü elyazma eserler bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi Şahinşahname adlı elyazma eserin II. ciltindeki 42 minyatür, bir diğeri ise, gene Nakkaş Osman tarafından hazırlanan Hünername adlı eserin II. cildir.

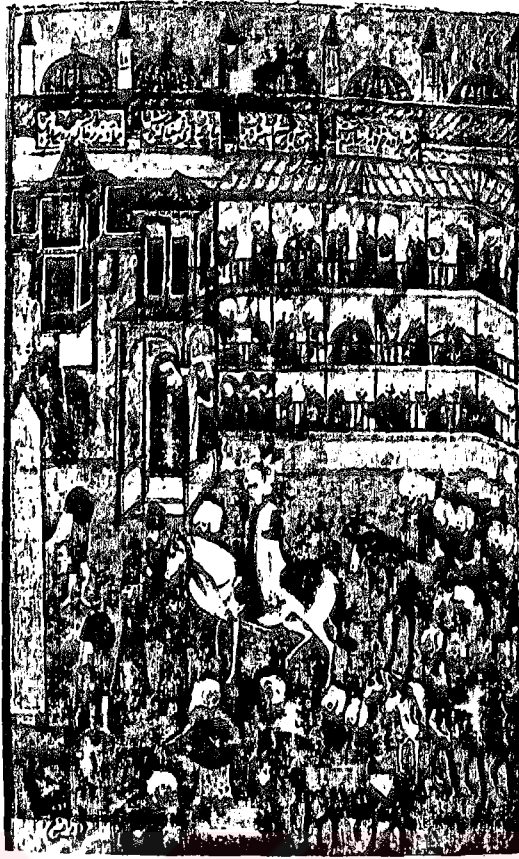
Bu eserlerden, Şahinşahname minyatürleri ile Surnâme-i Hümayun minyatürleri arasındaki büyük benzerlik dikkati çekmektedir. Nakkaş Osman'ın öğrencilerinden birisinin yapmış olabileceği düşünülen bu minyatürlerle Osman'ın minyatürleri arasında göze çarpan iki farklılık bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, Surnâme-i Hümayun minyatürlerinde olaylar her bir minyatür de ayrı ayrı gösterilirken Şahinşahnâme'de daha az minyatürle, çoğu olaylar aynı anda yapılmış gibi tek minyatür içerisinde gösterilmiştir. İkinci bir farklılık ise, Şahinşahname minyatürlerinin üst kısmında bir çerçeve içerisine alınmış, minyatürün konusunu açıklayıcı bir metnin olmasıdır. Bu iki farklılık dışında gerek kompozisyon düzenlemesinde gerekse renk düzenlemesinde büyük benzerlikler göze çarpmaktadır.

Bir diğer eser olan Hünernâme'nin ikinci cilti ise, Kanuni Sultan Süleyman'ın kırkaltı yıllık saltanat dönemine aittir. Eser, Sultanın tahta çıkışından ölümüne değin geçen olayları 65 minyatürle anlatmaktadır. Bu dönem içerisinde de, 1530 tarihinde Kanuni'nin dört oğlunun sünneti için yapılan şenliklerde yer verilmiştir. Bu eser içerisindeki minyatürlerin gene Nakkaş Osman tarafından hazırlanmış olması Surnâme-i Hümayun minyatürleri ile benzer özellikler taşımasına neden olmuştur. Bu özelliklerin başında, şenliklerin yapıldığı alanın aynı olmasından ve Nakkaş Osman'ın sitilinden kaynaklanan kompozisyon benzerliği gelir. Zira Osman Surnâme-i Hümayun'da kullandığı kompozisyon düzenlemesini bu minyatürlerde de kullanmıştır. Düzenlemede sayfanın gene üst kısmını mimari elemanlara alt kısmını da gösterilere ayırmıştır. Figürlerin alttaki dağılımlarında gene aynı yöntemleri kullanmış, renklerde de, her iki eserde benzer renkleri seçmiştir. Farklı olan tek unsur Surnâme-i Hümayun minyatürlerinde birinci sayfada, sol alt köşede yer alan obeliskin ikinci sayfanın sağ alt köşesine koyması ve obeliskle sol alt köşede yer alan örme sütun arasına zaman zaman sütunlar yerleştirmesidir.

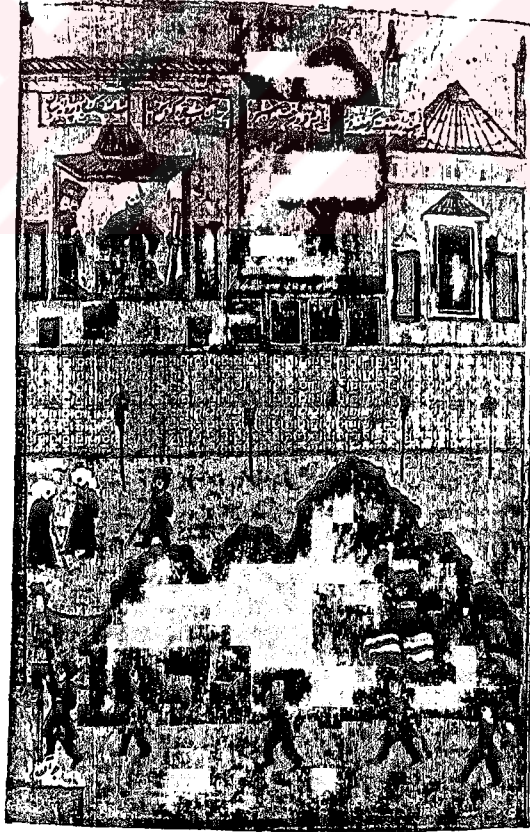
Şahinşahnâme ve Hünernâme minyatürleri ile Surnâme-i Vehbi minyatürleri

arasındaki benzer özellikler ve farklılıklar, Nakkaş Osman'ın Surnâme-i Hümayun minyatürleri ile benzer ve farklı özelliklerinden öteye gitmez. Zira hem Şahinşahnâme hem de Hünernâme minyatürlerinin Surnâme-i Hümayun minyatürlerinden gerek kompozisyon, gerekse renk bakımından fazla bir farklılığa sahip oldukları söylenemez (Bkz. Resim No: 3,4,5,6). Yalnız Levni'nin minyatürleri ile Hünernâme minyatürleri arasında bazı minyatürlerde benzerlik göze çarpmaktadır. Bunlardan birincisi, sayfanın üst kısmında zaman zaman karşılaşılan dışa taşmalardır. İkincisi ise, Şahinşahnâme minyatürlerinde görülen tek sayfaya birkaç konuyu yerleştirme çabasının Levni'nin bazı minyatürlerinde de rastlanmasıdır (Levni için Bkz. Örnek No: 39, 41, 42).

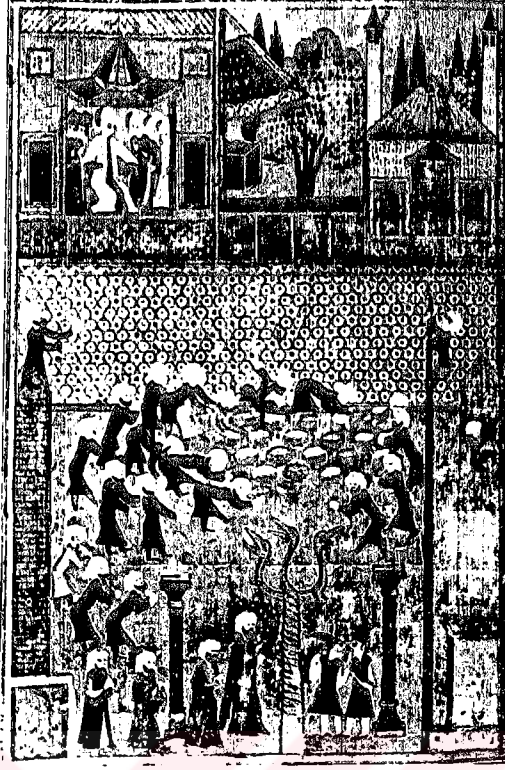

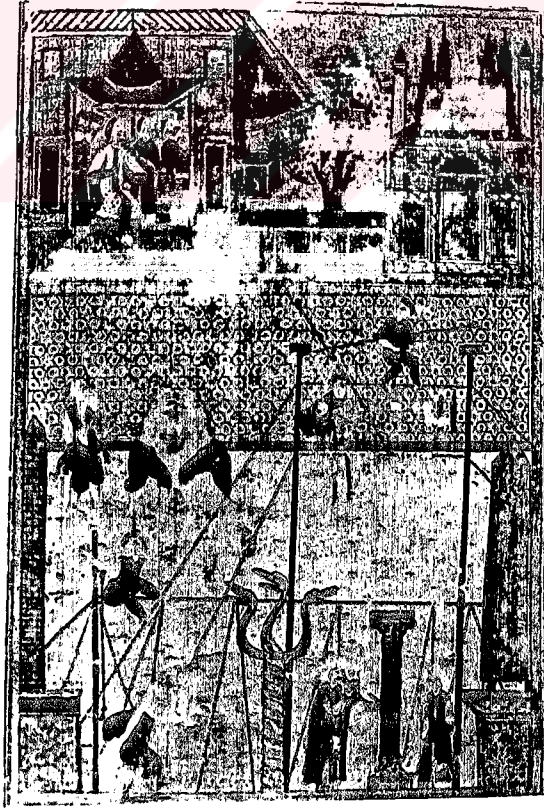
Resim No: 3
Şahinşahnâme: Şehzade H. Mehmet'in
At Meydanına Gelişi

Resim No: 4
Kaptan Paşanın İçi Fişek Dolu
Dağ Getirmesi

Resim No: 5
Hünername: Dikili taşlara
tırmanan cambazlar

Resim No: 6
Hünername: Güreşçiler ve Cambazlar

III- SONUÇ

Araştırmada konu olarak, 1582 tarihli Surnâme-i Hümayun ile 1720 tarihli Surnâme-i Vehbi adlı elyazma eserler içerisinde bulunan Nakkaş Osman ve Levni'ye ait minyatürlerin, kompozisyon ve renk açısından incelenmesi konu olarak ele alınmıştır.

Bilindiği gibi Türk tasvir sanatı Orta Asya'da Türklerin tarih sahnesine çıkmasıyla başlamış, gelişen zaman içerisinde de minyatür adı altında Orta Asya'dan batının değişik bölgelerine ve Anadolu'ya gelmiştir.

Minyatür sanatının Anadolu'ya geldiği günlere ait fazla bir eser günümüze kalmamakla birlikte bazı karakteristik özelliklere sahip, elyazma eserler içerisinde olmak üzere sayısız eser günümüze kadar gelebilmiştir.

Osmanlı elyazmacılığı içerisinde nadide bir yere sahip olan Surnâme ressamlığında ise Nakkaş Osman ve Levni eşsiz bir yere sahip olmuşlardır. Kendi çağlarına damgasını vuran bu her iki nakkaşımız minyatür sanatına gerek kompozisyon, gerekse renk açısından çok şey kazandırmışlar, yapmış oldukları eserlerle gelecek kuşaklara örnek teşkil etmişlerdir.

Türk minyatür sanatına yön verip damgasını vuran Nakkaş Osman, Surnâme-i Hümayun minyatürleri ile, usta bir nakkaş olduğunu göstermemiş, 1582 tarihinde yapılan ve 55 gün 55 gece süren şenliğin her aşamasını belli bir bakış açısı altında, 427 minyatür gibi büyük bir rakamla, film sürekliliği içerisinde günümüze aktarmıştır.

Nakkaş Osman, karşılıklı kapanan iki sayfa üzerinde düşündüğü minyatürlerinde olayların geçtiği yeri, mimari ve anıtsal öğelerle birlikte ele almış, olayları minyatürlerken de minyatür sanatı içerisinde görülmeyen benzersiz bir kompozisyon ilkesi ortaya koymutur. Uzun süre nereden kaynaklandığı anlaşılamayan bu kompozisyon düzeninin ise, sünnet töreni şenliklerinin yapıldığı eski Bizans Hipodrumu'nun "spinası" üzerindeki "obelisk" kaidesinin, kabbartmalarından aldığı Sezer Tansuğ tarafından ortaya çıkartılmıştır.

Nakkaş Osman, minyatürlerinde kompozisyonun ana çatısını bir defaya mahsus olmak üzere kurmuş, her defasında ise, bu ana çatıyı kendi içerisinde bazı değişikliklere uğratarak kullanmıştır. Bu ana çatı birinci sayfada, üstte mimari detay, altta, sol alt köşede yer alan obelisktir. İkinci sayfada ise, üstte mimari yapılar, altta sol köşede yer alan örme sütun ve sağ tarafta bazen kompozisyona alınmayan yılanlı burmadır. Nakkaş bu ana çatı içerisinde birinci sayfada, üst bölümü, içerisinde seyircilerin oturmuş vaziyette olayları izlediği tribünlere ve daha öncede belirttiğimiz gibi devamlı değişikliklere maaruz kalan bir bölüme, alt bölümde, olayların geçtiği kısma ayırmıştır. İkinci sayfa ise, üstte iki mimari yapıya, altta olaylara ayrılmıştır.

Kendi içerisindeki tezyini ve detay değişimleri dışında bu ana çatı, bütün dizi boyunca aynı kalmış, her minyatürde gösterilen geçit ve eğlence gruplarının değişimiyle hem zaman birliği, hem de süreklilik sağlanmıştır. Dünya sanat tarihinde en ilginç kompozisyon düzenlemelerinden biriside, böylece Nakkaş Osman tarafından ortaya konmuştur.

Her iki sayfada da, üst yüzey alt yüzey üzerine yatık ve dik ölçülerle bindirilip eklenmiş, alt yüzeyler ise figürlerin sıralanışıyla enine yatık bir ölçü kazanmıştır.

Karşılıklı kapanan her iki sayfayı tek sayfa olarak düşünen nakkaşın, sayfalar arasında bir bütünlük sağladığı düşünülemez. Zira her sayfa kompozisyon açısından kendi içerisinde tamamlanmış bitmiş gibi bir izlenim uyandırmakta ve iki minyatüre tek minyatür gözüyle bakıldığında kompozisyon bütünlüğü sağlanamadığı görülmektedir. Fakat renk düzenlemesi açısından ele alındığında, bir renk bütünlüğün varlığı gözden kaçmaz. Çünkü, karşılıklı kapanan her iki sayfanın renk dağılımında; olayların geçtiği zeminde, üst kısımdaki fonda, mimari yapılarda ve figürlerde benzer renkler kullanılmış, böylece minyatürler arasında bir bütünlük sağlanmıştır.

Minyatürlerin tamamında figürlerin boyutları genelde küçük tasvir edilmiş, yüzlere belirgin bir ifade verilmeyerek, onların sevinç, üzüntü, hayret, merak ve saygı gibi duyguları el kol hareketleriyle gösterilmek istenmiştir.

Fakat bütün bunların yanında, nakkaşın konuya hakim olup figürleri gerçek eylemleriyle tasvir etmesi ve bir film sürekliliği içerisinde yaşadığı yüzyılın kültürünü günümüze aktarması minyatürlerin önemini bir kat daha artırmaktadır.

Levni'nin minyatürlerinde de benzer özellikler göze çarpar. Yalnız, Levni'nin yaşadığı yüzyılla Nakkaş Osman'ın yaşadığı yüzyıllar arasında geçen zaman, doğal olarak sosyal hayatta değişikliklere neden olduğu gibi, minyatür sanatında da değişikliklere neden olmuştur. Özellikle XVIII. yüzyılda Batı ile ilişkilerin artması, minyatür sanatına yeni bir bakış açısı, yeni bir yorum getirmiştir. Dolayısı ile, XVIII. yüzyıl, minyatür sanatı içerisinde düşünülen zorunlu kuralların yavaş yavaş ortadan kaldığı bir dönem olmuştur. İşte bu dönem içerisinde ortaya çıkan Levni, yapmış olduğu minyatürlerle Türk minyatür sanatına son kez parlak bir dönem yaşatmıştır. Levni'den sonrada, Türk resmi artık Batı anlayışına dönmeye başlamıştır.

Surnâme-i Vehbi içerisinde bulunan minyatürlerse, Levni'nin ustalığını ve bu dönem özelliklerini açık ve net olarak gösterebilecek niteliklere sahiptir.

Levni'de, minyatür dizisinde Nakkaş Osman gibi karşılıklı kapanan her iki sayfayı tek sayfa olarak düşünmüş, III. Ahmed zamanında yapılan şenliği, değişik bakış açıları altında 137 minyatürle günümüze aktarmıştır.

Levni'nin, karşılıklı kapanan her iki sayfayı tek sayfa olarak düşündüğü minyatürlerinde, aslında her bir minyatür kendi içerisinde bakıldığında, tek minyatür özellikleri taşır sahiptir. Yalnız bütün olarak bakılınca, gerek kompozisyonda gerekse renkte bir birliğin sağlandığı açıkça görülür. Zira karşılıklı sayfalarda, hareket her iki köşeden ortaya doğru gelişmiş, böylece sayfalar arasında bir bütünlük sağlanmıştır. Bütün minyatürlerde görülen bu özelliğin yanında, aynı konunun iki sayfada birden tamamladığıda olmuştur. Kompozisyonda görülen bu bütünlük, rengede yansımış ve renkler her iki sayfaya dengeli paylaştırılmıştır.

Daha öncede belirttiğimiz gibi Levni zamanında, Batı ile ilişkilerin yoğun

olması Levni'nin minyatüre perspektif ve ışık-gölge gibi bazı unsurları sokmasına neden olmuştur. Onun minyatürlerinde figür sıraları eğilip bükülmüş yüzey içerisinde perspektif bir görünüm kazanmıştır. Gene, arka planlarda ayrıntıya gidilerek ağaçlar ve evler doğru bir perspektifle gösterilmiştir. Çoğu zaman olaylara bakış açısını değiştirmiş, olayları arka planla birlikte ele alarak, bir derinlik etkisi vermeye çalışmıştır. Figürlerde veya diğer yerlerde kullandığı renklerde, bir renk perspektif tasası gütmüş, renkler üzerinde oynayarak cisimlere bir hacimsellik kazandırmıştır. Gece yapılan gösterimlerde kullandığı renklerle gece hissini uyandırabilmiş, su kenarında yapılan gösterimlerde de, suyun varlığını gösterebilmiştir.

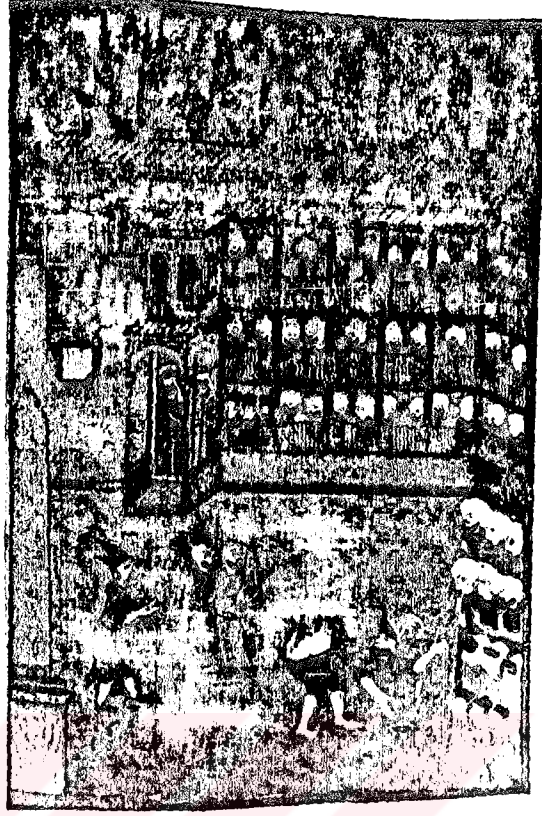
Bazı minyatürlerde aynı kompozisyon içerisinde padişahı birkaç yerde gösterdiğide olmuştur. Levni'nin bu minyatürlerde, aynı yerde geçen farklı olayları, tek sayfada toplama gibi bir endişeye kapıldığını düşünmemek elde değil. Zira aynı yerde geçen farklı olayları az sayıda bir minyatüre sığdırma gibi bir endişeye kapılmış olması muhakkaktır. Örneğin, benzer bir özelliğe 1582 şenliğini anlatan Şahinşahnâme minyatürlerinde de rastlanmaktadır.

Minyatürlerin genel havası içerisinde dikkati çeken bir nokta da, padişahın ve halkın zaman zaman gösteriye katılanlardan daha iri tasvir edilmiş olmasıdır. Levni'nin halka değer vererek onları iri tasvir etmiş olması bu zamanda görülen sosyal değişikliklerin bir ürünü olsa gerek. Zira daha önceki yüzyıllarda yapılan minyatürlerde halk konu olarak fazla ön plana çıkmamış, genelde saray ve saray çevreleri konu olarak ele alınmıştır. Nitekim Levni'nin Surnâme-i Vehbi minyatürleri dışındaki eserlerinde, özellikle de tekli figürlerinde halktan kişileri ele alması bu görüşü desteklemektedir.

Bütün bu özelliklerin yanında eser, üslup açısından olduğu kadar eğlenceleriyle ünlü Lale Devri yaşamını ve bu ünlü düğünü belgeleyen önemli bir kaynaktır. Zira XVIII. yüzyıl İstanbul yaşamını, örf-adet, giyim-kuşam, gelenek ve göreneklerini en güzel biçimiyle günümüze aktarmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I. KATALOG

- Katalog No : 1
 Örnek No : 1
 Çizim No : 1
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Bir kızılbaşın müslüman olması üzerine Savevi kavuğuyla alay eden soytarılar.
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

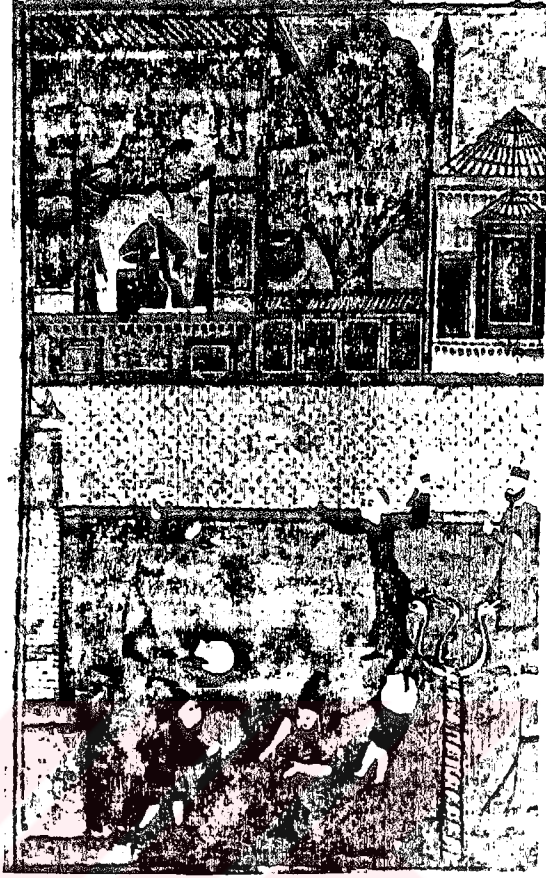
Örnek olarak ele aldığımız minyatür kuruluş olarak yatay iki doğru ile üç parçaya bölünmektedir. Birinci bölümde, tepe kısımları görülen yanyana dört kubbe ve beş minare ile arka planda kalan uç kısımları sivri şekilde tasvir edilmiş ağaçlar yer almaktadır. İkinci bölümde, mimari detaylar bulunmaktadır.

Mimari yapıya giriş, üstü cumbalı olup sokağa açılan bir kapıdan yapılmaktadır. Ön ve yan kısımları yarım dairesel kemerli olan girişte iki kişinin dışarı çıkmakta olduğu görülmektedir. Girişin üzerinde bulunan üçgen çatı ile kaplı cumbanın cephede iki, sağ yan kısmında bir, dikdörtgen, üst kısımları süslemeli üç penceresi vardır. Girişin sol kısmında ise, üzeri külah biçiminde çatı ile kaplı kübik konsol bulunmaktadır. Konsolun sağında ve solunda birer pencere vardır. Girişin sağında kalan bölümde ise, üst üste birbirine paralel üç tribün bulunmaktadır. Ön kısımları korkulukla çevrili olan bu tribünlerde izleyiciler görülmektedir. Kollarını korkuluklara dayamış olan bu izleyiciler, bazen yüzyüze, bazende sırt sırta tasvir edilmişler, hayret ve merakla aşağıda geçen olayları izlemektedirler. Tamamen perspektif kuralları içerisinde tasvir edilmiş mimari elemanlar, minyatürün yapılmış olduğu dönemlerde bizlere Nakkaş Osman'ın perspektif bilgisinden yoksun olmadığını açıkça ifade etmektedir.

Minyatürün alt kısmında ise, bir kızılbaşın müslüman olması üzerine Savevi kavuğuyla alay eden soytarılar tasvir edilmiştir. Burada ortada dört kişi bulunmaktadır. Bunlardan birisi kavukla alay etmekte, birisi tef çalmakta, ikisi de onları izlemektedir. Alt tarafta ise, ayakta yanyana üçerli gurublar halinde, üst üste sıralanmış izleyiciler yer bulunmaktadır. Alttan ikinci sıradakilerin ise, yüzleri kapalıdır. Sol tarafta blok bir kaide üzerinde yükselen "obelisk" yer almaktadır.

B- Renk:

Örnek minyatürde, mimari yapının arka planında kalan kısımda altın yaldız zemin üzerinde koyu yeşil ağaçlar yer almaktadır. Bu ağaçların ortalarında yer alan minareler ise açık truncu renktedir. Mimari yapı mavi ve pembe renk ağırlıktadır. Tribünlerde bulunan seyirciler ise, siyah, beyaz ve turuncu renklere boyanmıştır. Alt kısımda açık yeşil bir zemin üzerinde gösteri yapan figürlerde turuncu, mavi, siyah ve beyaz renkler kullanılmıştır. Sol köşede yer alan dikili taşın üst kısmı mor kaidesi ise turuncudur.

Katalog No : 2

Örnek No : 2

Çizim No : 2

Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman

Eserin Adı : Bir kızılbaşın müslüman olması üzerine Savevi kavuğuyla alay eden soytarılar.

Tekniği : Guaja yakın bir teknik

Boyutları : 22,5 x 34

Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344

Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür, kuruluş olarak yatay bir doğru ile iki parçaya bölünmektedir. Birinci bölümde, yani üst kısımda mimari detaylar yer almakta olup bunlarda subasman veya temeli teşkil eden bir başka bölme ile ayrılmıştır. Sayfanın

5/3'lük bir kısmını oluşturan birinci bölümden 3/1'lik bir bölümü teşkil ederek ayrılan bu kısmın üzeri geometrik motiflerle süslüdür. Bu kısmın üzerinde 3/2'lik alanda ise yanyana iki mimari yapının varlığı dikkati çekmektedir. Sol köşede yer alan yapının üst kenar köşelerine dikdörtgen birer pencere yerleştirilmiştir. Alt kenar köşelerde üsttekilere paralel kenarları bordürlerle çevrili birer pencere daha bulunmaktadır. Yapının tam ortasında ise, dikkati çekecek şekilde üzeri külahla örtülü loca bulunmaktadır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda saray erkanından iki, sağında ise bir kişi bulunmaktadır. Locanın alt kısmında yapının kenar köşelerine yakın, sağlı-sollu kırmızı renkte iki pencere daha vardır. Bu yapının sağ yan kısmında ise, perspektif kuralları içerisinde yapılmış bir balkon, balkonunda üzerinde çatıdan uzanan saçak bulunmaktadır.

Bu birinci yapıdan sağ köşede yer alan ikinci yapıya (camii) yanyana dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Üzeri üçgen çatı ile kaplı camiinin yarısı sayfa içerisine alınmamıştır. Sol köşesinde ise minare yer almaktadır. Yapının sol alt köşesinde kenarları bordürlü ince uzun dikdörtgen bir pencere bulunmaktadır. Ortada ise üzeri üçgen çatı ile kaplı kenarları bordürlerle çevrili kapı vardır. Her iki yapıyı birbirine bağlayan ara geçitin arkasında kalacak şekilde, plastik açıdan iki yapıyı birbirine bağlayıcı bir unsur olarak göze çarpan ağaç tasviri bulunmaktadır.

Yapının alt kısmında 5/2'lik bölümde ise, bir kızılbaşın müslüman olması üzerine Savevi kavuğuyla alan eden soytarların gösterimi tasvir edilmiştir. Burada yeşil bir zemin üzerinde iki sıra halinde yata doğrultuda sıralanmış figürler bulunmaktadır. Üst sırada üç kişi vardır. Ortadaki elindeki kavuğu havaya kaldırmış, diğerleri ise ona bakmaktadır. Solda ise yerde duran bir kavuk vardır. Alt sırada tef eşliğinde kalçasını havaya kaldırıp hayvan takliti yapan bir soytarı bulunmaktadır. Soytarının kalçasının üzerinde bir kavuk yer almaktadır. Sağ köşede ise bir kişi onu izlemektedir.

Sayfanın, sol kısmında blok bir kaide üzerinde yskelen "rme sütün" Şekli yer almaktadır. Sağ alt kısmında ise,  yılanın birbine sarıldığı "yılanlı burma" vardır.

B- Renk:

rnek minyatürde, mimari yapıların arka planında kalan zemin altın yıldız ile boyanmıştır. Bu altın yıldız üzerinde mavi renk bir ağaç bulunmaktadır. mimari yapılarda ise, açık mavi, koyu mavi, kırmızı, turuncu ve yeşil görülmektedir. Alt kısımda gösterimde yer alan figürler üzerinde kırmızı, turuncu, kahverengi, sarı, siyah ve beyaz renkler göze çarpmaktadır. Zemin ise yeşil renktir. Sağ köşeye yakın bir yerde bulunan yılanlı burma sarı renktir.

Katalog No : 3

Örnek No : 3

Çizim No : 3

Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman

Eserin Adı : Simurg yada Anka biçiminde uçurtma

Tekniği : Guaja yakın bir teknik

Boyutları : 22,5 x 34

Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344

Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür kuruluş olarak yatay iki doğru ile üç parçaya bölünmüştür. birinci bölümde tepe kısımları görülen değişik türde üç ağaç bulunmaktadır. İkinci bölümde ise, mimari detaylar tasvir edilmiştir. Mimari detayların çatı kısmı ile birinci bölüm üzerinde yatay doğrultuda, üç kuyruğu olan, kanatlarını

açmış Simurg ya da Anka biçiminde uçurtma tasviri yer almaktadır. bu uçurtmanın sol tarafa aşağıya doğru uzanan ipinin varlığı hissedilmektedir.

İkinci bölümde bulunan mimari yapıya giriş, üstü cumbalı olan ve sokağa açılan bir kapıdan yapılmaktadır. Ön ve yan kısımları yarım dairesel kemerli olan girişte iki kişinin dışarı çıkmakta olduğu görülmektedir. Girişin üzerinde bulunan üçgen çatı ile kaplı cumbanın cephede iki, sağ yan kısmında bir, kenarları bordürlü, dikdörtgen üç penceresi bulunmaktadır. Girişin sol kısmında ise, üzeri külah biçiminde çatı ile kaplı kübik konsol bulunmaktadır. Konsolun sağında ve solunda birer pencere vardır. Girişin sağında kalan kısımda ise, üst üste birbirine paralel üç tribün bulunmaktadır. Ön kısımları korkulukla çevrili olan bu tribünlerde izleyiciler bulunmaktadır. Kollarını korkuluklara dayamış olan bu izleyiciler bazen yüzyüze bazen de sırt sırta tasvir edilmişlerdir.

Minyatürün alt kısmında ise, dairesel bir kompozisyon etrafında sıralanmış altı kişi yukarıda uçan uçurtmayı seyretmektedirler. Bu kişiler başlarını yukarıya kaldırmışlar, bazılarını da kollarını açmışlardır. Sağ köşede ayakta yanyana üçerli gruplar halinde, üst üste sıralanmış izleyiciler yer almaktadır.

Sol tarafta ise, blok bir kaide üzerinde yükselen "obelisk" tasviri yer almaktadır.

R- Renk:

Kontrast renklerin birarada kullanıldığı örnekte, turuncu ve mavinin hakimiyeti göze çarpmaktadır. Arka fonda altın yaldız zemin üzerinde kullanılan koyu yeşil ağaçlar ve bunlarla kaynaşan Anka biçimindeki kuş üzerinde kullanılan turuncu, mavi ve pembe dikkati oraya çekmektedir. Mimari yapıda ve tribünlerde oturan insan figürleri ile alt kısımdaki zeminle figürlerde kullanılan mavi ve turuncular minyatürde bir bütünlük oluşturmuşlardır.

Katalog No : 4
 Örnek No : 4
 Çizim No : 4
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Simurg yada Anka biçiminde uçurtma
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek olarak seçtiğimiz minyatür, kuruluş olarak yatay bir doğru ile iki parçaya bölünmüştür. Birinci parça üst kısımda olup, burada mimari elemanlar yer almaktadır. Bu parça kompozisyonun 5/3'lük bir bölümünü oluşturmaktadır. 5/3'lük bölümde kendi içerisinde altta yatay bir doğru ile iki arçaya bölünmüştür.

Bu iki parçanın altta kalan 3/1'lik bölümünde mimari elemanların süslü zemin (subasman-taban) kısmı bulunmaktadır. Üstte kalan parça ise 5/2'lik bir yer teşkil etmektedir. Burada yanyana iki yapı yer almaktadır. Sol tarafta bulunan birinci yapının üstte kenar köşelere yakın dikdörtgen iki, altta ise bunlara paralel ince uzun dikdörtgen, yan kısımları çinilerle süslü iki pencere daha vardır. Yapının ortasında ise, dikkati çekecek şekilde loca yer almıştır. Locada oturan padişahın solunda saray erkanından iki, sağında ise bir kişi bulunmaktadır. Locanın alt kısmında yapının alt köşesine birleşik sağlı-sollu iki pencere vardır. Yapının sağ yan kısmında ise, perspektif kuralları içerisinde yapılmış bir balkon, balkon üzerinde de çatıdan sarkan bir saçak görülmektedir.

Sağ köşede yer alan ikinci yapıya, yanyana dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Sağlı-sollu iki minaresi olan (camii) yapının üzeri üçgen çatı ile kaplıdır. Yapının ortasında yine üzeri üçgen çatı ile kaplı bir kapı, kapı yanlarında da kenar köşelere yakın kenarları bordürlü, ince uzun dikdörtgen iki pencere vardır. Her iki yapıyı birbirine bağlayan ora geçitin arkasına ise, bir ağaç tasvir edilmiştir.

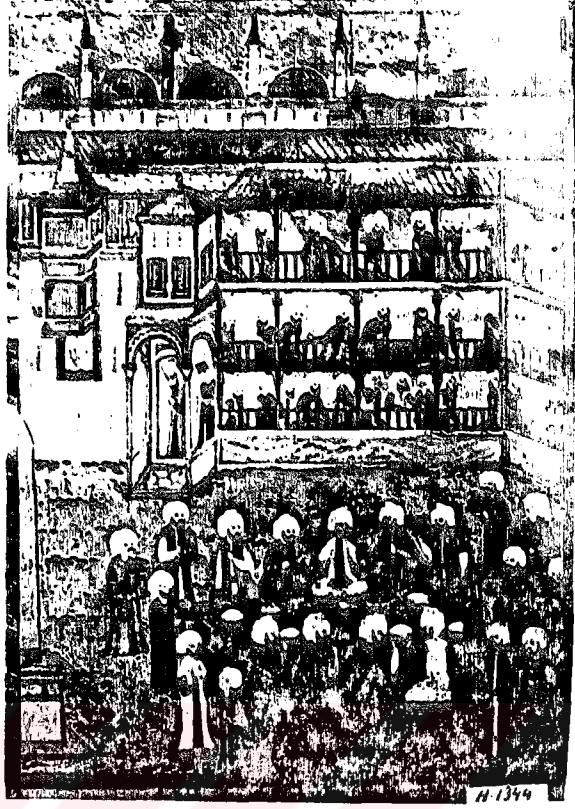
Minyatürün alt kısmında 5/2'lik bölümde Simurg ya da Anka biçiminde uçurtma uçuran, yarım dairesel biçimde sıralanmış insanlar bulunmaktadır. Osman'ın Surnâme minyatürleri içerisinde tek örnek olarak gösterebileceğimiz bu sayfada karşılıklı iki sayfa arasında gözle görünen bir dış biçim ilişkisi vardır. Burada uçurtma birinci sayfada gösterilmiş uçurtmanın ipini ellerinde tutan figürlerse ikinci sayfada yani bu sayfada gösterilmiştir. İki sayfa incecik bir çizgi halinde gösterilmiş olan uçurtmanın ipiyle birbirine bağlanmıştır. Bu bölümde yarım dairesel biçimde sıralanmış dokuz figür bulunmaktadır. Bunlardan altta sol kısımda yer alan figürün birinin elinde havaya doğru uzanan ince bir ip bulunmaktadır. Diğer figürlerden bazıları bu ip yönün de bakmaktadırlar.

Sayfanın sol alt kısmında blok bir kaide üzerinde yükselen "örme sütun" şekli yer almaktadır. Sağ alt kısmında ise üç yılanın birbirine sarıldığı "yılanlı burma" şekli vardır.

B- Renk:

Mavi ve koyu turuncunun ağırlıkta kullanıldığı örnekte, arka fonda altın yaldız, mimari yapılarda pembe, mavi, koyu turuncu renklerin, alt zeminde de, mavi ve turuncunun kullanıldığı görülmektedir. Minyatürde yer alan figürler üzerinde ise, lacivert, koyu turuncu, açık pembe, yeşil, siyah ve beyaz renkte giysiler bulunmaktadır.

- Katalog No : 5
 Örnek No : 5
 Çizim No : 5
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Rumeli Emir-ül-Ümerası için ziyafet
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

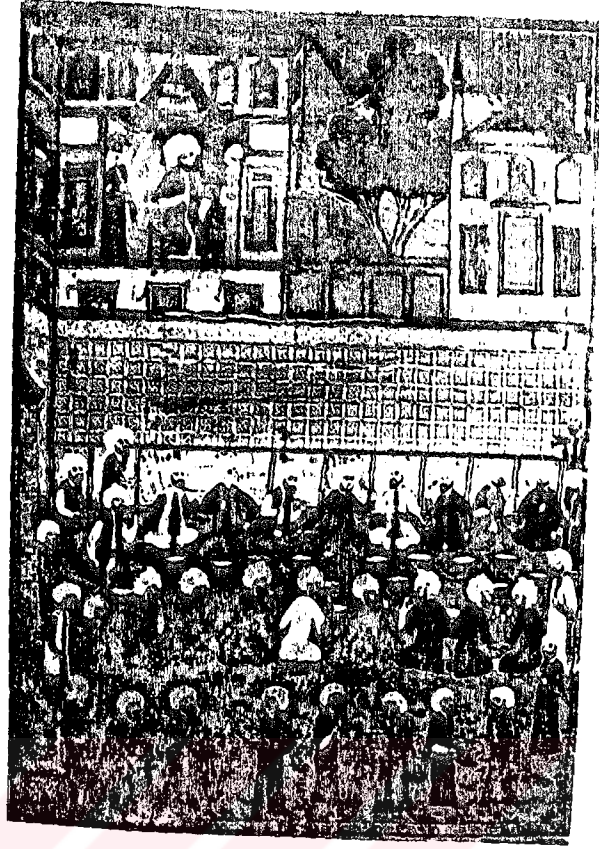
Örnek minyatür, kuruluşu olarak yatay iki doğru ile üç parçaya bölünmektedir. Birinci bölümde üst kısımları görülen yanyana yedi kubbe ve altı minare bulunmaktadır. İkinci bölümde ise, mimari detaylar yer almaktadır. Mimari yapıya giriş, üstü cumbalı olup sokağa açılan bir kapıdan yapılmaktadır.

Ön ve yan kısımları yarım dairesel kemerli olan girişte iki kişinin dışarı çıkmakta olduğu görülmektedir. Girişin üzerinde bulunan üçgen çatı ile kaplı cumbanın cephede iki, sağ yan kısmında bir, kenarları bordürlü dikdörtgen üç peneceresi bulunmaktadır. Girişin sol kısmında ise, üzeri külah biçiminde çatı ile kaplı kübik konsol vardır. Konsolun sağında üç, solunda bir pencere yer almıştır. Girişin sağında kalan bölümde, üst üste birbirine paralel üç tribün bulunmaktadır. Ön kısımları korkulakla çevrili olan bu tribünlerde izleyiciler yer almıştır. Kollarını korkuluklara dayamış olan bu seyirciler bazen yüzyüze bazen de sırt sırta tasvir edilmişler, hayret ve merakla aşağıda geçen olayları izlemektedirler. Tamamen perspektif kuralları içerisinde tasvir edilmiş mimari elemanlar, minyatürün yapılmış olduğu dönemlerde bizlere Nakkaş Osman'ın perspektif bilgisinden yoksun olmadığı ifade etmektedir.

Minyatürün alt kısmında ise, Rumeli Emir-ül-Ümerası için verilen ziyafet tasvir edilmiştir. Yatay doğrultuda dikdörtgen, bir yer sofrası etrafında sıralanmış kişiler oturmuşlar yemek yemektedirler. Sofrada içerisi yemeklerle dolu olan kablak bulunmaktadır. Sol ve sağ köşelerde de hizmet için bekleyen kişiler yer almıştır. Kompozisyonun sol alt kısmında ise, blok bir kaide üzerinde yükselen ve üzerinde hiyeroglifik yazıların bulunduğu "obelisk" şekli tasvir edilmiştir.

B- Renk:

Ele aldığımız minyatürde arka fonda altınyaldız kullanılmıştır. Orta ve ön kısımda ise turuncu ve açık mavinin kullanıldığı görülür. Alt kısımda açık mavi renk içerisinde kullanılan turuncular dikkati çekmektedir. Figürlerin bazılarında kullanılan beyaz renkteki sarıklar ise yüzeye bir nokta görünümü kazandırmıştır.

- Katalog No : 6
 Örnek No : 6
 Çizim No : 6
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Rumeli Emir-ül-Ümerası için ziyafet
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür yatay bir doğru ile iki parçaya bölünmektedir. Üst kısımda mimari detaylar yer almakta olup, bunlarda subasman veya temeli teşkil eden, bir başka bölme ile ayrılmıştır. Sayfanın 5/3 lük bir kısmını oluşturan üst kısımdan 3/1'lik bir bölümünde mimari elemanların geometrik motiflerle süllü zemini

(taban- subasman) kısmı yer almaktadır. Bu zemin kısım ise kendi içerisinde yatay üç parçaya bölünmektedir. Bunlardan altta kalan 3/1 lik bir bölümde yanyana sıralanmış blok taşlar görülmektedir. Ortada ve üstte bulunan yatay doğrultuda küçük bölmeler geometrik süslemelerle bezenmiştir. Zemin kısmın üstünde ise, 3/2 lik alanda mimari elemanlar göze çarpar. Bu mimari elemanlardan sol kısımda bulunan yapının ortasında, dikkati çekecek şekilde üzeri külah biçiminde örtü sistemi ile kaplı loca bulunmaktadır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda saray erkanından iki, sağında ise bir kişi bulunmaktadır. Yapının üstte kenar köşelerine yakın sağlı-sollu sivri kemerli dört, loca kenarlarında alınlıklı dikdörtgen iki, altta ise yanyana üç penceresi vardır. Sol yan kısmında ise cephede bulunan pencereler hizasında aynı türden üstte, ortada ve altta birer pencere daha vardır. Yapının sağ yan kısmında ise, birbalkon ve balkon üzerine çatıdan sarkan saçak bulunmaktadır. Yapının pek çok yerinde perspektifin varlığı hissedilmektedir. Buda bize Nakkaş Osman'ın perspektif bilgisinden yoksun olmadığını göstermektedir.

Sağ köşede yer alan ikinci yapıya, yanyana dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Bu bağlantının arka kısmında ise, üç daldan oluşan bir ağaç bulunmaktadır. Sağ köşede yer alan yapı iki minareli olup üzeri üçgen çatı ile örtülüdür. Üstte kenar köşelere yakın sivri kemerli iki, bunlara paralel altta yine kenar köşelere yakın dikdörtgen iki pencere daha vardır. Yapının ortasında ise üzeri üçgen çatı ile kaplı, kenarları bordürlü kapı bulunmaktadır.

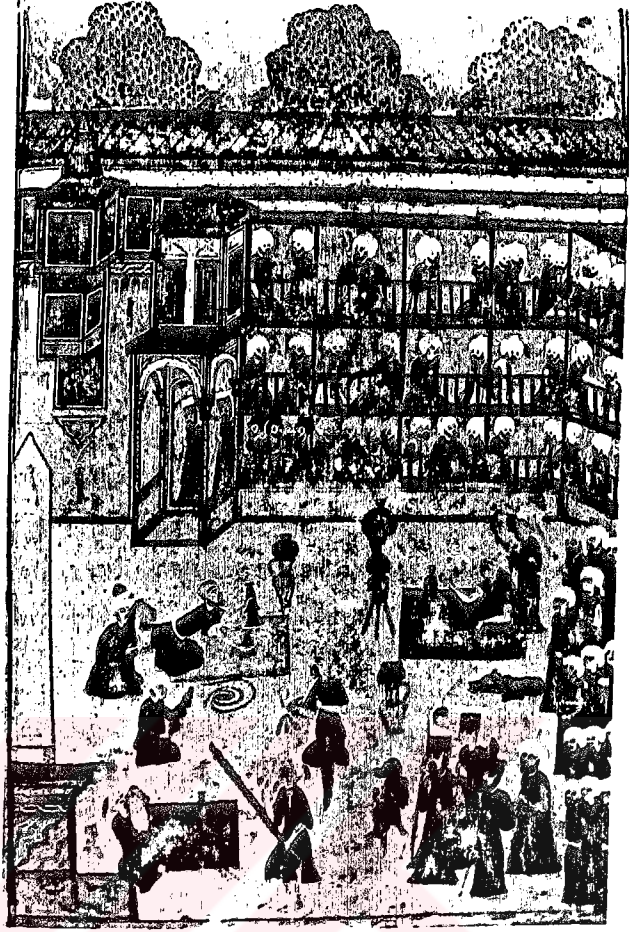
Minyatürün alt kısmında 5/2'lik bölümde ise Rumeli Emir-ul-Ümerası için verilen ziyafet tasvir edilmiştir. Burada, dikdörtgen bir yer sofrası etrafında yatay doğrultuda sıralanmış yemek yiyen kişiler, etraflarında da üst sıranın yan kenarından başlayarak alt köşeye inen ve tekrar yarım bir daire oluşturacak şekilde üst sıranın diğer köşesine doğru ilerleyen ellerinde yemek kaplarıyla hizmete hazır kişiler bulunmaktadır.

Sayfanın sol alt köşesinde ise blok bir kaide üzerinde yükselen "örme sütun" yer almaktadır.

B- Renk:

Örnek minyatürü renk bakımından iki parça halinde ele almak gerekir. birincisi mimari elemanların olduğu kısım, ikincisi ise, alt kısımdır. zira orta kısımda yani mimari yapıların zemininde kullanılan açık renkteki geometrik motifler minyatürü ikiye bölmüştür. Birinci kısımda açık lacivert, koyu yeşil ve koyu turuncu birarada kullanılmıştır. Alt kısımda ise yer yer açılan yer yer koyulaşan lacivert içerisinde koyu bir turuncunun hakimiyeti dikkati çeker.

Katalog No : 7
 Örnek No : 7
 Çizim No : 7
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Hokkabazlar
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

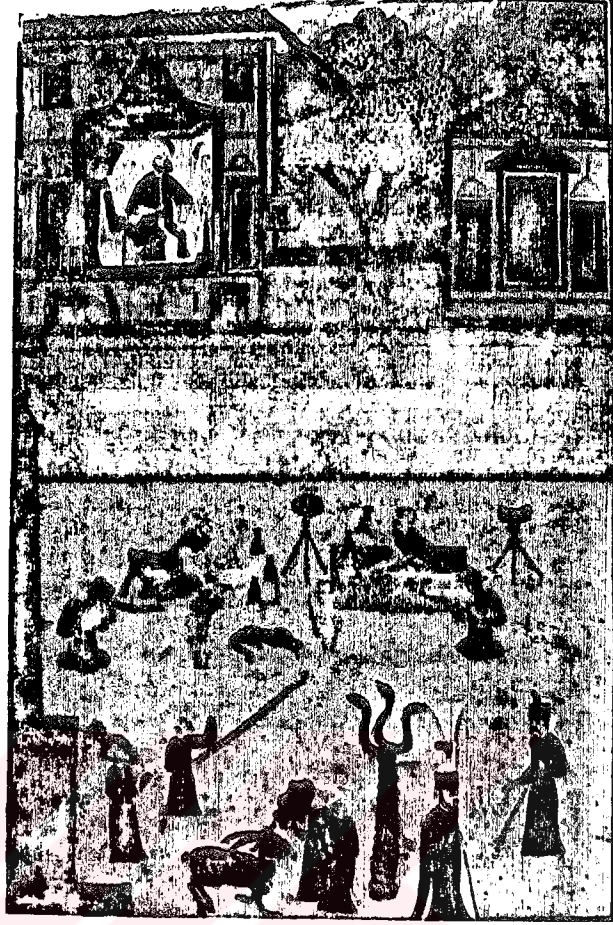
Örnek minyatür kuruluş olarak yatay iki doğru ile üç parçaya bölünmektedir. Birinci bölümde, tepe kısımları dairesel yanyana üç ağaç bulunmaktadır. İkinci bölümde ise, mimari detaylar yer almaktadır. Mimari yapıya giriş, üstü cumbalı

olup sokağa açılan bir kapıdan yapılmaktadır. Ön ve yan kısımları yarım dairesel kemerli olan girişte iki kişinin dışarı çıkmakta olduğu görülmektedir. Girişin üzerinde bulunan üçgen çatı ile kaplı cumbanın cephede iki, sağ yan kısmında bir, kenarları bordürlü, üst kısımları süslemeli üç pencere yer almaktadır. Girişin sol kısmında ise, üzeri külah biçiminde çatı ile kaplı kübik konsol bulunmaktadır. Konsolun sağında iki, solunda bir pencere vardır. Girişin sağında kalan kısımda ise üst üste birbirine paralel üç tribün bulunmaktadır. Ön kısımları korkulukla çevrili bu tribünlerde izleyiciler bazen yüzyüze, bazen de sırt sırta tasvir edilmişler, hayret ve merakla aşağıda geçen olayları izlemektedirler. Tamamen perspektif kuralları içerisinde tasvir edilmiş mimari elemanlar minyatürün yapılmış olduğu dönemlerde bizlere Nakkaş Osman'ın perspektif bilgisinden yoksun olmadığını göstermektedir.

Minyatürün alt kısmında ise, yüzeye dağılmış şekilde hokkabazların gösterisi tasvir edilmektedir. Dört hokkabaz tarafından yapılan gösterimde, hokkabazlar değişik hünerlerini sergilemektedirler. Her hokkabaza ise eşlik eden yardımcı kişiler bulunmaktadır. Hokkabazların çevrelerinde kullandıkları malzemeler ile birlikte bir maymun bir köpek görülmektedir. Sağ köşede ise, ayakta yanyana üçerli gruplar halinde üst üste sıralanmış izleyiciler yer almaktadır. Bunlardan dört tanesi öne doğru çıkmış, merakla olayları izlemektedirler. Sol tarafta ise üzerinde hiyeroglafik yazılar bulunan ve blok kaide üzerinde yükselen "obelisk" tasviri yer almaktadır.

B- Renk:

Ele aldığımız minyatürde kırmızı rengin hakimiyeti söz konusudur. Gerek mimari yapıda gerekse, figürlerde kullanılan kırmızılar, diğer renklerin etkisini azaltmaktadır. Arka kısımda açık maviye boyanmış yanyana üç ağaç görülmektedir. Alt kısımda yer alan mimari yapıda ise açık mavi, pembe, kırmızı ve kahverengi renklerin yer yer kullanıldığı görülür. Tribünlerde yer alan figürlerle alt kısımda yer alan figürler üzerinde ise, kırmızı, mavi, pembe, sarı, turuncu, kahverengi, siyah ve beyaz renklerde giysiler bulunmaktadır.

Katalog No : 8
 Örnek No : 8
 Çizim No : 8
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Hokkabazlar
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür, kuruluş olarak yatay bir doğru ile iki parçaya bölünmektedir. Üst kısımda mimari elemanlar bulunmakta olup, bunlarda subasman ve ya temeli teşki eden bir başka bölme ile ikiye ayrılmıştır. Sayfanın 5/3'lük bir

kısından 3/1'lik bölümde mimari elemanların geometrik motiflerle süslü zemin (taban-subasman) kısmı yer almaktadır. Zemin kısmın üstünde 3/2 lik alanda yanyana iki mimari yapı görülmektedir. Sol tarafta kalan yapının üst kenar köşelerine dikdörtgen birer pencere yerleştirilmiştir. Yapının ortasında dikkati çekecek şekilde üzeri külahla örtülü loca bulunmaktadır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda saray erkanından iki, sağında ise bir kişi vardır. Locanın yan yanlarında ise, üsttekilere paralel ince uzun kenarları bordürle çevrili iki, altında yine kenarları bordürlü, küçük iki pencere yer almaktadır. Locanın yan taraflarında bulunan iki pencerenin üst kısımlarına alınlık şeklinde sivri kemer sisteminin yerleştirilmek istendiği farkedilmektedir. Ancak bu kemerler sadece çizgisel olarak kalmıştır. Bu yapının sağ yan kısmında bir balkon, balkonda üstünde çatıdan uzanan saçak bulunmaktadır.

Bu birinci yapıdan sağ köşede yer alan ikinci yapıya, yanyana dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Bu geçitin arka kısmında, plastik açıdan iki yapıyı birbirine bağlayıcı bir unsur olarak karşımıza çıkan ağaç yer almaktadır. Ağacın sol tarafta kalan bir dalınınsa birinci yapının saçak kısmı ile balkonun arasına girdiği görülmektedir. Sağ köşede yer alan ikinci yapının üzeri üçgen çatı ile kaplıdır. Çatının hemen altında üzeri motiflerle süslü çatı kasnağı yer almaktadır. Yapının tam ortasında ise, üzeri yine çatı ile kaplı bir kapı, kapı yanlarında sağlı-sollu, kenarları bordürlü, ince uzun iki pencere yer almaktadır. Pencereilerin üst kısımlarında alınlık şeklinde süslemeler görülmektedir.

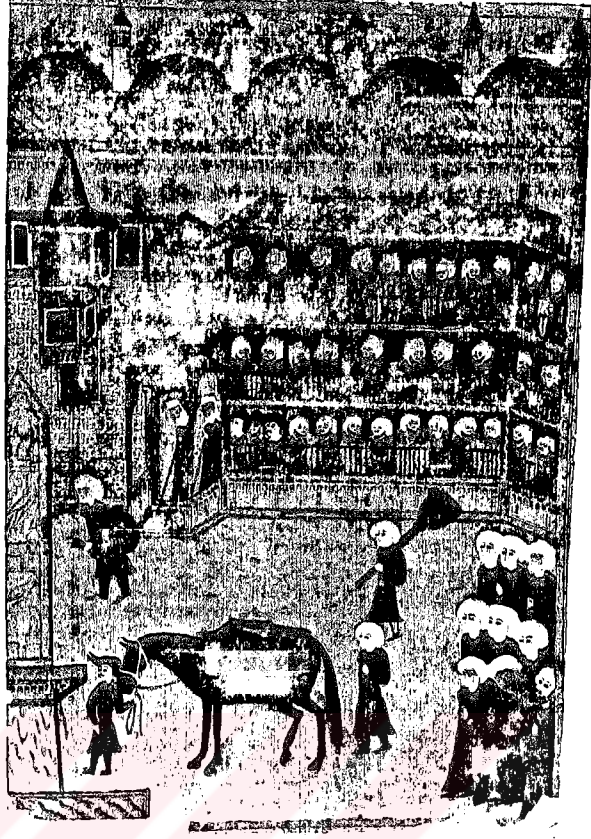
Minyatürün alt kısmında 5/2 lik bölümde, hokkabazların gösterimi yer almaktadır. Burada dairesel bir kompozisyon çerçevesinde on kişi bulunmaktadır. Bu on kişiden üstte yer alan dört kişiden ikisi dizlerinin üstüne oturmuş tef çalmaktadırlar. İki ise yine dizlerinin üstünde öne doğru eğilmiş vaziyette önlerinde bulunan şişeler ve çömlekler yardımıyla gösteri yapmaktadır. Altta bulunan altı kişiden sol tarafta olanların birinin elinde bir sırık, diğerinin

omuzunda testi bulunmaktadır. Sol tarafta kalan iki kişinin ise ellerinde birer sopa vardır. Tam arkalarında "yılanlı burma", sol tarafta ise blok bir kaide üzerinde yükselen "örme sütun" tasvir edilmiştir.

B- Renk:

Örnek minyatürde birinci (üst) kısmın arka fonunda içerisinde yer yer kahverengilerin bulunduğu altın yıldız kullanılmıştır. Bu altın yıldız üzerinde yapıların arka kısmında kahverengi gövdeli, açık mavi renkli bir ağaç bulunmaktadır. Sol köşede yer alan yapının yüzeyi açık mavi olarak düşünülmüş, pencereler ve çatıdan sarkan saçığın iç kısmı ile balkon kırmızıya boyanmıştır. Locada oturan padişahın kaftanı da kırmızıdır. Ara geçitin ve sağ köşede yer alan ikinci yapının pencereler ile bu yapının kapısı yine kırmızıdır. Yapının yüzeyi ise yeşili andıran mavi renkle boyanmıştır.

Alt kısımda kirli beyaza yakın bir zemin üzerinde bulunan figürler üzerinde, turuncu, kırmızı, sarı, siyah, yeşil ve kahverengi renkte giysiler bulunmaktadır.

Katalog No : 9

Örnek No : 9

Çizim No : 9

Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman

Eserin Adı : Süpürgeçilerin meydanı temizlemeye gelişi

Tekniği : Guaja yakın bir teknik

Boyutları : 22,5 x 34

Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344

Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Süpürgeçilerin meydanı temizlemeye gelişiine konu olan minyatür, yatay iki doğru ile üç parçaya bölünmektedir. Birinci bölümde, beş minare ile, beş kubbe bulunmaktadır. İkinci bölümde ise, mimari detaylar tasvir edilmiştir. Mimari yapıya girişin üzeri cumbalı olup sokağa açılan bir kapıdan yapılmaktadır.

Ön ve yan kısımları yarım dairesel kemerli olan girişten iki kişinin dışarıya çıkmakta olduğu görülmektedir. Girişin üzerinde bulunan üçgen çatı ile kaplı cumbanın cephede iki, sağ yan kısmında bir penceresi vardır. Cumbanın sol kısmında ise üzeri külah biçiminde çatı ile kaplı konsol bulunmaktadır. Konsolun sağında iki, solunda bir pencere vardır. Girişin sağında kalan bölümde üst üste birbirine paralel üç tribün yer almıştır. Ön kısımları korkuluklarla çevrili bu tribünlerde oturan insanlar bazen yüzyüze bazen de sırtsırta tasvir edilmişlerdir.

Sayfanın alt kısmında, üzeri yüklü bir atla, dört kişi bulunmaktadır. Bu kişilerden sol alt köşeye yakın bir yerde olanı atın ipini tutmaktadır. Atın arkasında bir kişide onu izlemektedir. Üst kısmında ise, mimari yapının girişinin hemen önünde duran bir kişi sırtında bir torba taşımaktadır. Onu izleyen kişinin ise omuzunda uzun saplı bir süpürge vardır. Sağ köşede ayakta yanyana üçerli gruplar halinde, üsttüste üç sıra izleyiciler bulunmaktadır. Sayfanın sol köşesinde ise üzerinde hiyeroglafik yazıların bulunduğu blok bir kaide üzerinde yükselen "obelisk" şekli yer almaktadır.

B- Renk:

Örnek minyatürde kırmızı, sarı ve yeşil renklerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Arka planda koyu sarı zemin üzerinde koyu yeşil kubbeler ve açık pembe minareler yer almaktadır. Mimari detayda ise; çatılarda açık yeşil, pencere ve tribünlerde kırmızı, diğer bölümlerde yer yer sarı, mavi, mor ve lacivert renkleri görülmektedir. Alt zemin kısmında ise, açık sarı bir zemin üzerinde bulunan figürler üzerinde, kırmızı, kahverengi, koyu yeşil, siyah, beyaz, açık yeşil renkleri görülmektedir. Sol köşede bulunan dikili taşın blok kaidesinde, açık mavi, kahverengi, açık yeşil, sütununda ise, açık yeşil üzerinde açık kahverengi çizgisel motifler bulunmaktadır.

Katalog No : 10

Örnek No : 10

Çizim No : 10

Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman

Eserin Adı : Kumaşçıların sultanın önünde geçişleri

Tekniği : Guaja yakın bir teknik

Boyutları : 22,5 x 34

Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344

Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür, kuruluş olarak yatay bir doğru ile iki parçaya bölünmektedir. Üst kısımda mimari elemanlar bulunmakta olup, bunlarda subasman ve ya temeli teşki eden bir başka bölme ile ikiye ayrılmıştır. Sayfanın 5/3'lük bir kısmını oluşturan üst kısımdan 3/1'lik bölümünde mimari elemanların geometrik motiflerle

süslü zemin (taban-subasman) kısmı yer almaktadır. Zemin kısmın üstünde 3/2'lik alanda yanyana iki mimari yapının varlığı görülmektedir. Sol tarafta kalan yapının üst kenar köşelerine dikdörtgen birer pencere yerleştirilmiştir. Yapının otasında ve dikkati çekecek şekilde üzeri külahla örtülü loca bulunmaktadır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda saray erkanından iki, sağında ise bir kişi bulunmaktadır. Locanın yanlarında üsttekilere paralel, ince uzun, kenarları bordürle çevrili iki, altında yine kenarları bordürle çevrili küçük iki pencere yer almaktadır. Yapının sağ yan kısmında, bir balkon, balkonunda üstünde çatıdan uzanan saçak bulunmaktadır. Saçak ve balkonun görünüşü ise bir perspektifin varlığını hissettirmektedir. Bu birinci yapıdan sağ köşede yer alan ikinci yapıya yanyana dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Bu geçitin arka kısmında ise, plastik açıdan iki yapıyı birbirine bağlayıcı bir unsur olarak karşımıza çıkan ağaç tasviri yer almaktadır.

Sağ köşede yeralan ikinci yapının üzeri üçgen çatı ile kaplıdır. Çatının alt kısmında üzeri geometrik motiflerle süslü kubbe kasnağı yer almaktadır. Yapının tam ortasında üzeri yine üçgen çatı ile kaplı bir kapı, kapı yanlarında ise, kenarları bordürle çevrili kırmızı renkte, ince uzun dikdörtgen pencere yer almaktadır. Yapının yüzeyi motiflerle süslüdür. Yapının arka kısmında kalacak şekilde yan köşelerine yakın iki minare vardır. Bu minarelerin uç kısımlarında ise ikişer aydınlatma penceresi yer almaktadır.

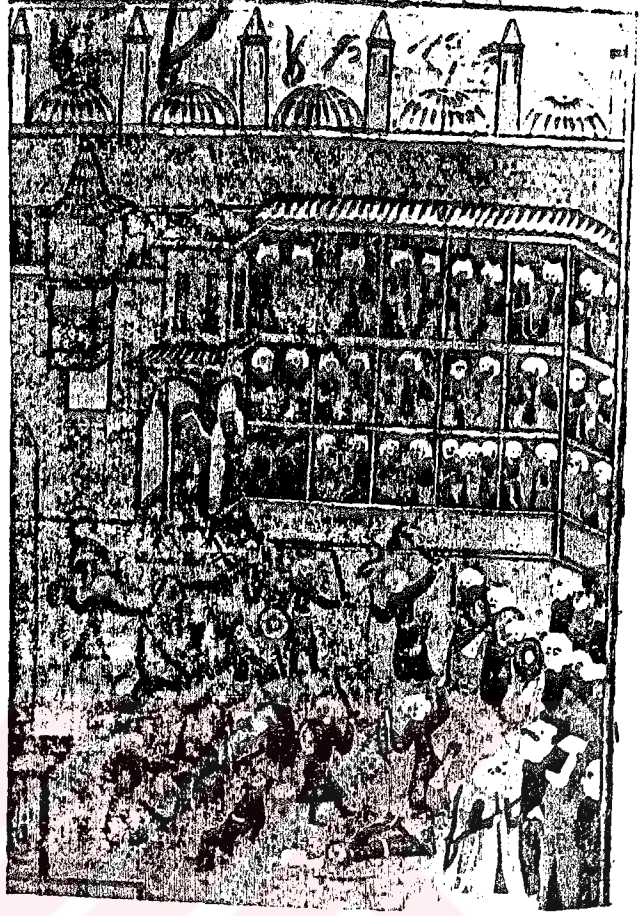
Sayfanın alt kısmında 5/2 lik bölümde kumaşçıların geçiti tasvir edilmiştir. burada eğik bir çizgi üzerine tek sıra halinde sıralanmış figürler bulunmaktadır. Figürler sol köşeden sağ tarafa doğru, ellerinde çubuklar üzerinde duran kumaş ve kuş maketleriyle ilerlemektedirler. Bu maketlerin üst kısmın geometrik motiflerle süslü zemine doğru yükseldiği görülmektedir.

Sayfanın sol köşesinde blok bir kaide üzerinde yükselen "örme sütun", sağ köşeye yakın bir yerde ise üç yılanın birbirine sarıldığı "yılanlı kurma" şekli tasvir edilmiştir.

B- Renk:

Mimari yapıların arkasında kalan yüzeyde koyu sarı üzerinde, kahverengi gövdeli açık yeşil bir ağaç bulunmaktadır. Mimari yapılarda ise, yer yer kırmızı, açık mavi, açık yeşil, açık pembe, açık kahverengi ve beyaz renkler kullanılmıştır. Alt bölümde ise, kirli beyaz bir zemin üzerinde bulunan figürlerde, kırmızı, açık yeşil, koyu lacivert, siyah ve beyaz renkler görülmektedir. Sol köşede yer alan dikili taş üzerinde de açık yeşil, açık pembe renkler, yılanlı burmada ise koyu sarı görülmektedir.

- Katalog No : 11
 Örnek No : 11
 Çizim No : 11
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Kılıçlı-Kalkanlı Savaş
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- KOMPOZİSYON:

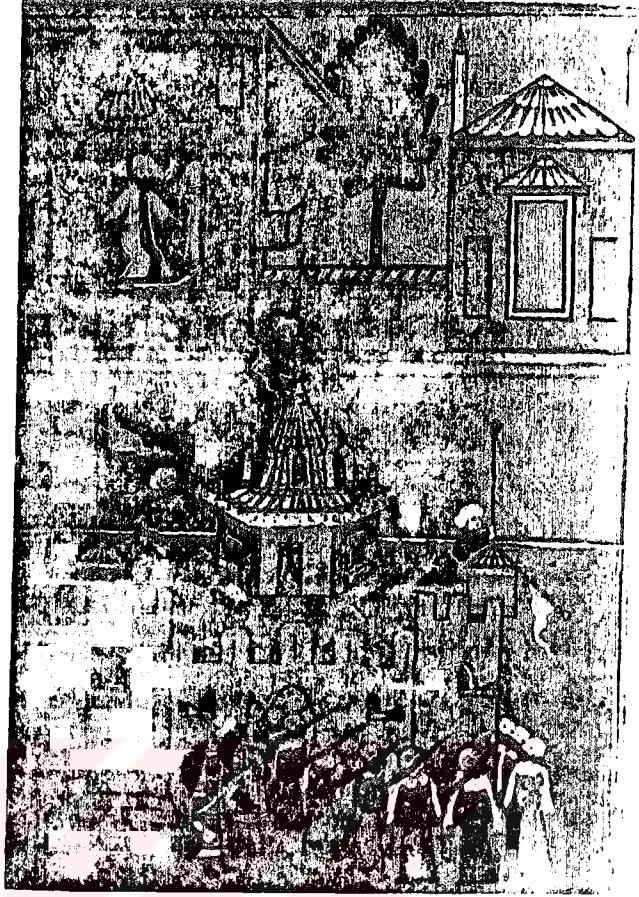
Örnek olarak seçtiğimiz minyatür kuruluşu olarak yatay iki doğru ile üç parçaya bölünmektedir. Birinci bölümde tepe kısımları görülen yanyana beş camii kubbesi ve altı minare bulunmaktadır. İkinci bölümde ise, mimari detaylar tasvir edilmiştir. Mimari yapıya giriş, üstü cumbalı olup sokağa açılan bir

kapıdan yapılmaktadır. Ön ve yan kısımları yarım dairesel kemerli olan girişte iki kişinin dışarı çıkmakta olduğu görülmektedir. Girişin üzerinde bulunan üçgen çatı ile kaplı cumbanın cephede iki, sağ yan kısmında bir penceresi bulunmaktadır. Girişin sol kısmında ise, üzeri külah biçiminde çatı ile kaplı kubik konsol yer almaktadır. Konsolun sağında ve solunda ikişer pencere vardır. Girişin sağında kalan kısımda üst üste birbirine paralel üç tribün bulunmaktadır. Bu tribünlerde ön kısımda korkuluk olmadığı halde kollarını korkuluğa dayamış gibi görünen izleyiciler yer almaktadır. Bu izleyiciler bazen yüzyüze bazen de sırt sırta tasvir edilmişler, hayret ve merakla aşağıda geçen olayları izlemektedirler. Tamamen perspektif kuralları içerisinde tasvir edilmiş mimari elemanlar minyatürün yapılmış olduğu dönemlerde bizlere Nakkaş Osman'ın perspektif bilgisinden yoksun olmadığını açıkça ifade etmektedir.

Minyatürün alt kısmında ise, kılıçlı - kalkanlı savaş gösterisi tasvir edilmiştir. Dağınık bir kompozisyon çerçevesi içerisinde bir grup askerin, kılıç ve kalkan yardımıyla savaş halinde bulundukları gösterimde, askerlerden bazıları ölmüş, bazıları ise yaralı vaziyette tasvir edilmişlerdir. Sağ tarafta bir grup askerinde ellerinde kılıç ve kalkanla hazır vaziyette bekledikleri görülmektedir. Sağ köşede ise ayakta yanyana üçerli gruplar halinde, üst üste sıralanmış izleyiciler yer almaktadır. Sol tarafta ise tamamı kompozisyon içerisine alınmamış blok kaide üzerinde yükselen "obelisk" tasviri yer almaktadır.

B- Renk:

Örnek minyatürde bulunan figürler üzerinde, siyah, turuncu koyu pembe ve patlıcan moru renklerde giysiler bulunmaktadır. Orta kısımda yer alan mimari yapının cehesi açık renk patlıcan moru olup, yapı üzerinde bulunan giriş, konsol ve tribünlerde koyu turuncu kullanılmıştır. Üst kısımda bulunan kubbelerin zemini ise altın yaldızdır. Örnek minyatüre genel olarak baktığımızda turuncunun fazla kullanıldığı dikkati çeker. Özellikle mimari yapı ve figürlerde kullanılan turuncular minyatürün şiddetini arttırmaktadır.

Katalog No : 12

Örnek No : 12

Çizim No : 12

Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman

Eserin Adı : Tek kaleli dramatik savaş gösterisi

Tekniği : Guaja yakın bir teknik

Boyutları : 22,5 x 34

Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344

Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek olarak seçtiğimiz minyatür kuruluş olarak yatay bir doğru ile iki parçaya ayrılmaktadır. Birinci parça, üst kısımda olup mimari elamanlardan oluşmaktadır. Bu parça kompozisyonun $5/3$ 'lük bir bölümünü oluşturmaktadır. $5/3$ 'lük bir bölümde kendi içerisinde altta yatay bir doğru ile ikiye bölünmüştür. Bu iki parçanın altta kalan $3/1$ 'lik bölümünde mimari elemanların zemin

(Subasman taban) kısmı bulunmaktadır. Üstte kalan parça ise 5/2'lik bir yer teşkil etmektedir. Burada yanyana iki yapı yer almaktadır. Sol tarafta bulunan birinci yapının, üstte, kenar köşelere yakın dikdörtgen iki, altta ise bunlara paralel yine dikdörtgen ik penceresi vardır. Yapının ortasında ise, dikkati çekecek şekilde loca yer almıştır. Locada oturan padişahın solunda saray erkanından iki, sağında ise bir kişi bulunmaktadır. Locanın alt kısmında yapının alt köşesine birleşik sağlı solla küçük iki pencere daha vardır. Yapının sağ yan kısmında, bir balkon, balkonunda üzerine çatıdan sarkan saçak bulunmaktadır. Sağ köşede yer alan ikinci yapıya ise yanyana dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. İki tane minaresi olan yapının (camii) üzerine üçgen çatı ile kaplıdır. Yapının ortasında üzeri yine üçgen çatı ile kaplı bir kapı, kapı yanlarında dar dikdörtgen iki pencere bulunmaktadır. Her iki yapıyı birbirine bağlayan ara geçitin arkasında ise bir kısmı birinci yapının çatıdan sarkan saçığının arkasında kalmış ağaç yer almaktadır.

Minyatürün alt kısmında 5/2 lik bölümde ise "tek kaleli dramatik savaş gösterimi" sahnesi yer almaktadır. Burada orta bir kale maketi tasvir edilmiştir. Kale maketinin ortasında ise çift katlı üzeri külah biçiminde örtü sistemi olan kule vardır. Kulenin tepesi üst parçasının 3/1'lik bölümünü teşkil eden zemine, direği ise daha da yukarıya çıkarak birinci yapının balkonunun altına kadar uzanmıştır. Kulede bayrak çeken bir kişi, kule pencerelerinde ise, top namluları bulunmaktadır. Kale burçlarında kalenin sağında ve solunda ellerinde bayrak olan iki kişi daha vardır. Bu kişilerden, soldaki bayrağı elinde tutmakta, sağdaki de direğe çekmektedir. Altta kale gövdesinde yer alan dört sivri kemerli pencerede, dört top namlusu, aşağıda da askerler bulunmaktadır. Sayfanın sol alt kısmında ise blok bir kaide üzerinde yükselen "örtme sütun" şekli yer almaktadır. Bu örme sütunun tamamı kompozisyon içerisine alınmamıştır.

B- Renk:

Kontrast renklerin birarada kullanıldığı örnekte, koyu turuncu ve mavinin değişik tonlarının hakimiyetg öze çarpmaktadır. Özellikle mimari elemanlar üzerinde kullanılan mavi ve turuncuların minyatürün şiddetini arttırdığı, alt bölümde ise, mavinin değişik tonları içerisinde kullanılan, turuncu, sarı, siyah ve beyazın esere plastik bir değer kazandırdığı görülmektedir.

Katalog No : 13
 Örnek No : 13
 Çizim No : 13
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Çalgıcılar
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.K.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür, kuruluş olarak yatay iki doğru ile üç parçaya bölünmektedir. Birinci bölümde, üst kısımda görülen yedi kubbe ile yedi minare yer almaktadır. İkinci bölümde ise, mimari detaylar bulunmaktadır. Mimari yapıya girişin üstü cumbalı olup, sokağa açılan bir kapıdan yapılmaktadır. Ön ve yan kısımları

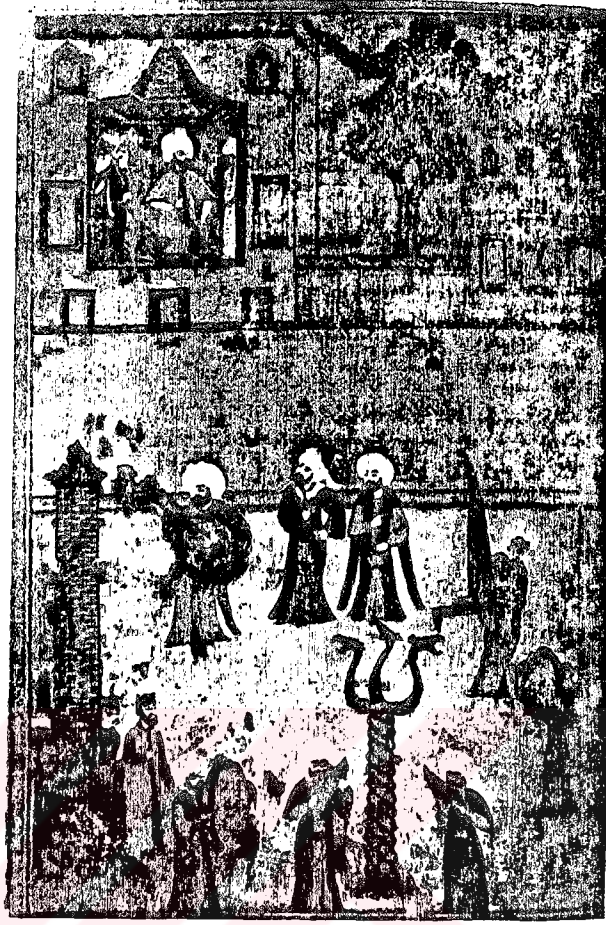
yarım dairesel kemerli olan girişte iki kişinin dışarı çıkmakta olduğu görülmektedir. Girişin üzerinde bulunan üçgen çatı ile kaplı cumbanın cephede iki, sağ yan kısmında ise, bir penceresi vardır. Girişin sol kısmında, üzeri külah biçiminde çatı ile kaplı kubik konsol bulunmaktadır. Konsolun sağında üç tane dikdörtgen pencere yer almaktadır. Çatının alt kısmında ise, yan yana kare biçiminde yedi adet pencere vardır.

Girişin sağında kalan bölümde, üst üste birbirine paralel üç tribün bulunmaktadır. Ön kısımları korkuluklarla çevrili olan bu tribünlerde izleyiciler yer almıştır. Kollarını korkuluklara dayamış olan bu izleyiciler bazen sırt sırta, bazen de yüzyüze tasvir edilmişler, hayret ve merakla aşağıda geçen olayları izlemektedirler.

Sayfanın alt kısmında ise, çalgıcılar tasvir edilmiştir. Burada dağınık bir kompozisyon çerçevesinde serpiştirilmiş insan figürleri bulunmaktadır. Bu insanlardan bir kısmı müzik eşliğinde, bir sol üzerine yerleştirilmiş dev bir kukla taşımaktadırlar. Sağ kısımda ise, elinde horoz maketi tutan bir kişi ile onları arkadan izleyen insanlar vardır. Sayfanın sol alt köşesinde blok bir kaide üzerinde yükselen "obelisk" tasviri yer almaktadır.

B- Renk:

Örnek minyatürde görülen figürler üzerinde, turuncu, mavi, sarıya çalan bir yeşil, siyah ve beyaz renkte giysiler bulunmaktadır. Üst kısımda yer alan minare ve kubbelerin bulunduğu alanda zemin altın yıldız rengindedir. Ortada bulunan mimari detayın, cebhesi açık mavi, pencere, konsol ve tribünler turuncudur. Alt kısım ise yer yer beyaz, yer yer toprak sarısı renktedir. Minyatürün genel durumuna bakıldığında, turuncu ve mavinin yoğun olarak kullanıldığı dikkati çeker.

Katalog No : 14
 Örnek No : 14
 Çizim No : 14
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Çalgıcılar
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür kuruluş olarak, yatay bir doğru ile iki parçaya bölünmektedir.

Üst kısımda mimari detaylar yer almakta olup, bunlarda subasman veya temeli teşkil eden bir başka bölme ile ikiye ayrılmıştır. Sayfanın 5/3'lük bir kısmını oluşturan üst kısmın 3/1'lik bölümünde mimari elemanların süslü zemin (taban-subasman) kısmı yer almaktadır. Bu zeminin alt kenar çizigilerine yakın yanyana, bazıları figürlerin arkasında kalmış pencereler vardır. Zeminin üstünde ise, 3/2'lik alanda yanyana iki mimari yapının varlığı görülmektedir. sol tarafta kalan yapının, üstte kenar köşelerine sivri kemerli birer pencere yerleştirilmiştir. Bunlara paralel altta dikdörtgen sağlı-sollu iki pencere daha vardır. Yapının tam ortasında ise dikkati çekecek şekilde üzeri külahla örtülü loca bulunmaktadır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda saray erkanından iki, sağda ise bir kişi vardır. Locanın altında, biri ortada, ikisi yanlarda kenarları mavi bordürle çevrili üç pencere daha vardır. Yapının sağ yan kısmında ise, perspektifin dikkate alınarak yapıldığı bir balkon ve balkon üzerine çatıdan sarkan saçak yer almaktadır.

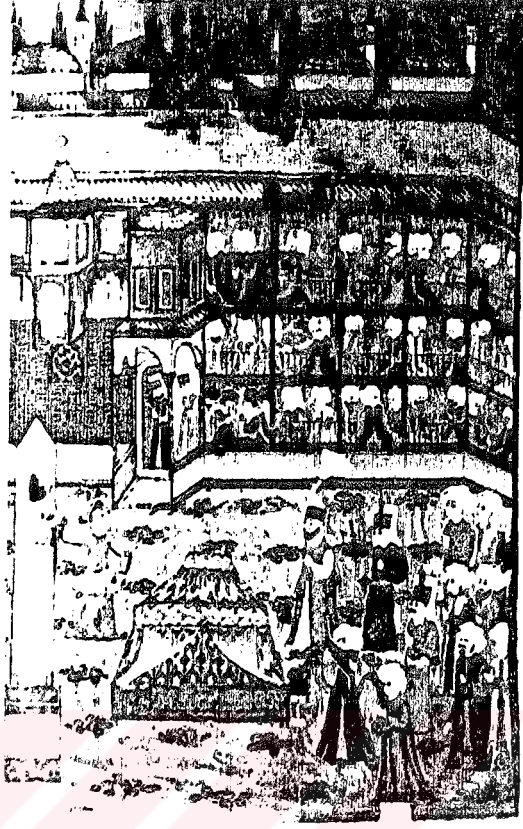
Bu birinci yapıdan sağ köşede yer alan ikinci yapıya, yanyana dört penceresi olan, bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Üzeri üçgen çatı ile kaplı olan bu yapının çatısının tam altında yuvarlak kemerli yanyana dört penceresi bulunmaktadır. Altta ise, ortada kenarları bordürle çevrili bir kapı ve yanlarında dikdörtgen, yine kenarları bordürle çevrili iki pencere bulunmaktadır. Bu her iki yapıyı birleştiren ara geçitin arkasında ise bir ağaç yer almaktadır.

Minyatürün alt kısmında 5/2'lik bölümde çalgıcıların gösterisi tasvir edilmiştir. Burada dairesel bir kompozisyon çerçevesinde on kişi bulunmaktadır. Bunlardan bazıları çalgı çalmakta, bazıları şarkı söylemektedirler. Sol tarafta blok bir kaide üzerinde yükselen dikili taş, sağ tarafta ise dikili bir sırtık alt ana kısmın dışına taşarak üst bölümün zeminini oluşturan geometrik motiflerle süslü alana doğru yükselmiştir. Sayfanın sağ kenarına daha yakın bir yerde ise üç yılanın birbirine sarıldığı "yılanlı yılan" şekli yer almaktadır.

B- Renk:

Turuncu ve kahverenginin hakim olduğu, minyatürde dengeli bir renk dağılımının varlığı dikkati çeker. Arka planda duran kahverengi zemin üzerine yerletirilmiş koyu renkteki siyaha yakın yeşil renk ile mimari elamanlar üzerinde ve zeminde kullanılan açık mavi içerisindeki turuncular özellikle minyatürün şiddetini arttırmaktadır.

Katalog No : 15
 Örnek No : 15
 Çizim No : 15
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Kukla çadırı
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür, kuruluş olarak yatay iki doğru ile üç parçaya bölünmüştür. Birinci bölümde, üst kısımları görülen, beş kubbe ve beş minare ile birlikte, arka planda kalan ağaçlar yer almaktadır. İkinci bölümde ise, mimari detaylar bulunmaktadır. Mimari yapıya giriş üstü cumbalı olup sokağa açılan bir kapıdan

yapılmaktadır. Ön ve yan kısımları yarım dairesel kemerli olan girişte iki kişinin dışarı çıkmakta olduğu görülmektedir. Girişin üzerinde bulunan üçgen çatı ile kaplı cumbanın cephede iki, sağ yan kısmında ise bir penceresi vardır. Girişin sol kısmında, üzeri külah biçiminde çatı ile kaplı kübik bir konsol bulunmaktadır. Konsolun sağında ve solunda birer pencere vardır. Girişin sağında kalan bölümde, üst üste birbirine paralel üç tribün yer almaktadır. Ön kısımları korkulukla çevrili olan bu tribünlerde izleyiciler bulunmaktadır. Kollarını korkuluklara dayamış olan bu izleyiciler bazen sırt sırta bazen de yüzyüze tasvir edilmişler. Hayret ve merakla aşağıda geçen olayları izlemektedirler.

Minyatürün alt kısmında ise, orta bulunan bir kukla çadırı tasvir edilmiştir. Çadırın sol kısmında raks eden bir köçek, sağında tef ve çalgı çalan birer kişi, üstte ise üç kişi görülmektedir. Sağ köşede ayakta, yanyana üçerli gruplar halinde, üst üste üç sıra izleyiciler yer almıştır. Sol tarafta ise, blok kaide üzerinde yükselen ve üzerinde hiyeroglafik yazıların bulunduğu "obelisk" şekli yer almaktadır.

B- Renk:

Kukla çadırı konulu örnek minyatürde kontrast renklerin hakimiyeti söz konusudur. Arka planda koyu renk altın yıldız üzerinde koyu yeşil ağaçlar, beyaz minare ve kubbeler görülmektedir. Mimari yapıya ait çatının üst kısmı ise yatay doğrultuda turuncudur. Mimari yapıda açık mavi, koyu mavi, kırmızı, beyaz, siyah ve açık turuncular birarada kullanılmıştır. Alt bölümde yer yer lekesele mavi bir zemin üzerinde bulunan figürlerde turuncu, lacivert, siyah, kahverengi renkler kullanılmıştır. Ortada bulunan çadırın taban kısmı kahverengi, üst kısmı ise turuncu ve mavi renklerle bezenmiştir. Sol köşede yer alan dikili taş üzerinde yine turuncu ve mavi renklerin değişik tonları görülmektedir.

Katalog No : 16
 Örnek No : 16
 Çizim No : 16
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Soytarılar gösterimi
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Soytarıların gösterimini konu alan minyatür kuruluş olarak yatay iki doğru ile üç parçaya bölünmüştür. Örnek yukarıdan aşağıya doğru incelendiğinde, birinci bölümde, tepe kısımları dairesel biçimde tasvir edilmiş, yanyana üç ağaç bulunmaktadır. İkinci bölümde ise, mimari detaylar yer almaktadır. Mimari

yapıya giriş, üstü cumbalı sokağa açılan bir kapıdan yapılmaktadır. Ön ve yan kısımları yarım dairesel kemerli olan girişte iki kişinin dışarı çıkmakta olduğu görülmektedir. Girişin üzerinde bulunan üçgen çatı ile kaplı cumbanın cephesinde, kenarları bordürlü, dikdörtgen üç pencere yer almaktadır. Girişin sol kısmında ise duvara bitişik, üzeri külah biçiminde çatı ile kaplı kübik konsol bulunmaktadır. Konsolun solunda bir, sağında iki pencere vardır. Girişin sağ kısmında üst üste, birbirine paralel, üç tribün bulunmaktadır. Ön kısımları korkulukla çevrili olan bu tribünlerde, izleyiciler bulunmaktadır. Kollarını korkuluklara dayamış olan bu izleyiciler, bazen yüzyüze bazende sırt sırta tasvir edilmişlerdir.

Minyatürün alt kısmında ise soytarıların gösterimi tasvir edilmiştir. Burada yarım dairesel bir kompozisyon etrafında gösteri yapan dört soytarı bulunmaktadır. Bu soytarılardan üçü öne eğilmişlerdir. Ön kısımda bulunan iki soytarı tef çalmaktadırlar. Sağ tarafta bulunan bir soytarının sağ omuzunda bir torba görülmektedir. Kompozisyonun ortasında ise iki kişi vardır. Bunlardan biri tef çalmakta, biride omuzunda testi yer almıştır. Meydanda ise sıriklar üzerinde yürüyen başı sarıklı bir cambaz bulunmaktadır Cambazların arkasında ise, gösteri izleyen üst üste dört sıra figür grubu bulunmaktadır.

Kompozisyonun sol alt köşesinde blok bir kaide üzerinde yükselen tamamı kompozisyon içerisine alınmamış "obelisk" tasviri yer almaktadır.

B- Renk:

Örnek minyatürde kırmızı ve kırmızı tonlarının hakimiyeti göze çarpmaktadır. Arka planda kalan üç ağaç altın yaldız içerisinde mavi renkte boyanmıştır. Yapıda ise tribünlerde kullanılan kırmızı ile figürlerde kullanılan kırmızılar yer yer birbiriyle kaynaşmıştır. Sol kısımda bulunan konsolun ise alt destek kısmı ile üst kısımda lacivert görülmektedir. Pencereleer ise kırmızıdır. Alt kısımda yer yer beyaz lekelerin görüldüğü pembe renk vardır. Figürlerde kırmızı, mavi, siyah, beyaz, sarı renkler görülmektedir. Sol tarafta kalan dikili taşın kaidesi çinilidir. Üst kısım pembe renktedir.

Katalog No : 17
 Örnek No : 17
 Çizim No : 17
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Curcunabazların Gösterimi
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür kuruluş olarak yatay bir doğru ile iki parçaya bölünmüştür. Üst kısımda mimari detaylar yer almakta olup, bunlarda subasman veya temeli teşkil eden bir başka bölme ile ayrılmıştır. Sayfınan 5/3'lük bölümünü oluşturan üst kısmın 3/1'lik bölümünde mimari elemanların zemin kısmı yer almaktadır.

Bu zemin kısımda kendi arasında yatay doğrultuda iki parçaya bölünmüş olup 3/1'lik bölümü turuncu, 3/2'lik bölümünde mavi ile boyanmıştır. 3/2'lik mavi kısmın üst kenar çizgisi boyunca süslemeler bulunmaktadır. Bu zemin kısmın üstünde 3/2'lik alanda yanyana iki mimari yapı görülmektedir. Sol tarafta kalan yapının üst kenar köşelerine sivri kemerli birer pencere yerleştirilmiştir. Altta ise, bunlara paralel sağlı-sollu, keranları bordürlü dikdörtgen iki pencere daha bulunmaktadır. Bu pencerelerin üst kısımları kubbe biçiminde motiflerle süslenmiştir. yapının tam ortasında dikkati çekecek şekilde üzeri külahla örtülü (külâh yatay doğrultuda dikdörtgen içerisine alınmış) loca bulunmaktadır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda saray erkanından iki, sağında ise bir kişi bulunmaktadır. Locanın altında sağlı-sollu iki küçük pencere daha vardır. Yapının sağ yan kısmında ise perspektif kuralları içerisinde yapılmış bir balkon, balkon üzerinde çatıdan sarkan saçak yer almaktadır.

Sol tarafta bulunan birinci yapıdan, sağ köşede yer alan ikinci yapıya; (camii) yanyana dört penceresi olan bir ara geçitte bağlantı kurulmuştur. Üzeri üçgen çatı ile kaplı camii, tek minereli olup tamamı kompozisyon içerisine alınmamıştır. Caminin, üstte, çatının kenar köşelerine yakın sivri kemerli iki, altta bunlara paralel dikdörtgen, kenarları bordürlü toplam dört penceresi bulunmaktadır. Yapının tam ortasında caminin giriş kapısı bulunmaktadır. Her iki yapının arka kısmında ise bir ormanlık alanın varlığı, dikkat çekmektedir.

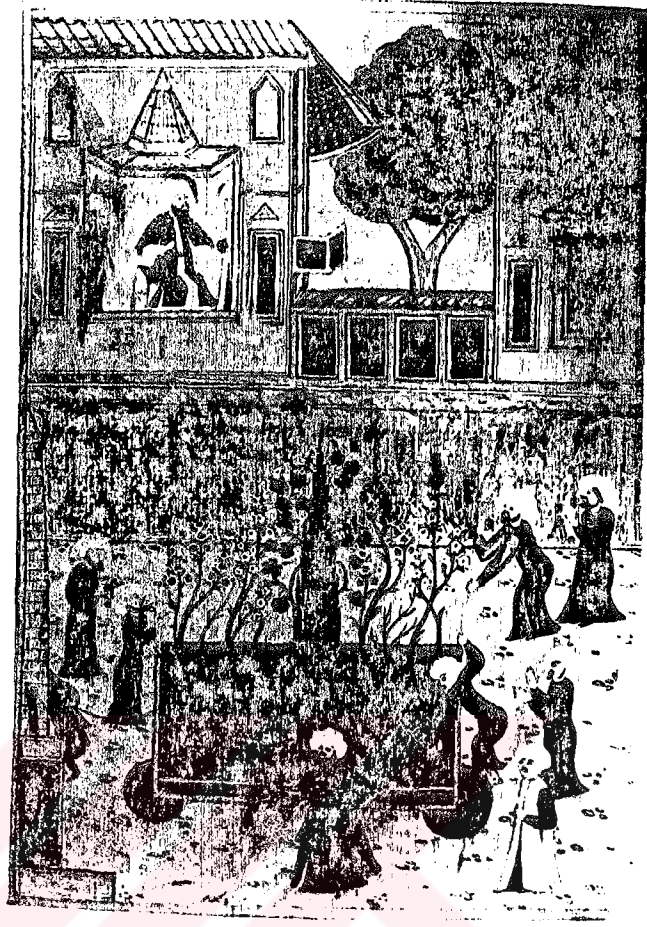
Minyatürün alt kısmında 5/2 lik alanda curcunabazların gösterimi yer almaktadır. Burada dairesel bir kompozisyon çerçevesinde on kişi bulunmaktadır. Bunlardan dördü çeşitli enstrümanlarla müzik icra ederken tasvir edilmiş olup, dördü ise elleri havada oynamaktadır. İki kişi ise onları seyretmektedir.

Sayfanın sol alt kenarında blok bir kaide üzerinde yükselen "örme sütun" sağ tarafta ise, "burmalı yılan" şekli tasvir edilmiştir.

B- Renk:

Örnek olarak ele aldığımız minyatürde kontrast renklerin bir arada kullanıldığı dikkati çekmektedir. Genelinde turuncu ve turuncu tonlarının hakimiyeti altında olan minyatürün üst kısmında kalan ağaçlar koyu yeşil ile boyanmış, zemin ise altın yaldız olarak düşünülmüştür. Mimari elemanların bulunduğu kısımda, mavi, turuncu, pembe renklerin bir düzen içerisinde kullanıldığı görülür. Mimari elemanların zemin kısmı ise yatay bir şekilde üstte turuncu, altta mavi renkle ikiye ayrılmıştır. Alt kısımda yer alan curcunabazlar turuncu, mor, mavi ve yer yer kahverengi renklerle tasvir edilmiştir. Zeminde ise açık turuncu valörleri dikkat çekmektedir.

Katalog No : 18
 Örnek No : 18
 Çizim No : 18
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Bahçıvanların geçişi
 Tekniği :
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek olarak seçtiğimiz minyatür kuruluş olarak yatay bir doğru ile iki ana parçaya bölünmektedir. Üst bölmede mimari detayların yer aldığı kısım,

alt bölmede ise bahçıvanların bulunduğu kısım vardır. Mimari detayların yer aldığı üst kısım sayfanın 5/3'lük bir bölümünü oluşturmaktadır. Burada bulunan mimari elemanlar üst kısmın 3/1'lik bir bölümünü oluşturan üzeri geometrik motiflerle süslü bir zemin (subasman taban) üzerine kurulmuştur. Bu zemin kısmın üzerinde iki tane mimari yapı vardır. Sol tarafta kalan yapının üstte kenar köşelerine yakın sağlı-sollu kenarları bordürle çevrili sivri kemerli iki adet penceresi bulunmaktadır. Yine alt kenarlarda üsttekilere paralel dikdörtgen kenarları bordürle çevrili kırmızı iki adet pencere daha vardır. Bu pencerelerin üzerlerinde üçgen çatının varlığı çizgisel olarak hissettirilmiştir. Yapının tam ortasında ise külah biçiminde bir örtü sistemi olan loca bulunmaktadır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda saray erkanının iki, sağında ise bir kişi durmaktadır. Bu yapının sağ yan kısmında perspektif kuralları içerisinde yapılmış bir balkon, balkonunda üzerinde çatıdan sarkan saçak yer almaktadır.

Bu birinci yapıdan sağ köşede yer alan ikinci yapıya, yanyana dikdörtgen dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Üzeri üçgen çatı ile kaplı olan bu yapının tamamı kompozisyon içerisine alınmamıştır. Yapının çatısının tam altında çatı boyunca uzanan ve üzerinde yanyana dört küçük penceresi olan kasnak yer almaktadır. Alt kısımda ise kenar köşelere yakın sağlı-sollu kenarları bordürle çevrili dikdörtgen iki pencere daha vardır. Yine yapının tam ortasında yapının kapısı bulunmaktadır. Bu her iki yapıyı birbirine bağlayan geçitin arka kısmında ise, bir ağaç bulunmaktadır.

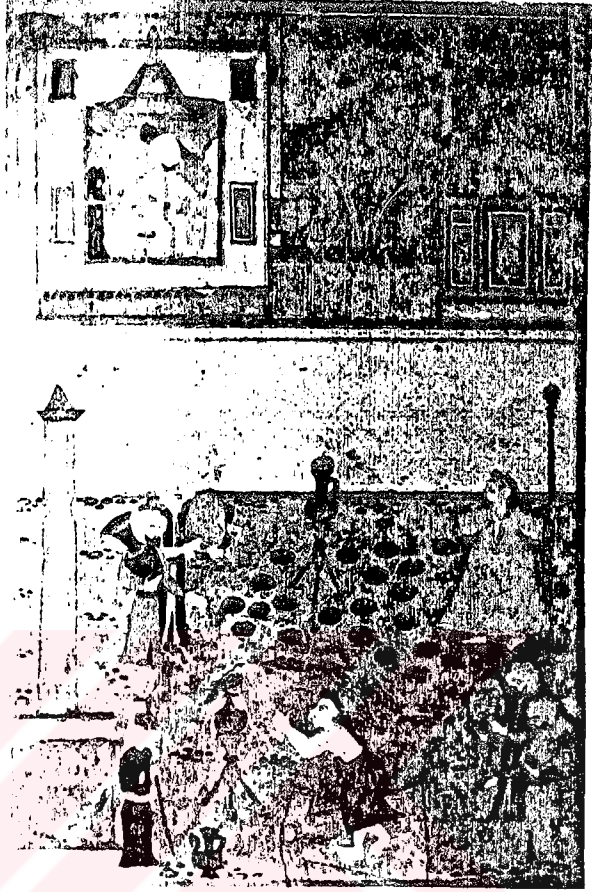
Minyatürün alt kısmında 5/2 lik bölümde ise, bahçıvanların gösterisi verilmektedir. Dağınık bir kompozisyon çerçevesinde on kişinin bulunduğu bu kısımda, tekerlekli bir araba üzerine ekilmiş ağaçlar yer almaktadır. Bu araba, ön kısımları sol alt köşede bulunan örme sütunun arkasında kalmış iki kişi tarafından çekilmektedir. Araba üzerinde çiçek ve yaprak açmış ağaçlar tasvir edilmiştir. Bu ağaçların uç kısımları ise üst bölümün zemini teşkil eden 3/1'lik kısma doğru uzanmıştır. Arabayı çeken kişilerin hemen arkasında iki

kişi yer almaktadır. Bunlardan birisi ellerini ağaçlara doğru uzatmıştır. Arabanın arkasında bulunan beş kişiden birisi yine ellerini ağaca uzatmış, biriside arabanın içerisine eğilmiş bir şeyler yapmaktadır. Arabanın alt kısmında ellerini açmış bir kişi daha vardır.

Kompozisyonun sol alt kısmında ise blok bir kaide üzerinde yükselen "örme sütun" şekli tasvir edilmiştir.

B- Renk:

Örnek minyatürde mimari elemanların arka planında kalan kısmı açık renk altın yaldız ile boyanmıştır. Bu altın yaldız fon üzerinde yer alan yeşil renk bir ağaç bulunmaktadır. Mimari yapılarda ise pencere, balkon, kapı ve çatıdan sarkan saçağın iç kısmı kırmızı, yüzey kısımları da açık pembe renk ile boyanmıştır. Mimari yapıların zemin kısmında ise açık yeşil geometrik motifler yer almaktadır. Alt bölümde, açık pembe bir zemin üzerinde hareket halinde olan figürlerde kırmızı, mavi, sarı, kahverengi ve koyu yeşil renkler kullanılmıştır. İki tişi tarafından çekilen araba üzerinde bulunan bitkilerde, koyu yeşil, pembe ve beyaz arabada ise, kırmızı, kahverengi ve altın yaldız kullanılmıştır.

Katalog No : 19
 Örnek No : 19
 Çizim No : 19
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Taşbazların gösterimi
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür yatay bir doğru ile iki parçaya bölünmüştür. Üst kısımda mimari detaylar yer almakta olup, bunlarda subasman ya da temeli teşkil eden bir başka bölme ile ikiye ayrılmıştır. Sayfanın 5/3'lük bir kısmını oluşturan

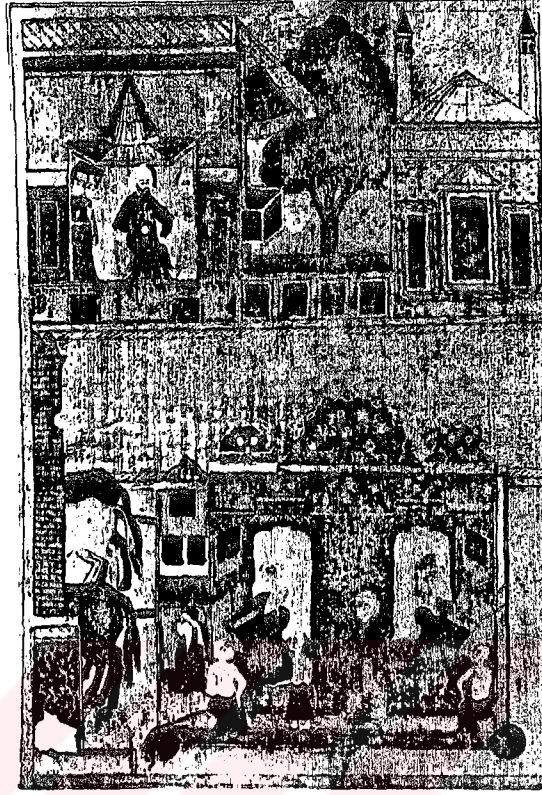
üst kısımdan 3/1'lik bölümünde, mimari elemanların geometrik motiflerle süslü zemini (taban-subasman) yer almaktadır. Bu alanda süslü zemin kısmın üstünde 3/2'lik alanda yanyana iki mimari yapının varlığı görülmektedir. Sol tarafta kalan yapının kenar köşelerine birer pencere yerleştirilmiştir. Bunlara paralel altta dikdörtgen kenarları bordürle çevrili kırmızı renkte sağlı-sollu iki pencere daha bulunmaktadır. Yapının ortasında dikkati çekecek şekilde üzeri külahla örtülü loca bulunmaktadır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda saray erkanından iki, sağında ise bir kişi vardır. Yapının sağ yan kısmında perspektifin hissedildiği bir balkon, balkonun da üstünde çatıdan sarkan saçak bulunmaktadır. Birinci yapıdan sağ köşede yer alan ikinci yapıya (camii) yanyana dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Üzeri üçgen çatı ile kaplı olan camii tek minarelerdir. Camiinin, çatısına birleşen sivri kemerli yanyana üç penceresi, ayrıca altta ortada bir kapısı, kapının sağında ve solunda ahnlıklı ince uzun dikdörtgen iki penceresi bulunmaktadır. Bu her iki yapıyı birbirine bağlayan ara geçitin arka kısmında bir ağaç bulunmaktadır.

Minyatürün alt kısmında 5/2'lik bölümde ise, taşbazların gösterisi verilmektedir. Burada dairesel bir kompozisyon çerçevesinde yedi kişi bulunmaktadır. Bunlardan ikisi tef çalmakta, ikisi ellerinde birer çömlek tutmakta, ikisi gösteri yapmakta, bir kişide bunları izlemektedir. Ön planda bulunan taşbaz üzerindeki kaftanı çıkarmış ve kaftan üzerinde hafif öne eğilmiş vaziyette, önünde duran kuş ile ilgili bir gösteri yapmaktadır. Bu kişinin ön kısmında yerde duran birde ibrik bulunmaktadır. Aradaki taşbaz ise, giyinik vaziyette kollarını yana açmıştır. Elleri elbisesi içinde gizlenen bu kişi korkuluğu andırmaktadır. Önünde üç ayaklı bir kaide üzerinde sürahi ve sürahinin ağzına yerleştirilmiş bir meyve bulunmaktadır. Yerde ise dairesel biçimde değişik elemanlar yer almaktadır.

Sol tarafta blok kaide üzerinde yükselen "örme sütun" tasvir edilmiştir. Sayfanın sağ köşesinde ise tef çalan ve çömlek tutan iki kişinin arkasında ucu yuvarlak bir sırık bulunmaktadır.

B-Renk:

Taşbazların gösterimini konu alan örnek minyatürün üst kısmında kahverengi zemin üzerinde koyu yeşil renkte bir ağaç bulunmaktadır. Sol köşede yer alan mimari yapının cephe kısmı açık renk pembe ile boyanmış olup, alt iki penceresi, balkon ve çatıdan sarkan saçığın iç kısmı kırmızı renktir. Her iki yapıyı birbirine bağlaya ara geçitte ise kırmızı renk dört pencere vardır. Sağ köşede yer alan camii'nin çatısı koyu yeşil renk olup cephe kısmı mavidir. Kapı ve kapı yanlarında bulunan pencereler ise kırmızıdır. Bu pencerelerin üst kısımlarında mavi renk alınlıklar bulunmaktadır. Minyatürün alt kısmında yer yer maviye çalan yeşil bir zemin üzerinde taşbazların gösterimi verilmiştir. Burada bulunan insanlar üzerinde, kırmızı, turuncu, mavi, sayih ve beyaz giysiler bulunmaktadır. Gösterimde kullanılan ve ortada duran üç ayaklı iki kaide ise kırmızı renktir. Üst tarafta bulunan kaide üzerinde kırmızı bir meyve, alt taraftaki kaide üzerinde ise kahverengi bir kuş bulunmaktadır.

Katalog No : 20
 Örnek No : 20
 Çizim No : 20
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Hamamecılar geçiti
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek olarak ele aldığımız minyatür kuruluş olarak yatay bir doğru ile iki parçaya bölünmektedir. Üst kısımda mimari detaylar yer almakta olup bunlarda subasman veya temeli teşkil eden bir başka bölme ile ayrılmıştır. Sayfanın 5/3'lük bir kısmını oluşturan üst kısımdan 3/1'lik bölümünde mimari elemanların

geometrik motiflerle süslü zemini (tabansubasman) yer almaktadır. Burada süslü zemin kısmın üstünde 3/2'lik alanda yanyana iki mimari yapının varlığı görülmektedir. Sol tarafta kalan yapının üst kenar köelerine birer dikdörtgen pencere yerleştirilmiştir. Alt kısımda ise, kenar köşelere yakın ince uzun kenarları bordürle çevrili kırmızı renkte iki pencere daha bulunmaktadır. Yapının ortasında dikkati çekecek şekilde üzeri külahla örtülü loca bulunmaktadır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda saray erkanından iki, sağında ise bir kişi vardır. Locanın altında, locanın kenarlarına paralel iki küçük kare pencere yer almaktadır. Bu yapının sağ yan kısmında ise perspektif kurallarına uygun bir balkon, balkonunda üstünde çatıdan sarkan saçak bulunmaktadır. Birinci yapıdan sağ köşede yer alan ikinci yapıya ise (camii) kenarları bordürle çevrili yanyana dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur.

Üzeri üçgen çatı ile kaplı olan camii çift minarelidir. Çatısının hemen altında motiflerle süslü boydan boya uzanan çatı kasnağı bulunmaktadır. Kasnağın altında camiinin kenar köşelerine yakın ince uzun dikdörtgen kenarları bordürle çevrili, kırmızı renkte iki pencere vardır. Bu iki pencerenin ortasında yine kenarları bordürle çevrili çatı kasnağına değecek biçiminde bir kapı bulunmaktadır.

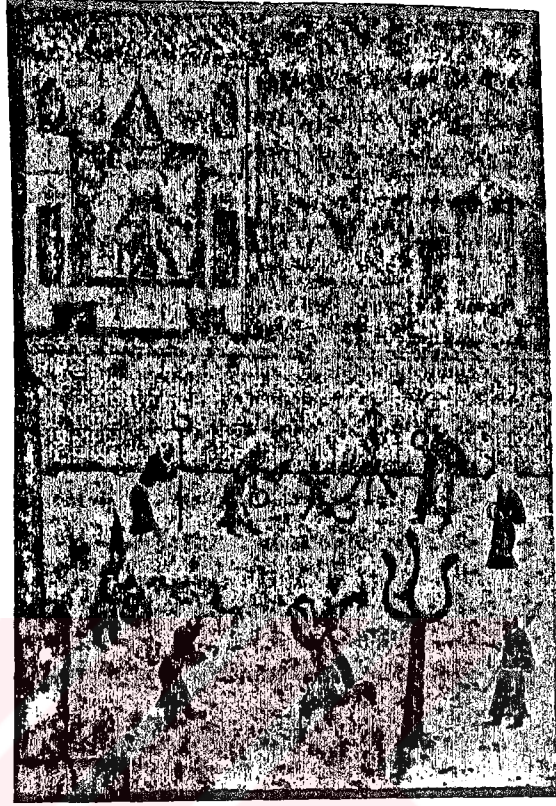
Her iki yapıyı birbirine bağlayan ara geçitin hemen arkasında plastik açıdan yapıları birbirine bağlayıcı bir unsur olarak göze çarpan ağaç yer almaktadır.

Yapının alt kısmında 5/2'lik bölümde hamamcı esnafın geçiti tasvir edilmiştir. burada, ortada dört öküz tarafından çekilen bir hamam maketi bulunmaktadır. Bu maketi çeken dört öküz sayfanın sol alt köşesinde yer alan örme sütunun arkasında kalmış vaziyette tasvir edilmiştir. Maket sadece dış görünüşüyle değil iç görünüşüyle de ele alınarak tasvir edilmiştir. Maketin biri büyük diğerleri küçük altı kubbesi vardır. Giriş kemerlerinin iki yanında iki kurnalı bölmede iki kişi yıkanmakta, birinin kurnasında su aktığı görülmektedir. Dış bölmede bir mevlevi derviş ise sırasını beklemektedir. Ayrıca üçü soyunmakta, biri giyinik

iki kişi daha vardır. Çinileri, süsleri, asılı havluları, pencereleri, pencere kemerleriyle, içi ve dışıyla tam bir hamamdır. Sol taraftaise çinilerle süslü blok bir kaide üzerinde yükselen, tamamı kompozisyon içerisine alınmamış, "örme sütun" şekli yer almaktadır.

B- Renk:

Mimari yapıların arka fonunda altın yıldız üzerine maviye yakın yeşil renk bir ağaç yer almaktadır. Mimari yapıların, kpencere, kapı, balkon ve balkon üzerine çatıdan sarkan saçağı iç kısmında kırmızı kullanılmıştır. Mimari yapıların yüzey kısmında ise, koyu mavi, açık mavi, koyu yeşil, krem ve beyaz renk görölmektedir. Alt kısımdaki hamam maketi üzerinde, giri, mavi, lacivert, pembe, yeşil, kırmızı, beyaz ve sarı renkler yer almaktadır. Hamam maketin çeken hayvanlardan ikisi gri, birisi kahverengi, birisi de krem renge boyanmıştır. Sol köşede yer alan dikili taşta ise koyu yeşil, altın yıldız ve kahverengi bulunmaktadır.

Katalog No : 21
 Örnek No : 21
 Çizim No : 21
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Köpekle gösteri
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatürün yatay bir doğru ile iki parçaya bölündüğü görülmektedir. Üst kısımda mimari detaylar yer almakta olup, bunlardan subasman veya temeli teşkil eden bir başka bölme ile ayrılmıştır. Sayfanın 5/3'lük bir kısmını oluşturan üst kısımdan 3/1'lik bölümünde mimari elemanların geometrik motiflerle süslü

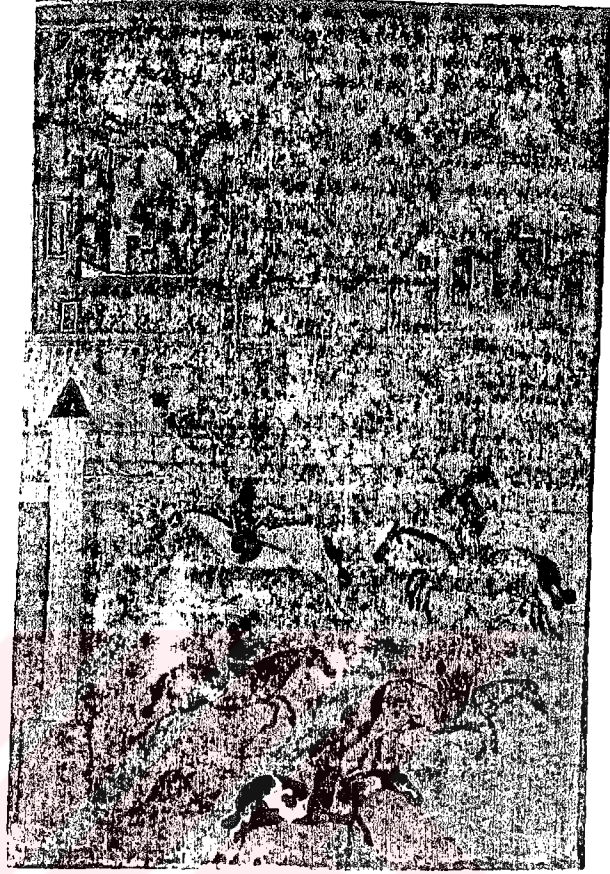
zemin (taban-subasman) kısmı yer almaktadır. Bu süslü zemin kısmın üstünde 3/2'lik alanda yanyana iki mimari yapı bulunmaktadır. Bu yapılardan soldakinin üstte, kenar köşelere yakın sivri kemerli iki penceresi vardır. Yine bu pencerelere paralel altta, kenar köşelere yakın dikdörtgen, kenarları bordürlü iki pencere daha bulunmaktadır. Pencerelerin üstlerinde ise geometrik süslemeler bulunmaktadır. Yapının tam ortasında dikkati çekecek şekilde üzeri külahla örtülü loca vardır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda saray erkanından iki, sağında ise bir kişi bulunmaktadır. Locanın altında binanın zemin kısmına birleşik, kenar köşelere yakın sağlı-sollu kenarları bordürlü iki pencere daha vardır. Yapının sağ yan kısmında ise, perspektif kuralları içerisinde yapılmış bir balkon, balkon üzerinde de çatıdan sarkan saçak yer almaktadır.

Bu birinci yapıdan sağ köşede yer alan ikinci yapıya yanyana dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Ara geçitin arkasında bir ağaç bulunmaktadır. Sağ tarafta bulunan ikinci yapının üzeri üçgen çatı ile kaplıdır. Çatının altında çatı kasnağı boyunca uzanan süslemeler bulunmaktadır. Yapının tam ortasında üzeri yine üçgen çatı ile kaplı bir kapı, kapı yonlarında ise kenar köşelere yakın dikdörtgen, kenarları bordürlü iki pencere yer almaktadır. Bu pencerelerin üst kısımlarında ise üçgen süslemeler bulunmaktadır.

Minyatürün alt kısmında 5/2'lik bölümde kepekle gösteri tasvir edilmiştir. Burada, dairesel bir kompozisyon çerçevesinde sekiz kişi bulunmaktadır. Bunlardan dört tanesi köpek eşliğinde gösteri yapmaktadırlar. Köpek ön sol ayağını havaya kaldırmış oturmaktadır. Onun önünde bir kişi ise öne eğilmiş sağ elindeki sopayı havaya kaldırmakta, sol elindeki çemberi ise tutmaktadır. Bu kişinin arkasında bulunan kişinin elinde bir sırık ve sırığın ucunda bir çember vardır. Köpeğin arkasında (sağında) üç ayaklı bir cisim yer almaktadır. Alt kısımda ise, ortada iki kişi oynamakta, bir kişi tef çalmakta, bir ikisi el çırpmakta, biride seyretmektedir. Sol tarafta ise blok kaide üzerinde yükselen tamamı sayfa içerisine alınmamış "örme sütun", sağ tarafta da, üç başlı "yılanlı burma" şekli yer almaktadır.

B- Renk:

Örnek minyatürün üst kısmında altın yaldız zemin üzerinde kahverengi gövdeli açık mavi bir ağaç bulunmaktadır. Sol tarafta yer alan mimari yapının cephe kısmı kirli beyaz renktir. Ortasında bulunan locanın iç kısmı açıkpembe, içerisinde bulunan kişilerde ise koyu turuncu ve beyaz giysiler bulunmaktadır. Locanın altında bulunan iki pencere mavi, yanlarında bulunan iki pencere ile balkon ve çatıdan sarkan saçak koyu turuncu renktir. Sağ tarafta bulunan yapıya ise koyu turuncu dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Sağ tarafta bulunan bu yapının cephe kısmı yer yer açık sarı yer yer pembe renktir. Kapı ve pencereler ise koyu turuncudur. Çatının alt kısmında ise yatay doğrultuda uzanan mavi bir yüzey bulunmaktadır. Her iki yapının temelini teşkil eden zemin kısım yer yer morlukların görüldüğü geometrik süslemeerle bezenmiştir. Minyatürün alt kısmında kirli beyaz bir zemin üzerinde gösteri yapan kişiler bulunmaktadır. Bu kişilerin üzerinde, siyah, lacivert, beyaz, turuncu ve açık mavi giysiler vardır. Sol köşede yer alan dikili taşın kaidesi mavi ve turuncu, sütun kısmı ise kahverengidir. Yine sağ tarafta bulunan yılanlı burma ile gösterimde yer alan köpek kahverengi renktir.

Katalog No : 22
 Örnek No : 22
 Çizim No : 22
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : At üstünde hüner gösterenler
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür kuruluş olarak yatay bir doğru ile iki parçaya bölünmüştür. Üst kısımda mimari detaylar yer almakta olup, bunlarda subasman veya temeli teşkil eden bir başka bölme ile ayrılmıştır. Sayfanın 5/3'lük bir kısmını oluşturan üst kısımdan 3/1'lik bölümünde mimari

elamanların geometrik motiflerle süslü zemini (subasman-taban) yer almaktadır. Bu alanda süslü zemin kısmın üstünde 3/2'lik olanda yanyana iki mimari yapı bulunmaktadır. Sol tarafta kalan yapının üstte kenar köşelerine sivri kemerli birer pencere yerleştirilmiştir. Altta ise bunlara paralel dikdörtgen, bordürlü sağlı-sollu iki pencere daha bulunmaktadır. Yapının ortasında ve dikkati çekecek şekilde üzeri külahla örtülü loca bulunmaktadır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda saray erkanında iki, sağında ise bir kişi yer almıştır. Locanın alt kısmında sağlı-sollu küçük iki pencere daha bulunmaktadır. Ayrıca yapının sağ yan kısmında perspektifi kuralları içerisinde yapılmış bir balkon, balkonunda üstünde çatıdan uzanan saçak bulunmaktadır.

Bu birinci apıdan sağ köşede yer alan ikinci yapıya yanyana dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Üzeri üçgen çatı ile kaplı olan yapının ortasında kenarları bordürlü bir kapısı, kapı yanlarında ise yine kenarları bordürlü, dikdörtgen iki penceresi bulunmaktadır.

Her iki yapının arka kısmında bulunan alanda ise değişik türde ağaçların varlığı dikkati çekmektedir.

Minyatürün alt kısmında 5/2'lik bölümde ise, at üstünde hüner gösterenler verilmektedir. Burada dairesel bir kompozisyon çerçevesinde at üzerinde değişik pozisyonlarda beş kişi bulunmaktadır. Gösteride bulunan kişilerden ikisi at üstünde oturmakta üçü ise ayağa kalkmış vaziyettedir. Hatta arka planda bulunan bir kişi yanyana giden iki at üzerinde ayak üstünde durmakta ve elindeki mızrağa havaya kaldırılmış bir yere saplama durumundadır. Atların kuyruklarının bağlı olması da dikkat çekmektedir. Sayfanın sol alt köşesinde ise blok bir kaide üzerinde yükselen "örme sütun" şekli yer olmaktadır.

B- Renk:

Örnek minyatürün üst kısmında kahverengi bir zemin üzerinde koyu yeşil ağaçlar bulunmaktadır. Sol tarafta yer alan mimari yapının cephe kısmı mavi, ortada bulunan loca pembe, loca kenarlarında ve altta bulunan pencereler ile balkon ve çatıdan sarkan saçak koyu turuncu renktir. Loca içerisinde oturan padişah üzerinde yeşil ve koyu turuncu giysiler bulunmaktadır. Sağ köşede yer alan ikinci yapının cephe kısmı beyaz renk olup, kapı ve pencereleri kırmızıdır. Her iki yapıyı birbirine bağlayan ara geçitin koyu turuncu dört penceresi vardır. Mimari yapıların temelini teşkil eden zemin kısmında ise pembe renk blok taşlar bulunmaktadır. Minyatürün alt kısmında at üzerinde gösteri yapan beş kişi bulunmaktadır. Bu atların, her biri değişik renktir. Üstlerinde bulunan kişilerde ise turuncu ve mavi renk giysiler vardır. Sol köşede yer alan dikili taşın blok kaidesi turuncu sütun kısmı ise beyazdır.

Katalog No : 23
 Örnek No : 23
 Çizim No : 23
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Ağ atan balıkçılar
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür, kuruluş olarak yatay bir doğru ile iki parçaya bölünmektedir. Üst kısımda mimari yapılar yer almakta olup, bunlarda subasman veya temel teşkil eden bir başka bölme ile ayrılmıştır. Sayfanın 5/3'lük bir bölümünü oluşturan üst kısımdan 3/1'lik bölümünde mimari yapıların geometrik motiflerle süslü zemin (taban-subasman) kısmı yer almaktadır. Bu alanda geometrik motiflerle

süslü zemin kısmın üstünde 3/2'lik alanda yanyana iki mimari yapı bulunmaktadır. Sol tarafta kalan yapının üst kenar köşelerine sağlı-sollu dikdörtgen iki pencere yerleştirilmiştir. Yine bunların paralel altta kenarları bordürle çevrili kırmızı renkte dikdörtgen iki pencere bulunmaktadır. Bu yapının ortasında ve dikkati çekecek şekilde üzeri külahla örtülü loca vardır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda saray erkanından iki, sağında ise bir kişi bulunmaktadır. Locanın altında ise yapıya ait, dıştan locanın kenar köşölerine paralel iki küçük pencere bulunmaktadır. Yapının sağ yan kısmında ise, perspektif kuralları içerisinde yapılmış bir balkon, balkonunda üstünde çatıdan sarkan bir saçak bulunmaktadır.

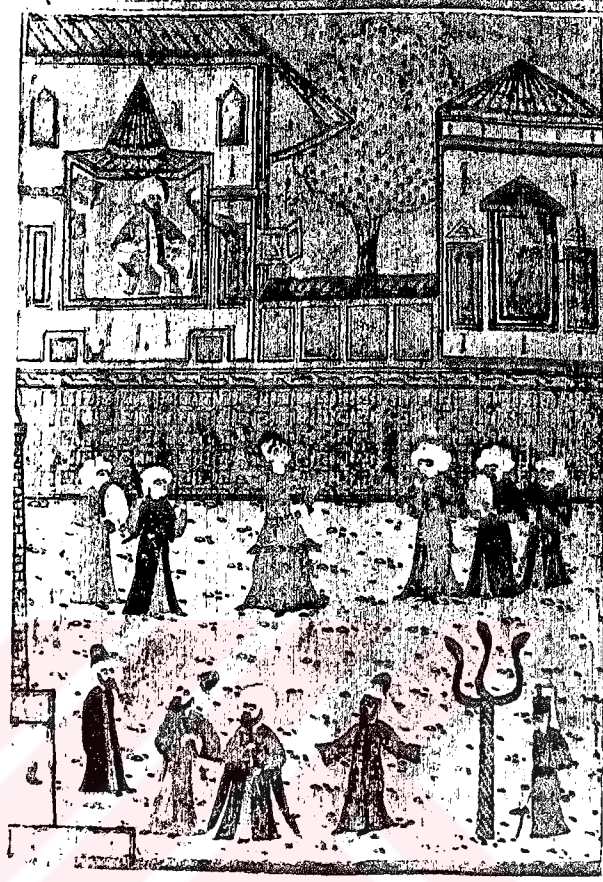
Bu birinci yapıdan sağ köşede yer alan ikinci yapıya (camii) yanyana dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Üzeri üçgen çatı ile kaplı olan camii çift minarelidir. Caminin alt kısmında kenar köşelere yakın, sağlı-sollu kenarları bordürle çevrili iki pencere bulunmaktadır. Yapının tam ortasında ise alınlıklı bir kapı yer almaktadır. Her iki yapıyı bağlayan ara geçitin arka kısmında ise bir ağaç bulunmaktadır.

Minyatürün alt kısmında 5/2'lik bölümde ise, ağ atan balıkçılar tasvir edilmiştir. Balıkçıların içerisinde bulunduğu tekerlekli kayık iki kişi tarafından çekilmektedir. Kayık yelkenli olup ortada bir direği vardır. Direğin üst kısmı üst bölmede 3/1'lik kısmı oluşturan zemine doğru yükselmiştir. Kayığın içerisinde üç kişi vardır. Bunlardan sol kenarda bulunan ayakta öne eğilmiş ağ atmaktadır. Ortadaki kişi ürek çekmekte, sağdaki kişi ise oturmaktadır. Yerde ise at üzerinde kayıktan atılan ağları tutan bir kişi daha vardır. Sayfanın sol alt köşesinde ise yarısı kompozisyon içerisine alınmamış, blok kaide üzerinde yükselen "örme sütun" şekli yer almaktadır.

B- Renk:

Örnek minyatürün üst kısmında yer alan altın yaldız zemin üzerinde kahverengi gövdeli yeşil dalları olan bir ağaç bulunmaktadır. Sol köşede yer alan mimari yapının cebhesi kahverengi, üst iki penceresi beyaz, diğer pencereler,

balkon ve çatıdan sarkan saçağın iç kısmı kırmızı renktir. Locada bulunan figürlerde ise açık sarı, beyaz, siyah ve kırmızı giysiler bulunmaktadır. Sağ köşede yer alan camiinin cebhesi açık turuncu renktedir. Pencere ve kapılarda kırmızı, mavi ve pembe renk kullanılmıştır. Minarelerin uç kısımları kahverengi gövdesi ise beyazdır. Mimari yapıların alt zemin kısmında ise yatay doğrultuda açık mavi geometrik süslemeler bulunmaktadır. Alt kısımda yer alan gösterimde ise, kahverengi tekerlekler üzerinde hareket eden kırmızı bir kayak bulunmaktadır. Kayık içerisinde bulunan kişilerin giysileri kırmızı, koyu lacivert ve koyu yeşildir. Kayıkta bulunan yelken ve bayraklar ise kırmızı, beyaz ve yeşildir. Yerde bulunan figürlerde kırmızı, mavi ve kahverengi giysiler vardır. Sol alt köşeye yakın bir yerde koşan at ise kahverengidir. Sol köşede yer alan dikili taşın gövdesi koyu yeşil, kaidesinin üst kısmı kahvengi, alt kısım ise koyu yeşildir.

Katalog No : 24

Örnek No : 24

Çizim No : 24

Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman

Eserin Adı : Dans eden bir köçekle, sema eden bir mevlevi

Tekniği : Guaja yakın bir teknik

Boyutları : 22,5 x 34

Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344

Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatürün, kuruluş olarak, yatay bir doğru ile iki parçaya bölündüğü görülmektedir. Üst kısımda mimari detaylar yer almakta olup, bunlarda subasman veya temeli teşkil eden bir başka bölme ile ayrılmıştır. Sayfanın 5/3'ünü oluşturan üst kısımdan 3/1'lik bölümünde mimari elemanların geometrik motiflerle süslü

zemin kısmı yer almaktadır. Bu zemin kısmın üstünde 3/2'lik alanda yanyana iki mimari yapı bulunmaktadır. Bu yapılardan sol tarafta olanın üstte kenar köşelerine yakın, sivri kemerli iki, altta yine kenar köşelere yakın ve üsttekilere paralel, kenarları bordürlerle çevrili, alınlıklı, dikdörtgen iki penceresi bulunmaktadır. Yapının tam ortasında dikkati çekecek şekilde üzeri külahla örtülü loca vardır. Loca içerisinde oturan padişahın solunda iki, sağında ise saray erkanından bir kişi vardır. Locanın tam altında iki adet kenarları bordürle çevrili pencere vardır. Yapının sağ yan kısmında ise, balkon ve balkon üzerine çatıdan sarkan saçak görülmektedir.

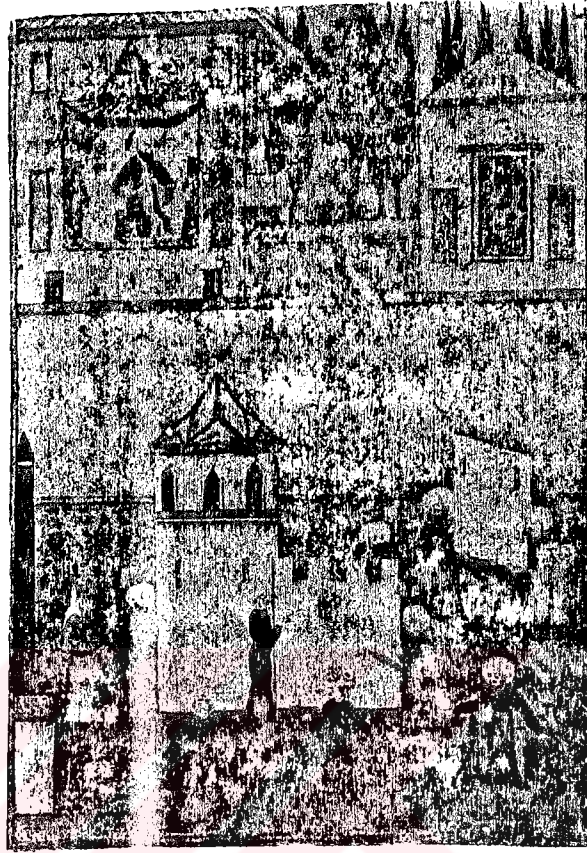
Bu birinci yapıdan sağ köşede yer alan ikinci yapıya, yanyana dört penceresi olan ara geçitle bağlandı kurulmuştur. Bu ara geçitin arkasında ise, üst kısmı dairesel bir ağaç bulunmaktadır. Üzeri üçgen çatı ile kaplı olan bu yapının çatısının tam altında çatı kasnağı yer almaktadır. Kasnak üzerinde beş adet küçük aydınlatma pencerelerinin varlığı dikkati çekmektedir. Yalnız bu pencereler sadece çizgisel olarak gösterilmiştir. Çatı kasnağının altında ise, yapının sağında ve solunda kasnakta olduğu gibi çizgisel iki adet pencerenin varlığı dikkati çeker. Yapının tam ortasında üzeri yine üçgen çatı ile kaplı kenarları bordürlü bir kapı, kapı yanlarında ise kenarları bordürle çevrili dikdörtgen iki pencere vardır. Pencerelerin üst kısımlarında ise çizgisel biçimde gösterilmiş birer üçgen çatı vardır.

Minyatürün alt kısmında 5/2'lik bölümde dans eden bir köçekle, sema eden ir melevinin gösterimi tasvir edilmiştir. Burada figürler yatay iki paralel çizgi doğrultusunda yanyana sıralanmışlardır. Üst sırada ortada bir eli havada bir eli belinde dans eden bir köçek bulunmaktadır. Köneğin sol kısmında tef ve çalgı çalan iki kişi vardır. Sağ kısmında ise bir kişi kitaptan birşeyler okumakta, onun arkasındaki tef çalmakta en arkadaki ise onları izlemektedir. Alt sırada yine ortada bir mevleninin döndüğü hissedilmektedir. Mevleninin önünde ise ney çalan iki kişi vardır. Bu iki kişinin de önünde onları izleyen bir kişi vardır.

Mevlevinin sağında ise üç yılanın birbirine sarılmış olduğu yılanlı burma vardır. Bu yılanlı burmanın yanında yine bir kişi olayları seyretmektedir. Sayfanın sol alt köşesinde ise, blok bir kaide üzerinde yükselen "Örme sütun" şekli yer almaktadır.

B- Renk:

Örnek minyatürde mimari yapıların arka planında kalan zemin altın yaldız ile boyanmıştır. Bu altın yaldız zemin üzerinde açık renk mavi ağaç bulundurmaktadır. Mimari yapılarda altın yaldız, turuncu ve açık mavi renkler kullanılmıştır. Yapıların zemin kısmında da mavi renk geometrik süslemeler bulundurmaktadır. Alt kısımda, açık pembe bir zemin üzerinde gösteri yapan figürlerde ise, turuncu, pembe, lacivert, sarı, kahverengi, siyah ve beyaz renk giysiler bulunmaktadır. Sağ alt köşede yer alan yılanlı burma altın yaldız, sol köşede yer alan dikili taş ise kahverengi, turuncu ve mavi renklerden ibarettir.

Katalog No : 25
 Örnek No : 25
 Çizim No : 25
 Nakkaşın Adı : Nakkaş Osman
 Eserin Adı : Kale dekorunun hazırlanışı
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 22,5 x 34
 Bulunduğu Yer : T.S.M. Ktp. H. 1344
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür kuruluş olarak bir doğru ile iki parçaya bölünmüştür. Üst kısımda mimari detaylar yer almakta olup, bunlarda subasman veya temeli teşkil eden bir başka bölme ile ayrılmıştır. Sayfa'nın 5/3'lük bir bölümünü oluşturan

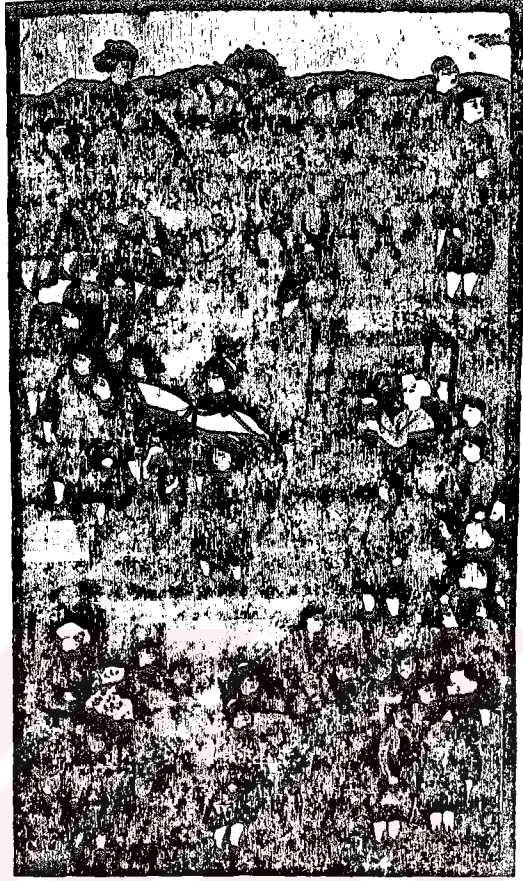
üst kısımdan 3/1'lik bölümünde mimari elemanların zemin (tasan-subasman) kısmı yer almaktadır. Bu alanda zemin kısmın üstünde 3/2'lik alanda yanyana iki mimari yapı görülmektedir. Sol tarafta kalan yapının üst kenar köelerine dikdörtgen birer pencere yerleştirilmiştir. Üsttekilere paralel, altta sağlı-sollu ince uzun iki pencere daha bulunmaktadır. Yapının tam ortasında ise dikkati çekecek şekilde üzeri külahla örtülü loca bulunmaktadır. Loca içerisinde oturan padişahın solundan saray erkanından iki, sağında ise bir kişi bulunmaktadır. Locanın alt kısmında ise, binanın taban köşelerine birleşik iki adet pencere bulunmaktadır. Yapının sağ yan kısmında bir balkon, balkonda üzerinde çatıdan uzanan bir saçak bulunmaktadır.

Birinci yapıdan sağ köde yer alan ikinci yapıya (camii) yanyana dört penceresi olan bir ara geçitle bağlantı kurulmuştur. Üzeri üçgen çatı ile kaplı olan camii çift minarelidir. Camiinin tam ortasında yine üzeri üçgen çatı ile kaplı bir kapı, kapının sağında ve solunda dikdörtgen ince uzun iki pencere yer almaktadır. Her iki yapıyı birbirine bağlayan ara geçitin arkasında ise yanyana sıralar halinde, değişik türde ağaçlar bulunmaktadır.

Minyatürün alt kısmında 5/2'lik bölümde ise kale dekorunun hazırlanışı tasvir edilmiştir. Burada dağınık bir kompozisyon çerçevesinde kale maketi ve kale maketini hazırlamaya çalışan on kişi vardır. Bu kişilerden beş tanesi kale maketinin büyük bir kısmını oluşturan bölümde çalışmaktadırlar. Kale maketinin üzeri üçgen çatı ile kaplıdır. Çatının kasnak kısmında sivri kemerli üç pencere yer almaktadır. Gövde kısmında ise ince uzun iki pencerenin varlığı hissedilmektedir. Bu parçanın sağ tarafında kalan bölümde ise, dört burçlu bir parça daha yer almaktadır. İki kişi ise kaleye ait bu parçayı taşımaktadır. Bu arçanın perspektif kuralları içerisinde minyatüre aktarıldığı görülmektedir. Alt tarafta bulunan bir kişide kollarını açmış önünde bulunan kişiyle konuşmaktadır. Sayfanın sol alt köşesinde ise, blok bir kaide üzerinde yükselen "örme sütun" tasvir edilmiştir.

B- Renk:

Örnek minyatürün üst kısmında koyu sarı zemin üzerinde açık yeşil ve koyu yeşil ağaçlar bulunmaktadır. Sol köşede yer alan mimari yapının cephesi koyu renk pembe, üst iki penceresi açık turuncu, loca kenarlarındaki pencereleri ve çatıdan balkon üzerine sarkan saçağın iç kısmı koyu pembe, alt iki pencere ise koyu yeşil renktedir. Sağ köşede yer alan caminin cephesi beyaz, kapı ve pencereler ise koyu pembedir. Her iki yapının temelini teşkil eden zemin kısım koyu renk pembeye boyanmıştır. Alt kısımda ise yer yer lekesele açıkyeşil bir zemin üzerinde kale dekoru hazırlayan kişiler vardır. Bu kişilerin üzerlerinde koyu pembe ve siyah giysiler bulunmaktadır. Ortada bulunan kale dekorunda, kalenin gövde kısmı beyaz penceresi ve çatısı mavidir. Sol köşede yer alan dikili taşın, kaidesinde turuncu ve mavi, üst kısmında ise siyah renk kullanılmıştır.

Katalog No : 26
 Örnek No : 26
 Çizim No : 26
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Meyvacıların geçidi
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür, figürlerin yüzey içerisinde "S" şeklinde aşağıdan yukarıya doğru bir hareket halinde oldukları görülmektedir. Hareket sol alt köşeden iki merkez tarafından çekilen üstü tendeli bir arabayla başlamıştır. Arabanın içerisinde bulunan kişi elinde bıçakla birşeyler kesmektedir. Arabanın sağında,

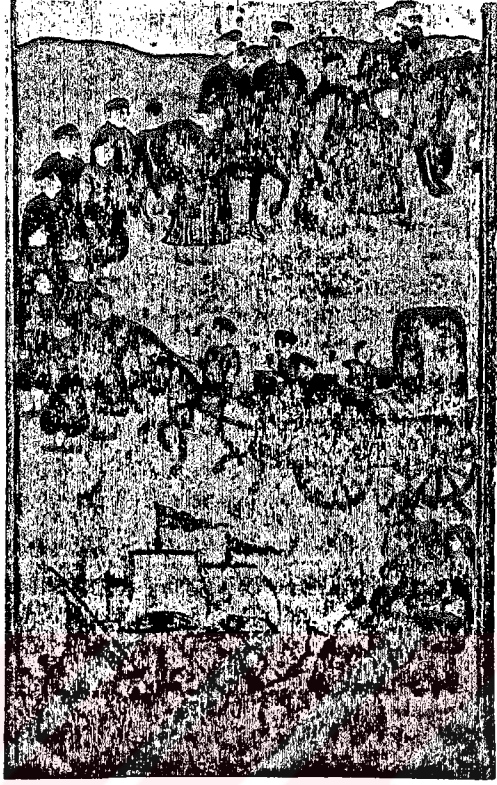
solunda ve önünde bulunan kişiler, yanyana sırt sırta bazende konuşurken tasvir edilmişlerdir. Merkeplerin sol ayaklarının havada adım atar şeklinde olmaları, ileriye doğru bir hareketin varlığını hissettirmesine karşın insanların ayakları ise her zaman yere basar vaziyette statik şekilde tasvir edilmişlerdir. Sağ köşeye varan kişiler burada tekrar sola dönerek bir kıvrılma yapmıştır. Ortada iki at tarafından çekilen üstü tenteli bir araba ve araba içerisinde birşeyler yapan bir kişi vardır. Burada hareket tekrar sağa kıvrılmıştır. Kompozisyonun sol orta kısmından yapılan bu kıvrılma yine iki merkep tarafından çekilen arabayla devam etmiştir. Arabanın içerisinde, içinde meyvaların olduğu iki kap vardır. Bu natürlük kompozisyonunu andıran bu meyva dolu kaplar çok canlı ve dikkati çekecek şekilde tasvir edilmişlerdir. Arabanın arka kısmında ise bir kişi oturmaktadır.

Üst kısımda küçük bir bölüm arka fon olarak belirlenmiştir. Meyva kapları ile bazı figürlerin bu bölümde kaynaşmaması iki parça arasında bir bütünlük sağlama endişesinin varlığını hissettirmektedir.

B- Renk:

Bir tepenin yamacını andıran lekesel yer yer sarı, yer yer maviye boyanmış, yeşil bir zemin üzerinde bulunan insanlarda, kırmızı, mor, mavi, lacivert, kahverengi, vişne çürüğü, bordo, siyah, turuncu, pembe ve yeşil renkte giysiler bulunmaktadır. Kompozisyon içerisinde yer alan arabalar kırmızı renkte boyanmışlardır. Bu arabaları çeken atlardan alttakiler kahverengi ve koyu sarı ortadakilerden birisi beyaz diğeri siyaha yakın bir bordo, üsttekiler ise koyu yeşildir.

Minyatürün genel durumuna bakıldığında, kullanılan renklerin kendi içerisinde açık koyu değerlere sahip olduğu dikkati çeker. Hem zeminde hem de figürler üzerindeki elbiselerde görülen bu renk değerleri minyatürde üçüncü boyutun denendiğini gösterir.

Katalog No : 27
 Örnek No : 27
 Çizim No : 27
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Esnafların geçişi
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatürde, figürlerin yüzey içerisinde "S" şeklinde aşağıdan yukarıya doğru bir hareket halinde oldukları görülmektedir. Hareket sol alt köşeden insanlar tarafından çekilen bir gemiyle başlamıştır. İki büyük yelkeni olan bu gemi içerisinde dört kişi bulunmaktadır. Geminin ön kısmında ise gemiye bağlı ipleri çekmekte olan öne doğru eğilmiş vaziyette tasvir edilmiş insanlar bulunmaktadır. Bu

insanlar sayfanın sağ orta noktasına doğru ilerlemektedir. Sağ orta noktaya varan insanlar burada iki at tarafından çekilen bir arabayla tekrar sol orta noktaya doğru yönelmişlerdir. Burada bulunan atlardan sol tarafta bulunanın üzerinde bir kişi vardır. Atların sağ ayakları havadadır ve ileriye doğru bir adım atmakta oldukları görölmektedir. Bu atlar tarafından çekilen araba üzerinde ise üç kişi vardır. Bunardan ikisi ön kısımda ileriye doğru bakmakta, birisi ise arkada içerisinde ateş yanan ocak içerisinde elinde kürekle birşeller atmaktadır. Burada sol orta noktaya varan kişiler tekrar sağ üst köşeye doğru yönelmişlerdir. İlerleyen gruplar içerisinde dört at üzerinde hareket etmekte olan dört kişi bulunmaktadır. Atların ayakları havada olup, hareket halinde olduklarını göstermektedir.

Genel olarak minyatüre baktığımızda minyatür yüzeyi içerisinde ileriye yönelik bir hareketin varlığı hissedilmektedir. Bu ileriye dönük hareket, kâğıda aktarılırken, hayvanların ayaklarının havada durmasıyla sağlanmışır. Fakat insanlar daima statik bir şekilde yere basmaktadır.

B- Renk:

Toprak rengi bir zemin üzerinde "S" şeklinde sıralanan figürlerde mavi, kırmızı, kahvereni, pembe, lacivert, siyah ve beyaz renkte giysiler bulunmaktadır. Renkler içerisinde kırmızının etkisi diğerlerine göre daha fazladır.

Katalog No : 28
 Örnek No : 28
 Çizim No : 28
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Esnafların geçişi
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatürde, figürlerin yüzey içerisinde "S" şeklinde yukarıdan aşağıya doğru bir hareket halinde oldukları görülmektedir. Hareket sol üst köşeden atlar yardımıyla taşınan bir salla başlamıştır. Bu salın sağ tarafında altta uzun

bir sırtık bulunmaktadır. Bu sırtığın uçları önde ve arkada bulunan iki ata bağlanmıştır. Arkada bulunan atın tamamı kompozisyon içerisine alınmamıştır. Atların sol ayakları havadadır. Sal içerisinde ise terazi yardımıyla tartı yapan bir kişi bulunmaktadır. Salın sağında, solunda, önünde ve arkasında ilerleyen insanlar vardır. Bu insanlar aşağıya doğru bir eğim yaparak sayfanın sağ orta noktasına doğru ilerlemektedirler. Bazılarının omuzlarından aşağıya uzanan kumaşlar bulunmaktadır. Sağ köşeye varan kişiler burada tekrar sola dönerek bir kıvrılma yapmıştır. Bu kişilerde bazılarının ellerinde omuzlarında tuttukları torbalar, bazılarında da boyunlarına doladıkları aşağıya doğru uzanan kumaşlar vardır. Sayfanın sol orta noktasına doğru ilerleyen bu kişiler orta noktadan tekrar sağ alt köşeye doğru bir kıvrılma yapmışlardır. Bu kişilerin ellerinde uçları yuvarlak sopalar vardır. Bunların önünde ise yine iki atla taşınan bir sal, sal üzerinde de birşeyler yapan bir kişi vardır. Atların ayakları yine ileriye doğru adım atar vaziyette gösterilmiştir.

Hareket sağ alt köşede atlar yardımıyla taşınan üzeri tenteli bir sallı bitmiştir. Üzeri üçgen çatı ile kaplı bu salın içerisinde bir şeyler yapan bir kişi bulunmaktadır. Salın önünde yanında ve arka kısmında insanlar yer almıştır.

Minyatürün genel durumuna bakıldığında, atların ileriye yönelik hareketinin hissedilmesine karşın insanlarınki hissedilmemektedir. Zira atların ayaklarının havada olması bir hareketin varlığını hissettirmektedir.

B- Renk:

Açık renk mavi bir zemin üzerinde "S" şeklinde sıralanan figürlerde, mavi, lacivert, yeşil, turuncu, kırmızı, leylak, kahverengi, pembe, siyah ve beyaz renste giysiler bulunmaktadır. Renkler birbirine yakın renkler olup sadece kırmızı ve turuncular dikkati çekmektedir.

Katalog No : 29

Örnek No : 29

Çizim No : 29

Nakkaşın Adı : Levni

Eserin Adı : Genç kuyumcuların, balmumcuların ve bitpazarı ile Mısır Çarşısı satıcılarının sergiledikleri gemi ile başındaki dört küçük kuklanın oynadığı derv kukla.

Tekniği : Guaja yakın bir teknik

Boyutları : 33.7x21

Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.

Eserin Analizi :

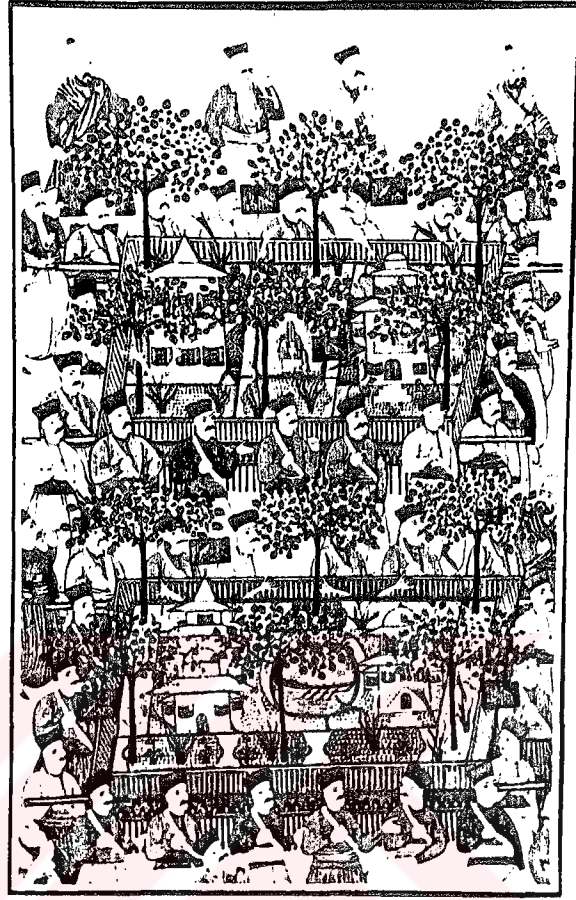
A- Kompozisyon:

Örnek minyatürde, figürlerin yüzey içerisinde "S" şeklinde yukarıdan aşağıya doğru bir hareket halinde oldukları görülmektedir. Hareket sol üst köşeden bir arabayla başlamıştır. Araba içerisinde fırına kürekle birşeyler atan birisi bulunmaktadır. Arabanın sağında uzun giysiler içerisinde başlarında sarıkları olan ve bir kısmı ellerinde kablolar tutan insanlar vardır.

Yatay doğrultuda sayfanın orta kısmına doğru ilerleyen bu insanların, arkasında kalacak şekilde sayfanın sağ üst köşesine yakın bir yerde araba üzerinde taşınan gemi bulunmaktadır. Bu gemide ise açılmış yelkenler görülmektedir. Sağ orta köşeye varan insanlar burada tekrar sola doğru bir kıvrılma kıvrılma yapmışlardır. Yanlarında taşıdıkları dev bir kukla, kuklanın başlığında dört ayrı küçük kukla maketi bulunmaktadır. Sağ alt köşeye doğru ilerleyen bu kişilerin ellerinde sırtlar ucunda duran ve yanmakta olan meşaleler bulunmaktadır. Burada figürler tekrar sağ alt köşeye doğru yönelmiştir. Figürler ise sayfa içerisine tam alınmamıştır. Sayfanın alt köşesinde orta kısımda at üzerinde ilerleyen bir kişi bulunmaktadır. Atın ön kısmında bulunan figürlerin ellerinde değişik türlerde kaplar vardır.

B- Renk:

Krem rengi bir zemin üzerinde "S" şeklinde kıvrılmalar yaparak ilerleyen figürler üzerinde mavi, açık mavi, koyu mavi, toprak sarısı, sarı, toprak yeşili, siyah, mor, pembe, turuncu, kahverengi siyah ve beyaz renkte giysiler bulunmaktadır. Sağ orta kenarında bulunan dev kuklaların giysileri mavi, kuşağı kırmızı renk olup dikkati çekmektedir.

Katalog No : 30
 Örnek No : 30
 Çizim No : 30
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Şeker bahçeleri
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Şeker bahçelerini konu alan örnek minyatürde, açık sarı düz bir zemin üzerinde iki büyük sal üzerine düzenlenmiş şeker bahçeleri bulunmaktadır. Bu salları önünde, arkasında ve yanlarında tek sıra halinde duran insanlar

tarafından taşınmaktadır. Sallar her ne kadar bu insanlar tarafından taşınıyor olsada sallarla bir bağlantıları yoktur. Ancak insanlar tarafından taşınmakta olduğu hissedilmektedir. Bu sallardan üstte yer alanın üzerinde, kenar yan köşelerinde üçer ağaç bulunmaktadır. Bu ağaçların ortasında önde ve arkada ise birer köşk maketi yer almaktadır. Her iki köşkün ortasında ise fiskiyeli bir havuz vardır. Alt kısımda yeralan sal üzerinde ise yine aynı düzenleme yapılmıştır. Ancak köşklere ve havuzun biçimleri üstteki ile aynı değildir.

B- Renk:

Açık sarı, düz bir zemin üzerinde yer alan figürlerde mavi, sarı, turuncu, kırmızı, kahverengi, yeşil renkte giysiler bulunmaktadır. Salların taban kısımları kahverengi kenarları ise çizgisel renkte boyanmış kırmızıdır. Bunların üzerlerinde yer alan ağaçların gövdeleri siyah dalları ve aprakları yer yer maviye çalan yeşil ya da lacivettir. Köşk ve havuzlarda ise açık mavi, kahverengi, turuncu ve beyaz kullanılmıştır.

Katalog No : 31
 Örnek No : 31
 Çizim No : 31
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Şeker bahçeleri
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 23.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp.3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatürde, açık sarı, düz bir zemin üzerinde insanlar tarafından taşınan iki büyük sal bulunmaktadır. Bu salları her ne kadar insanlar tarafından taşınıyormuş izlenimi uyandırsada sallarla insanlar arasında bir bağlantı kurulamamıştır. Zira bu salları etrafında bulunan insanların saldan tuttuklarını

sayfa dışına taşmıştır. Tepe kısımlarında birer hilâlin bulunduğu iki nahılın üzerleri çiçeklerle süslenmiştir. Rengarenk değişik türden çiçeklerle süslü bu iki nahılda, değişik yönlerde aşağıya doğru sarkan ve insanlar tarafından asılarak düzgün durması için desteklenen ipler vardır. Sayfanın en alt kısmında ise, tek sıra halinde soldan sağ köşeye doğru hareket halinde olan insanlar bulunmaktadır.

Nahılların arka kısmında ve sayfanın sol orta noktasına yakın bir yerde iki, sayfanın ortasında uç, bu üç kişinin sağında ve biraz alt hizasında bir kişi bulunmaktadır. Sayfanın ortasında eğik bir çizgi oluşturan bu kişilerin bazılarının ellerinde asalar vardır.

B- Renk:

İdi dev nahıl konulu örnek minyatürde olaylar gök mavisi bir zemin üzerinde tasvir edilmiştir. Minyatürde yer alan figürler üzerinde pembe, gök mavisi, lacivert, toprak yeşili, açık yeşil, sarı, turuncu, kahverengi, mor, siyah ve beyaz renkte giysiler bulunmaktadır. İki nahıl toprak sarısı renkte olup üzerlerinde bulunan çiçekler, kırmızı, sarı, turuncu, pembe ve yeşil renklere sahiptir. Nahılların üzerinde bulunduğu iki salın tabanı koyu mavi ve koyu turuncu renkte olup üzerlerinde bulunan ev maketleri açık mavidir.

Minyatürlerin genel durumuna bakıldığında figürler üzerinde bulunan elbise renklerinde yer yer açıklı koyulu değerlerin bulunduğu dikkati çeker. Buda Levni'nin minyatüre bir hacimsellik kazandırarak üçüncü boyutu vermek istediğini gösterir.

Katalog No : 32
 Örnek No : 32
 Çizim No : 32
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : İki dev nahıl
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatürde, gök mavisi düz bir zemin üzerinde insanlar tarafından taşınan iki dev nahıl bulunmaktadır. Kareye yakın iki sal üzerine yerleştirilmiş bu nahıllar üçgen şeklinde olup uç kısımları kompozisyonun üst kısmından

gösteren herhangi bir hareketleri yoktur. Salların önünde, arkasında ve yanlarında dikdörtgen biçiminde sıralanmış insanların sağ elleri daima göğüslerinin üzerine konmuş vaziyette tasvir edilmiştir. Bazen birbirleriyle konuşurken gösterilen bu insanların aynı tip elbise giydikleri dikkat çekmektedir.

Sayfa içerisine yerleştirilen her iki salın üzerlerinde, şekerlerden yapılmış süslü ağaçlar ve mimari yapılar bulunmaktadır. Bu ağaçlardan, dairesel biçimde olanları kenar köşelere (her bir salda dört adet olmak üzere) yerleştirilmiş, üçgen biçiminde onlanlarında yer yer serpiştirilmiştir. Bu üçgen biçimindeki ağaçlardan, üstteki salda yedi, altakinde üç tanedir. Salın diğer kısımlarında ise, yine şekerden yapılmış değişik biçimde mimari yapılar ve düzenlemeler yer almaktadır.

B- Renk:

Şeker bahçeleri konulu örnek minyatürde sarı ve tonlarının hakimiyeti göze çarpmaktadır. Minyatür içerisinde yeralan figürlerin giysilerinde, turuncu, açık sarı, koyu sarı, açık kahverengi, lacivert pembe, yeşil, siyah ve beyaz renkler görülmektedir. Sal üzerinde yeralan şeker bahçelerinde ise, açık yeşil, koyu yeşil, açık sarı ve koyu turuncu renkler kullanılmıştır.

Katalog No : 33
 Örnek No : 33
 Çizim No : 33
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : İki dev nahıl
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatürde, krem rengi düz bir zemin üzerinde insanlar tarafından taşınan iki dev nahıl bulunmaktadır. Kareye yakın iki sal üzerine yerleştirilmiş bu nahılların, üçgen şeklinde olup, üç kısımları kompozisyonun üstten dışına taşmıştır. Tepe kısımlarında birer hilâlin bulunduğu bu iki nahılın üzerleri

çiçeklerle süslenmiştir. Nahılların üzerine yerleştirildiği ve sayfanın alt kısmında yer alan iki salın önünde arkasında ve yanlarında bulunan insanlar salın şeklini almış vaziyette tasvir edilmişlerdir. Bu salları her ne kadar insanlar tarafından taşınıyorsa da sallarla insanlar arasında bu iki salı taşıdıklarını gösteren bir bağlantı kurulamamıştır. Yani bu insanlar salı tuttıklarını gösteren herhangi bir hareketleri yoktur. Hepsinin sol ellerini aşağıya sarkmış, sağ elleride göğüslerinin üstlerinde durmuş vaziyette gösterilmişlerdir.

Salları taşıyan insanları arka planında ise, üst üste iki sıra halinde sayfanın solundan başlayıp sağına doğru hareket eden ve nahılları işleyen insanlar yer almaktadır. Bu insanların üst kısmında ise ellerinde birer tulum bulunan iki kişi vardır. Bu kişiler tulumları başlarının üstünde tutmuş vaziyette tasvir edilmişlerdir.

B- Renk:

İki dev nahıl konulu kinyatürde, olaylar krem rengi bir zemin üzerine yerleştirilmiştir. Minyatürde yeralan figürler üzerinde, kahverengi, açık kahverengi, toprak sarısı, kırmızı, sarı, mavi, açık mavi, koyu mavi, açık turuncu ve lacivert renkte giysiler bulunmaktadır. İki nahıl toprak sarısı renkte olup üzerlerinde bulunan çiçekler turuncu, sarı ve beyaz, yapraklar koyu yeşildir. Nahılların üzerinde bulunduğu iki salın tabanı lacivert, beyaz, yeşil ve kırmızıdan ibarettir.

Minyatürün genel durumuna bakıldığı zaman, kırmızı ve toprak sarısı renklerin yoğun olarak kullanıldığı dikkati çeker. Üst kısımda bulunan iki tulumcu ise, kahverengi renkte olup dikkati çekmektedir.

- Katalog No : 34
 Örnek No : 34
 Çizim No : 34
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Cambazların ve çemberbazların gösterimi
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp.3593
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

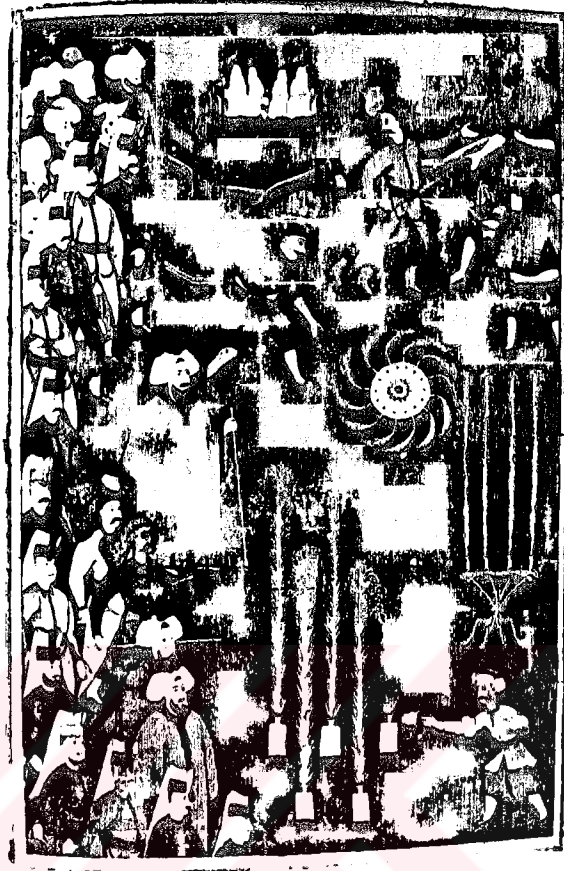
Yer yer lekesele açık sarı, bir zemin üzerinde, tepe üstünü andıran ince bir ufuk çizgisiyle ayrılan alt bölümde, canbazların ve çemberbazların gösterimi tasvir edilmiştir. Burada insanların altta, sol köşeden sağ alt köşeye, üstte ise sol orta köşeden başlayıp yukarıya doğru kıvrılarak tekrar sağ orta köşeye doğru

ilerledikleri görülmektedir. Altta bulunan figür grupları yanyana 7-8 sıra halinde tasvir edilmişlerdir. Bu figürlerden sol köşeden sağ köşeye gidildikçe bir irilik görülmektedir. Altta ve üstte bulunan bu figür grupları arasındra kalan bölümde ise gösteri yapılmaktadır. Sol köşeye yakın bir yerde uzun bir sırk bulunmaktadır. Sırığın uç noktası tepe üstünü asıp gökyüzüne doğru yükselmiştir. Bu sırk ucunda içerisinde bir kişinin bulunduğu yarım küre şeklinde bir kap vardır. Sırığın alt kısmında kompozisyonun dışında olduğunu zannettiğimiz bir direğe bağlı ip buradan sağ köşeye doğru gerilmiştir. İp üzerinde her bir aygında üçer kılıç bağlı, elinde ise uzun bir sırıkla gösteri yapan bir kişi vardır. Sağ tarafta ayaklarını ipe dolayıp aşağıya doğru sarkan bir kişi daha bulunmaktadır.

Üst kısımda, ince ufuk çizgisiyle ayrılan tepenin hemen üst kısımda değişik türden yanyana sıralanmış oniki ağaç yer almaktadır. Buranın arkasında ise yer yer açık mavi yer yer beyaza boyanmış gökyüzü görülmektedir.

B- Renk:

Yeryer lekesele açık sarı bir zemin üzerinde yer alan figürler üzerinde bulunan giysilerde, kırmızı, sarı kahverengi, yeşil, mavi, siyah ve beyaz giysiler bulunmaktadır. üst kısımda yer alan ağaçlar ise koyu yeşil, gökyüzüde, yer yer açık mavi yer yer beyazdır.

Katalog No : 35
 Örnek No : 35
 Çizim No : 35
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Fışek gösterimi
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Gri renk bir zemin üzerinde tepe üstünü andıran ince bir ufuk çizgisiyle ayrılan alt bölümde, "Fışek gösterimi" tasvir edilmiştir. Minyatürden gece yapıldığı anlaşılan bu gösterimde insanların sayfanın sol alt ve üst köşe arasında üst

üste istif edildiği görülmektedir. Sol üst köşe ile sağ alt köşe arasında hafifçe dışa doğru kavis yapacak şekilde sıralanmış bu insanların ön kısmında, orta noktaya yakın bir yerde elinde asasıyla duran padişah yer almaktadır. Diğer figürlere göre daha iri tasvir edilen padişahın üst kısmında bir, sağ üst köşede iki tulumcu bulunmaktadır. Bu tulumcular arasında ise iki kişi gösteri yapmaktadır.

Padişahın, karşısında ve sağ alt köşede yanarak etrafa ışıklar saçan fişekler bulunmaktadır. Bu fişeklerden bir kısmı üstte dönen bir çark üzerine yerleştirilmiş ve etrafa dönerek ışık saçmaktadır. Altta ise bir kısmı kutular içerisine birazıda ayaklı sehba üzerine yerleştirilmiştir. Bir kişi ise kutulardan birini ateşlemeye çalışmaktadır.

İnce bir ufuk çizgisiyle ayrılan üst bölümde, gökyüzü yer almaktadır. Gökyüzünde yıldızlarla birlikte yelken açmış iki gemi vardır. Tamamıyla sürrealist bir anlayışın göze çarptığı bu bölümde yine gökyüzünden aşağıya sarkan ipler bulunmaktadır.

B- Renk:

Gri renk bir zemin üzerinde yer alan figürlerde sarı, kahverengi, mor, kırmızı, turuncu, siyah bordo ve beyaz renkte giysiler bulunmaktadır. Ortada yeralan fişekler ise etrafa sarı renk ışıklar saçarak yanmaktadırlar. Üst kısımda yer alan gökyüzü siyah renk olup, gemilerin yelkenleri beyazdır. Yıldızlar ise sarı renktir.

Katalog No : 36

Örnek No : 36

Çizim No : 36

Nakkaşın Adı : Levni

Eserin Adı : Canbazların ve köçeklerin gösterimi

Tekniği : Guaja yakın bir teknik

Boyutları : 33.7x21

Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Kitaphğı, 3593.

Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

İnce bir ufuk çizgisiyle ayrılan alt bölümde, ip üstünde gösteri yapan canbazların ve dans eden köçeklerin gösterimi yer almaktadır. Sayfanın alt kısmında birbirine aralıklı yanyana duran iki direk, sayfanın sol orta noktasına

yakın bir yerden başlayıp sağ köşeye doğru giden gerilmiş bir ipe birbirine bağlanmıştır. Gerilmiş ip üzerinde sol köşede, ayaklarını ipe dolayarak aşağıya sarkan bir kişi, sağda da ip üzerinde elinde uzun bir sırıkla yürüyen birisi bulunmaktadır. Gerilmiş ipin alt kısmında üzerlerine çember bağlanmış yanyana dört at yer almaktadır. Yönleri sayfanın soluna doğru olan bu atların her birinin başlarında duran kişiler bulunmaktadır. Atların arka kısmında ise ellerinde tulumları olan üç kişi tasvir edilmiştir.

Sayfayı ikiye bölen gerilmiş ipin üst kısmında ise, sayfanın sol orta noktasından başlayıp sağ üst köşesine doğru sarılanmış, değişik türde enstrümanlar çalan, dizlerinin üzerine oturmuş vaziyette tasvir edilmiş yedi kişi bulunmaktadır. Bunların ön kısmında ise altı köçek elleri havada dans ederken gösterilmiştir.

Arka planda, ince ufuk çizgisiyle ayrılan üst bölümde, sayfanın sol köşesinde ufuk çizgisinin hemen arkasında omuzlarından üstü görülen yanyana sıralanmış dört kişi durmaktadır. Bu kişilerin sağ kısmında kalan alanda ise, değişik türden ağaçların yer aldığı küçük bir ormanlık alan bulunmaktadır.

B- Renk:

Sıcak renkelrin hakim olduğu örnek minyatüde yer alan figürler üzerinde, sarı, pembe, turuncu, yeşil, mavi, kırmızı ve beyaz renk giysiler bulunmaktadır. Alt kısımda yeralan atlar mavi, kahverengi ve beyaz renkte olup üzerlerinde kenarları sarı ile çevrilmiş koyu turuncu örtüler vardır. Üst kısımda yer alan ağaçlar ise yer yer koyu yeşil veya sarı yer yer ise lacivert veya açık mavidir. Genel durumuna bakıldığında ise, gerek figürler gerekse ağaçlar üzerinde görülen renklerde bir hacim varlığı dikkati çekmektedir. Buda iki boyutlu bir yüzey sanatı olan minyatürü, Levni'nin üçüncü boyuta götürmek istediğini göstermektedir.

Katalog No : 37
 Örnek No : 37
 Çizim No : 37
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Karada yürüyen gemi
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

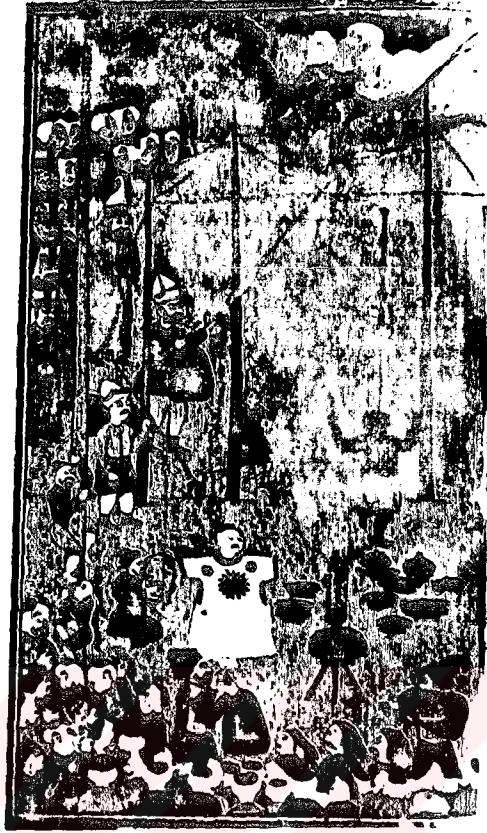
Kirli beyaz bir zemin üzerinde tepe üstünü andıran ince bir ufuk çizgisiyle ayrılan alt bölümde, "Karada yürüyen gemi" tasviri yer almaktadır. Örnek minyatürde görülen bu gemi, kompozisyonun orta noktasının hemen altında,

sol köşeden sağ köşeye doğru eğik bir çizgi oluşturacak şekilde tasvir edilmiştir. Üzerinde mavi ve beyazdan oluşan damalı iki büyük yelkeni olan bu geminin solda bulunan yelkeninden aşağıya doğru sarkan yılan biçiminde kıvrılmış flaması bulunmaktadır. Flamanın hemen altında iki küçük direk üzerinde ise (kırmızı alanın üzerinde kılıç ve ay motiflerinin bulunduğu) iki bayrak bulunmaktadır. Yine geminin ön ve arka kısımlarında küçük flamalar yer almaktadır. Ortada yer alan bu gemi tasvirinin alt ve üst kısmında ise gemiye paralel bir şekilde sıralanmış ellerinde silahları olan, bazen yan yana ikili, bazen üçlü, dörtlü sıralar halinde insanlar bulunmaktadır. Sol köşeden sağ köşeye doğru ilerleyen bu insanların bazıları konuşurken tasvir edilmiş olup, yüzlerinde hayret ve merak ifadeleri görülür.

Tepe üstünü andıran ince bir ufuk çizgisiyle ayrılan üst bölümde ise, ufuk çizgisinin hemen altında gruplar halinde yanyana sıralanmış değişik türden ağaçlar yer almaktadır. Arkada bulunan gökyüzüyle kaynaşmış bir şekilde tasvir edilen bu ağaçlar stilize edilmiştir.

B- Renk:

Kompozisyon içerisinde yer alan figürler üzerinde mavi, toprak sarısı, mor, yeşil, turuncu, açık lacivert ve kırmızı renkte giysiler bulunmaktadır. Ortada bulunan gemi ise, koyu turuncu renktir. Gemide bulunan iki büyük yelken mavi ve beyazdan oluşan damalı bir görünüme sahiptir. Sol tarafta bulunan yelkende asılı flama kırmızıya yakın turuncu renkte olup üzerinde toprak sarısı renkten ay ve yıldız motifleri bulunmaktadır. Flamanın hemen altında direk üzerinde bulunan iki bayraktan biri kırmızı biri de toprak sarısıdır. Ufuk çizgisinin hemen altında bulunan ağaçlar koyu yeşil olup gökyüzü de açık mavidir.

Katalog No : 38

Örnek No : 38

Çizim No : 38

Nakkaşın Adı : Levni

Eserin Adı : Canbazlar

Tekniği : Guaja yakın bir teknik

Boyutları : 33.7x21

Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.

Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Yeşile boyanmış bir zemin üzerinde tepe üstünü andıran ince bir ufuk çizgisiyle ayrılmış alt bölümde canbazların gösterimi tasvir edilmektedir. Burada insanların alt ve sol orta noktadan yukarıya doğru üst üste gelecek şekilde istif edildikleri görülmektedir. Sol üst köşede yer alan bu figürlerin bir kısmı, tepe üstünü andıran ince ufuk çizgisinin arkasında kalacak şekilde tasvir

edilmişlerdir. Sol köşeye yakın bir yerde ise, alttaki insan figürlerinin içerisinde yukarıya doğru uzanıp kompozisyonun dışına taşan bir direk bulunmaktadır. Bu direğe iki kişinin tırmanmankat olduğu görülmektedir. Ortada ise, tepelerinden birbirine bağlanarak iplerin gerildiği üç sırk vardır. (Burada dördüncü bir sırk görölmesede varlığı hissedilmektedir) Bu gerilmiş ipler üzerinde, elinde uzun bir sırkla hünerini gösteren bir cambaz bulunmaktadır. Sayfanın sol orta köşesine yakın bir yerde ve alt köşedeki insan figürlerinin ön kısımlarında, ellerinde torbalar tutan ikişer kişi bulunmaktadır. Bunların ön kısımlarında ise tef çalan bir kişi eşliğinde gösteri yapan iki kişi bulunmaktadır. Bunlardan üstte olanın kafasında duran bir sırk vardır. Diğerı üzerinde beyaz bir elbise giymiş ve kollarını yana açmıştır.

Sayfanın üst kısmında ise sol tarafa yakın bir yerde ufuk çizgisinin hemen arkasında kalacak şekilde tasvir edilmiş bir ağaç, ağacında arkasında gökyüzü ve bulutlar görülmektedir.

B- Renk:

Yer yer lekesele açık yeşil bir zemin üzerinde görülen figürlerde, mor, koyu pembe, kırmızı, kahverengi, yeşil, turuncu, siyah ve beyaz renkte giysiler bulunmaktadır. Ufuk çizgisi üzerindeki ağacın gövdesi zeminle aynı renkte olup dalları yer yer açık yer yer koyu yeşildir. Arka planda bulunan gökyüzü gök mavisi renktedir. Bulutlarda beyaz renk kullanılmış ve hacimsellik kazandırılmıştır. Minyatüre genel olarak baktığımızda soğuk renklerin ağırlıkta olduğu dikkati çeker. Bu soğuk renkler içerisinde yer yer kullanılan sıcak renkler ise dikkati çekmektedir.

Katalog No : 39

Örnek No : 39

Çizim No : 39

Nakkaşın Adı : Levni

Eserin Adı : Fişek gösterimi

Tekniği : Guaja yakın bir teknik

Boyutları : 33.7x21

Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.

Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Laciverte boyanmış bir zemin üzerinde tepe üstünü andıran ince bir ufuk çizgisiyle ayrılan alt bölümde, gece yapılan fişek gösterimi tasvir edilmektedir. Bu bölümde, aynı kompozisyon içerisinde farklı mekanlarda tasvir edilmiş padişap

ve padişah etrafında bulunan insanlar bulunmaktadır. Kompozisyon içerisinde üç adet çadır yer almaktadır. Bunlardan bir tanesi arka plandadır ve öndekilerden paravanla ayrılmıştır. Sağ üst köşeden başlayıp alt köşeye doğru uzanan üzeri değişik türden motiflerle süslü çadır içerisinde, padişah bağdaş kurmuş vaziyette tasvir edilmiştir. Padişahın sağında ve solunda ise aşağıya doğru tek sıra halinde sıralanmış insanlar bulunmaktadır. Bunlardan padişahın solundakilerden birisi zencidir. Sol köşede ise yine bir çadır içerisinde bağdaş kurarak oturmuş padişah görülmektedir. Padişahın arkasında ve önünde ikişer kişi vardır. Meydan'da ise tarafa ışıklar saçarak yanan bir fişek bulunmaktadır. Sağ alt köşede aşağıya doğru eğik bir şekilde inen paravanlar arkasında ise üç kişi yer almaktadır.

Üst kısımda, tepe üstünü andıran ince ufuk çizgisiyle ayrılan bölümde siyah renkte bir gökyüzü, ay ve yıldızlar görülmektedir.

B- Renk:

Alt bölümde yeralan figürler üzerinde sarı, yeşil, lacivert, turuncu, kahverengi ve kırmızı giysiler bulunmaktadır. Çadırlarda turuncu, pembe, mor, maviye çalan bir yeşil kullanılmıştır. Paravanlar ise, koyu pembe ve yeşildir.

Minyatürün genel durumuna bakıldığında koyu renkler kullanılarak bir gece görüntüsü verilmeye çalışıldığı hissedilir. Elbiselerde kullanılan renkler yer yer düz, yer yerse açık koyulu değerlerden oluşmuştur. Yine arka planda bulunan tepe aynı özelliklerdedir.

Katalog No : 40
 Örnek No : 40
 Çizim No : 40
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Çadırlar
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür, tepeyi andıran bir yamaç üzerinde kurulan çadırları konu almaktadır. Kompozisyon içerisinde sayfanın sağ üst köşesinden başlayıp aşağıya doğru inen tamamı kompozisyon içerisine alınmamış, üzeri motiflerle süslü büyük bir çadır bulunmaktadır. Çadır içerisinde bulunan tahta oturmuş

şekilde gösterilen padişahın etrafında aşağıya doğru dairesel biçimde sıralanmış bir kısmı zenci değişik ırktan insanlar bulunmaktadır. Bazen yüzyüze bazende yanyana tasvir edilmiş bu insanlar dua eder vaziyette ellerini havaya kaldırmışlardır. Yerlerde ise motiflerle kaplı halılar bulunmaktadır.

Bu büyük çadırın sol kısmında beş küçük çadır, paravanlarla ayrılan ayrı bir bölümde kurulmuşlardır. Bu kısmın arkasında ise, tepe üstünü andıran ince bir ufuk çizgisi ve bu çizgi üzerine yanyana yerleştirilmiş büyüklü küçüklü ağaçlar görülmektedir. Ufukta ise, gökyüzü yer almaktadır.

B- Renk:

Minyatür içerisinde yer alan figürler üzerinde, mavi, yeşil, koyu sarı, kahvereni, turuncu, siyah ve beyaz giysiler bulunmaktadır. Yerde serili halılardan biri koyu mavidir. Üzerinde, beyaz, siyah ve toprak yeşili motifler bulunmaktadır. Diğer hali ise toprak yeşili renkte olup yeşil, sarı ve koyu pembe motiflerle süslenmiştir. Büyük çadırın üst kısmı yeşile çalan bir mavi, turuncu ve açık sarıdan oluşmaktadır. İç kısmı ise pembe üzerine koyu yeşil motiflerle süs-lüdür.

Arkada yer alan beş çadırdan birisi turuncu, ikisi mavi, ikisi de açık mavidir. Tepe ise, toprak sarısı olup, ağaçlar koyu yeşil, gökyüzü de mavi ve beyazdır.

Katalog No : 41
 Örnek No : 41
 Çizim No : 41
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Köçekler
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek olarak seçtiğimiz minyatürde, köçeklerin gösterimi tasvir edilmiştir. Bu gösterimde padişah ayrı ayrı üç mekan içerisinde ele alınmış ve gösterilmiştir. Bunlardan birinci mekan, sayfanın sağ üst köşesinde yer alan zemini geometrik

desenli halılarla kapıyı, üzeri ise motiflerle süslü büyük çadırıdır. Bu çadır içerisinde yere bağdaş kurmuş vaziyete oturan padişahın sağında ve solunda dördü zenci olmak üzere değişik ırktan insanlar bulunmaktadır. Bu insanlar padişahın etrafında yukarıdan aşağıya doğru bazen tekli bazen de ikili, üçlü sıralar halinde sıralanmışlardır. Çadırın sol tarafında çadır dışında duran iki kişi daha vardır. Bunların arka kısmı ise paravanla kapatılmış olup daha arka planında da tepe üstünü andıran ince bir ufuk çizgisi yer almaktadır.

Padişahın içerisinde bağdaş kurarak oturmuş olduğu diğer iki mekan ise yine bir çadır olup, sayfanın sol orta köşesine yakın bir yerde üst üste kurulmuştur. Bu iki çadırdan alt kısımda yeralanında oturan padişahın altında motiflerle süslü bir kilim arkasında da yastık bulunmaktadır. Padişahın önünde ise ayakta duran üç kişi görülmektedir. Meydanda dört köçek elleri havada oynarken tasvir edilmiştir. Köçekler sağ köşeden aşağıya doğru tek sıra halinde eğik vaziyette durmaktadırlar. Bunların hemen altında sağ alt köşeye doğru eğik bir çizgi oluşturarak yerde dizlerinin üzerinde oturan ve ellerinde zurnalarla tefler bulunan on kişi yer almaktadır.

B- Renk:

Örnek minyatürde bulunan figürler üzerinde açık sarı, kahverengi, bordo, eflatun, pembe, açık lacivert, mor, kırmızı, koyu turuncu, siyah ve beyaz renklerde gisyiler bulunmaktadır. Sol üst köşede yer alan büyük çadır üzerinde, yeşil, koyu lacivert ve kızıla çalan sarı renklerden oluşan geometrik ve bitkisel motifler yer almaktadır. Yerde serili halılardan biri açık mavi biriside pembedir. Diğer iki çadır ise yine aynı renklerden oluşmaktadır. Üst kısımları kirli yeşil, alt kısımları turuncu, iç kısımları da koyu turuncudur.

- Katalog No : 42
 Örnek No : 42
 Çizim No : 42
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Kasapların geçişi
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33,7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatürde, krem rengi düz bir zemin üzerinde kasapların geçişi tasvir edilmiştir. Konunun iki bölüm halinde ele alındığı minyatürde, sayfanın üst kısmında birisi büyük üç çadır bulunmaktadır. Sayfanın sağ üst köşesinde bulunan büyük çadırın tamamı kompozisyon içerisine alınmamıştır. İç kısmı

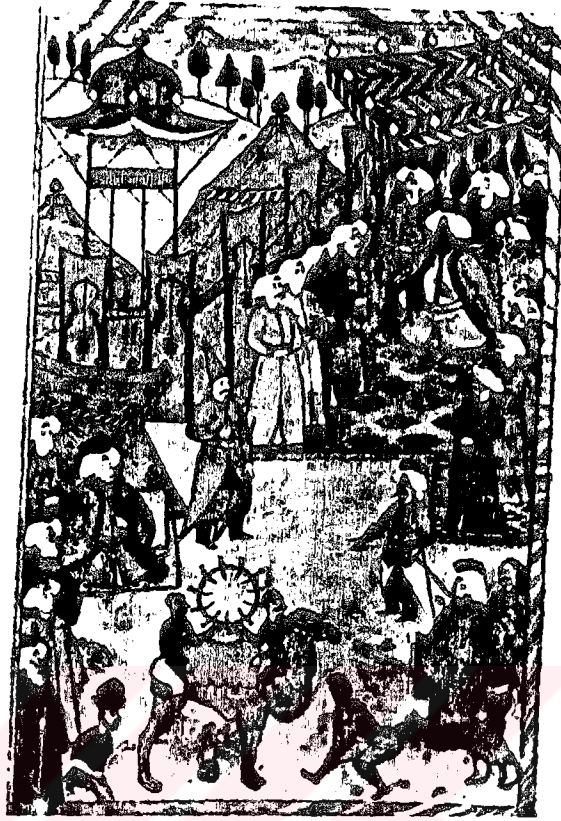
ve tabanı motiflerle süslü bu çadır içerisinde, sol elinin altında bir yastıkla bağdaş kurmuş vaziyette oturan padişah tasvir edilmiştir. Padişahın solunda iki, sağında se arka arkaya üçerli dörderli gruplar halinde sıralanmış üç sıra ayakta duran insanlar vardır. Bu insanların hemen altında parvanlar yer almaktadır. Sayfanın sol üst köşesinin hemen altından başlayan ve sayfanın ortasına kadar, aşağıya doğru hafif bir eğim yaparak inen bu paravanların hemen altında yanyana iki küçük çadır bulunmaktadır. Her iki çadır içerisinde ise, oturmuş vaziyette tasvir edilmiş padişah görülmektedir. Ön kısımda bulunan çadırın sağında ve solunda ayakta duran ikişer kişi vardır. Yine sağ tarafta bulunan bu iki kişinin hemen arkasında, sayfanın sağ orta kenarına yakın bir yerde iki kişi daha vardır. Bu iki kişinin sağ ellerinde birer ince sopa vardır.

Sayfanın alt kısmında, kasapların geçişi tasvir edilmişti. Burada, sıralar halinde sayfanın solundan sağına doğru ilerleyen ve bazılarının ellerinde silah, bazılarında da sopa olan kasaplar görülmektedir. Kasapların ortalarında onlarla birlikte ilerleyen dört koyunla bir köpekte tasvir edilmiştir. Üst sıranın arkasında ise seyyar bir araba üzerinde kesilmiş koyunlar ve koyunları bıçakla kesen bir kişi bulunmaktadır.

B- Renk:

Örnek minyatürde yeralan insanlar üzerinde sarı, mavi, açık mavi, lacivert, kahverengi toprak sarısı, kırmızı, koyu pembe, toprak yeşili, yeşil, siyah ve beyaz renkte giysiler bulunmaktadır. Üst kısımda yer alan her üç çadırın , iç kısımları kırmızı, üst kısımları sarıya yakın yeşil renktir. Yine sayfanın sağ orta kenarında bulunan bir kişinin elbiseleri kırmızıdır ve dikkat çekmektedir.

Minyatürün genel duumuna bakıldığında, kırmızının üst kısımda daha yoğun olduğu ve ilginin üst kısımda yoğunlaştığı dikkati çeker. İnsanların üzerlerinde bulunan elbiselerin renklerinde yer yer koyuluk ve açıklıklar görülür. Elbise kıvrımları dikkati çeker.

Katalog No : 43

Örnek No : 43

Çizim No : 43

Nakkaşın Adı : Levni

Eserin Adı : Cambazların ve çemberbazların gösterimi

Tekniği : Guaja yakın bir teknik

Boyutları : 33.7x21

Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.

Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Toprak sarısı bir zemin üzerinde, tepe üstünü andıran ince bir ufuk çizgisiyle ayrılan alt bölümde, cambazların ve çemberbazların gösterimi tasvir edilmiştir. Bu bölümde aynı kompozisyon içerisinde farklı mekanlarda tasvir edilmiş padişah

bulunmaktadır. Bu mekanlardan birincisi, kompozisyonun sağ üst köşesinde yer alan tamamı kompozisyon içerisine alınmamış üzeri motiflerle süslü büyük çadırıdır. Bu çadır içerisinde yere bağdaş kurarak oturmuş padişah ve padişahın etrafını tek sıra halinde saran figürler bulunmaktadır. Diğer bir çadır ise sol orta noktaya yakın bir yerde olup diğerine oranla daha küçüktür. Tamamı kompozisyon içerisine alınmamış bu çadır içerisinde padişah bağdaş kurarak oturmuştur. Arkasında ise aşağıya doğru tek sıra halinde sıralanmış insanlar bulunmaktadır. Kompozisyonun alt kısmında bir deve ve deve üzerinde çember çeviren iki kişi bulunmaktadır. Devenin arkasında ve önünde iki cambaz, alt köşede de bunları izleyen üç kişi vardır.

Sol orta noktanın üst kısmında ise, sağa doğru iki çadır kurulmuştur. Bunlardan soldaki sağdakinden daha küçük olup ön tarafta bulunan çadırlardan paravanla ayrılmıştır. Bu çadırların önünde, direkler üzerinde yükselen üzeri şapka biçiminde bir mekan daha vardır. Arka planda yer alan tepenin üst kısmında ise yanyana sıralanmış ağaçlar yer almaktadır. Bu ağaçlar gökyüzü ile içiçedir.

B- Renk

Kompozisyon içerisinde yer alan figürler üzerinde pembe, mor, yeşil, sarı, lacivert, kırmızı, turuncu, siyah ve beyaz giysiler bulunmaktadır. Orta da bulunan figürdeki ve deve üzerinde bulunan koyu turuncu örtü dikkati çekmektedir. Yine sağ üst köşede bulunan çadırda oturan padişahın sarı renk giysisi diğerlerine göre daha etkilidir. Arka planda yer alan iki çadır ise maviye yakın bir yeşile boyanmıştır. Tepe üstünde yer alan ağaçlar koyu yeşil gökyüzü ise yer yer açık mavidir.

- Katalog No : 44
 Örnek No : 44
 Çizim No : 44
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Su üzerinde dans eden köçekler
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür, kuruluş olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölüm sayfanın üst kısmında yer almakta olup, kara parçasından oluşmaktadır. Bu bölümde denizle karanın birleştiği yer duvarla kapatılmıştır. Bu duvar içerisinden, sayfanın sol köşesinde, denize doğru uzunan, üzeri çatı ile kaplı köşk bulunmaktadır. Çatının üzerinde bulunan aydınlatma penceresi kompozisyonun

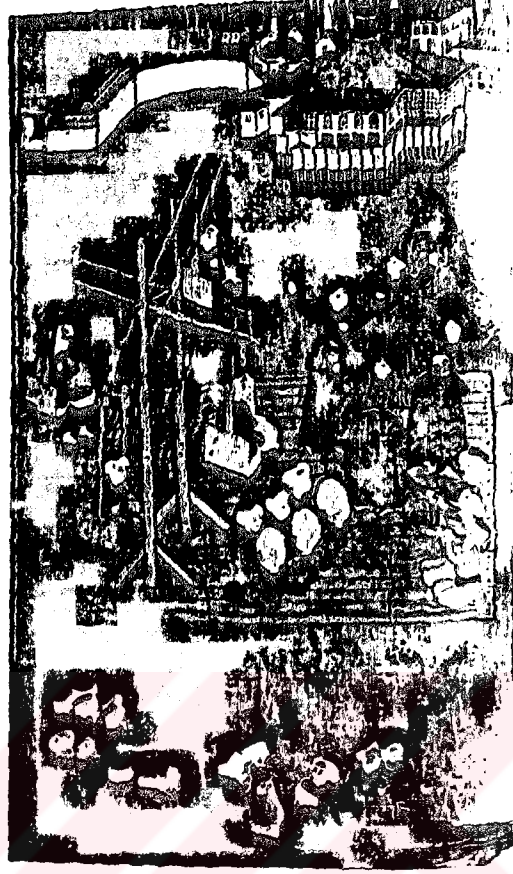
üsten dışına taşmıştır. Köşkün balkonunda oturan padişahın arkasında saray erkanından iki, önünde ise beş kişi bulunmaktadır.

Sayfanın alt kısmında ise, su üzerinde dans eden köçekler tasvir edilmiştir. Burada sayfanın sağ orta köşesine yakın bir yerde üç köçek yeralmaktadır. Köçeklerin ayak altlarında suya batmamalarını sağlayan yuvarlak cisimler bulunmaktadır. Altta ise kayık içerisinde köçeklere enstrüman çalarak eşlik eden insanlar tasvir edilmiştir. Bu kayığın yan kısmında sayfanın sol alt köşesine yakın bir yerde yelkenli bir gemi bulunmaktadır. Bu gemiden sayfanın sağ tarafına uzanan gerilmiş ipler vardır.

Sayfanın köşesinde ise, içerisinde insanların bulunduğu dört kayık yer almaktadır. Bu insanlardan bazıları kürek çekmekte bazıları da enstrüman çalmaktadır.

B- Renk:

Minyatür içerisinde yer alan figürlerde, turuncu, sarı, yeşil pembe, lacivert, mavi, mor, kahverengi, kırmızı, siyah ve beyaz renkte giysiler bulunmaktadır. Bu renkler içerisinde sağ köşede yer alan köçeğin turuncu eteği diğerlerine göre daha etkilidir. Deniz ise yer yer lekesel lacivert renktedir. Üst kısmında yer alan köşkün çatısı denizin rengindedir. Köşkün arkasında yer alan ormanlık alan ve evlerin yüzeyi beyazdır. Köşkle ormanlık arasında bulunan beyaz renk duvar ise, koyu renk olan her iki parçayı bir birinden ayırmıştır.

Katalog No : 45
 Örnek No : 45
 Çizim No : 45
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Sal üstünde dans eden köçekler
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Örnek minyatür, kuiruluş olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölüm sayfanın üst kısmında yer almakta olup kara parçasından oluşmaktadır. Bu bölümde denizle karanın birleştiği yer duvarla kapatılmıştır. Bu duvar içerisinden sayfanın sağında denize doğru uzanan üzeri çatı ile kaplı bir köşk bulunmaktadır.

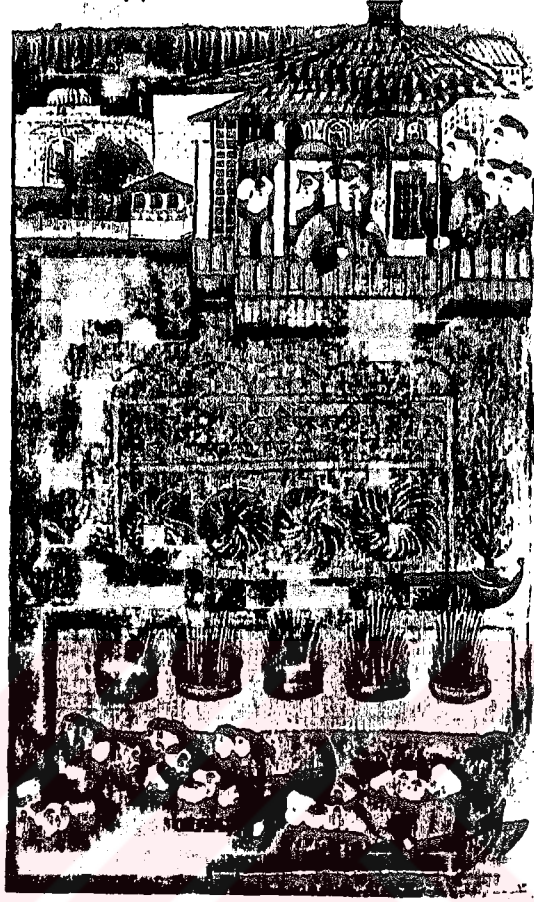
Köşkün ve duvarın arka kısmında ormanla iç içe olan evlerin görünümü tasvir edilmiştir.

Sayfanın alt kısmında ise, sal üzerinde dans eden köçekler bulunmaktadır. Burada deniz üzerine yatay doğrultuda uzanan dikdörtgen bir sal bulunmaktadır. Sal üzerinde dört kişinin binmekte olduğu bir dönme dolap vardır. Salın sağ üst köşesinde dairesel biçimde sıralanmış dört köçek dans etmektedir. Köçeklerin hemen altında sal üzerine oturmuş karşılıklı üçer kişi vardır. Bunlardan sol tarafta bulunan üç kişi tef, sağ tarafta bulunan üç kişi ise zurna çalmaktadır.

Sayfanın alt köşesinde ise, içerisinde insanların bulunduğu dört kayık yer almaktadır. Bu insanlar bazen yüzyüze bazen sırt sırta birbiriyle konuşurken tasvir edilmişlerdir.

B- Renk:

Sal üstünde dans eden köçekler konulu örnek minyatürde bulunan figürler üzerinde, kırmızı, turuncu, mavi, lacivert, pembe, yeşil, siyah ve beyaz renkte giysiler bulunmaktadır. Genelde mavi ve mavi tonlarının hakimiyeti altında olan minyatür üst kısımda kalan köşkün tabanında kullanılan turuncu ile figürde kullanılan turuncular sayesinde feraha kavuşmuştur.

- Katalog No : 46
 Örnek No : 46
 Çizim No : 46
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Fışek gösterimi
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

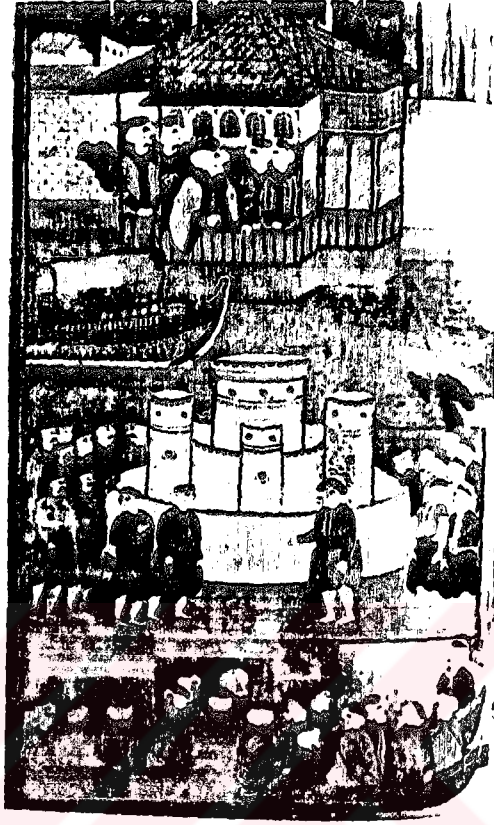
Örnek minyatür, kuruluş olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölüm, sayfanın üst kısmında yer almakta olup, kara parçasından oluşmaktadır. Bu bölümde sağda denizle karanın birleştiği yerde, denize doğru girinti yapacak

şekilde tasvir edilmiş bir köşk bulunmaktadır. Köşkün balkonunda oturan padişahın arkasında saray erkanından iki, önünde ise dör kişi bulunmaktadır. Köşkün çatısında bulunan aydınlatma penceresi kompozisyonun üstten dışına taşmıştır. Köşkün arka kısmında ise ormanlık bir alan bulunmaktadır. Bu ormanlık alan içerisinde sayfanın sağ köşesine yakın bir yerde ev bulunmaktadır.

Kompozisyonun alt kısmında "Fişek gösterimleri" tasvir edilmiştir. Burada, sayfanın alt köşesinde, içerisinde insanların bulunduğu dört kayık yer almaktadır. Bu kayıkların üst kısmında yatay doğruluda dikdörtgen bir sal ve sal üzerinde yanyana sıralanmış dairesel kaplar içerisinde yanan fişekler bulunmaktadır. Bunun üst kısmında ise yine yatay doğrultuda uzanan ince uzun bir kayık vardır. Kayığın üzerine değişik şekiller oluşturularak yanan fişekler yerleştirilmiştir.

B- Renk:

Fişek gösterimlerini konu alan minyatürde, lacivertin koyu ve açık tonlarının hakimiyeti göze çarpmaktadır. Minyatür içerisinde yeralan figürler üzerinde, mavi, pembe, turuncu, koyu yeşil, siyah ve beyaz giysiler bulunmaktadır. Üst kısımda, yer alan köşkün balkon korkulukları üzerinde turuncu, zeminde ise koyu pembe kullanılmıştır. Lacivert tonlarının hakim olduğu minyatürde burada kullanılan turuncu ve pembe ilginin buraya yönelmesine neden olmuştur. Arka planda yeralan ormanlık alanda ise yer yer koyu yeşil, yer yer açık yeşil ağaçlar bulunmaktadır.

Katalog No : 47
 Örnek No : 47
 Çizim No : 47
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Haliçte yüzen kale
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Haliçte yüzen kaleyi konu alan minyatür, kuruluş olarak iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm, sayfanın üst kısmında yer almakta olup kara parçasından oluşmaktadır. Burada denizle karanın birleştiği yer yatay doğrultuda

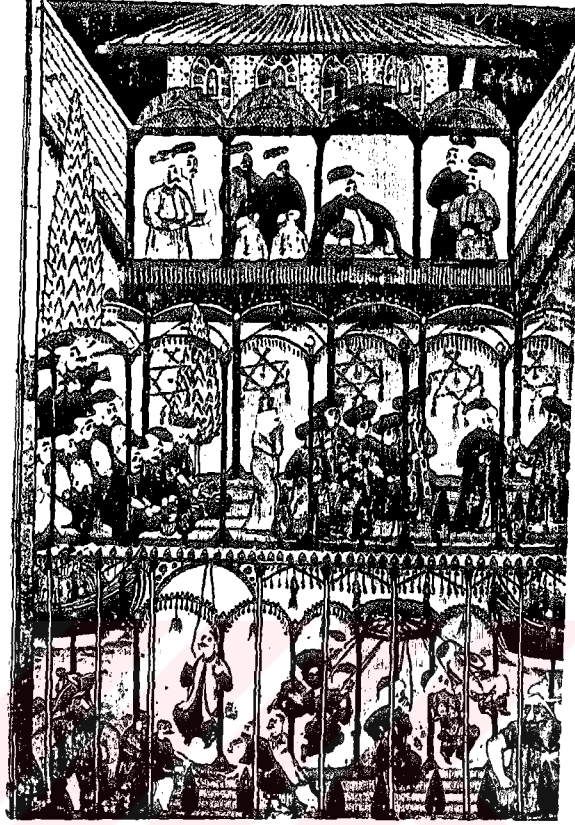
uzanan bir duvarla kapatılmıştır. Bu duvarın ortasından denize doğru uzanan üzeri çatı ile kaplı bir köşk bulunmaktadır. Köşkün balkonunda oturan padişahın arkasında ve önünde saray erkanından ikişer kişi vardır. Arka planda ise ormanla içiçe olan evler görülmektedir.

Alt bölümde yatay doğrultuda uzanan dikdörtgen bir sal üzerine hazırlanmış kale dekoru vardır. Bu kale dekorunun bir büyük, üçte küçük kulesi vardır. Dekorun etrafında ise insanlar yer almaktadır. Salın üst kısmında sayfanın sol kenarından içeriye doğru giren üzeri tenteli bir kayık bulunmaktadır. Bu kayığın uç kısmı köşkle birleşmiştir.

Sayfanın alt köşesinde ise, içerisinde insanların bulunduğu üç kayık yer almaktadır. Kayık içerisinde bulunan insanlar bazen yüzyüze bazende sırtı sırtına durmuş şekilde tasvir edilmişlerdir.

B- Renk:

Örnek minyatürde yer alan figürler üzerinde mavi, lacivert, pembe, turuncu ve yeşil, kırmızı, siyah ve beyaz giysiler yer almaktadır. Kahverengi sal üzerinde bulunan kale maketi ise beyazdır. Köşk önünde yüzen salın gövdesi ve üzerinde bulunan tente turuncu renktedir. Üstte yeralan köşkün çatısı açık lacivert balkonunda turuncu ve koyu turuncu renklindedir. Arka planda yer alan ağaçlar yer yer koyu yeşil yer yer açık kahverengidir. Arka planda denizi birbirinden ayıran duvar ise, beyaz renktir.

- Katalog No : 48
 Örnek No : 48
 Çizim No : 48
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Sal üzerinde kol oyunu gösterimi
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp.3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

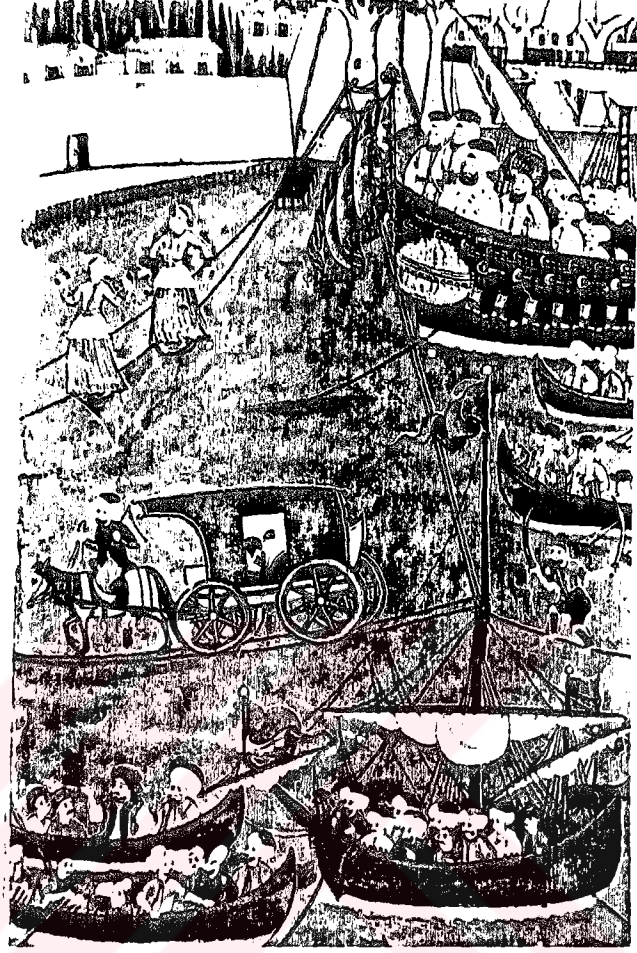
Örnek minyatür, kuruluş olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölüm sayfanın üst kısmında yer almakta olup, üst kenar köşelerden aşağıya inildikçe içe doğru daralan ve sayfanın ortasına yakın bir yerde biten köşkten oluşmaktadır.

Alt kısımda bulunan denize doğru girinti yapacak şekilde inşaa edilen bu köşkün, üst kısmı tamamen kompozisyon içerisine alınmamış olup üçgen bir çatıdan meydana gelmitir. Bu üçgen çatının hemen altında, yanyana sıralanmış yuvarlak kemerli dört pencere bulunmaktadır. Köşkün ön kısmında ise dört bölümden oluşan ve balkonu andıran bir kısım daha vardır. Burada oturan padişahın arkasında saray erkanından dört, önünde iki kişi vardır. Gene arka kısımda iki çocuk sünnet kıyafetleri içerisinde beklemektedirler. Kenarları duvarla avlu içerisine alınmış bu köşkün arka kısmı ise tamamen ormanlık bir alandan meydana gelmiştir.

İkinci bölüm, sayfanın alt kısmında yer almaktadır. Burada içerisinde gösterilen yapıldığı ve yatay doğrultuda yüzen iki sal bulunmaktadır. Bunlardan üst kısımda yer alan sal üzerinde sol köşede yan yana sıralanmış değişik enstrümanlar çalan bir grup insan vardır. Bunların önünde ise, yine bir grup insan birbirleriyle konuşurken tasvir edilmiştir. Alt kısımda yüzen sal üzerinde havadan sarkan ve dönme dolabı andıran bir salıncak bulunmaktadır. Bu salıncağa beş kişi binmiş dönmektedirler. Salın sağ ve sol uçlarında ise, diğerlerine göre daha iri tasvir edilmiş iki kişi oturmaktadır. Her iki sal arasında sağ ve sol köşelerden içeriye doğru uçlarının bir kısmı çıkmış olan ve içerisinde insanların bulunduğu kayıklar yer almaktadır.

B- Renk:

Minyatürde yer alan figürler üzerinde, lacivert, turuncu, mavi, yeşil, sarı, pembe kahverengi, siyah ve beyaz giysiler yer almaktadır. Deniz yer yer açık mavi ve beyaz renktedir. Üst kısımda yer alan köşkün çatısı deniz mavisi, cebhe kısmı ise beyaz ve pembedir. Arka planda yer alan ormanlık olan yer yer koyu yeşil renktedir.

Katalog No : 49

Örnek No : 49

Çizim No : 49

Nakkaşın Adı : Levni

Eserin Adı : Haliç'te gösteri

Tekniği : Guaja yakın bir teknik

Boyutları : 33.7x21

Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.

Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Haliç'te gösteri konulu örnek minyatür, kuruluş olarak iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm, sayfanın üst kısmında yer almakta olup kara parçasından oluşmaktadır. Burada deniz ile karanın birleştiği yer hafif içe doğru kavisli

bir duvarla bölünmüştür. Duvarın arkasında sol üst kısımda ormanlık bir alan içerisinde ikisi ön planda olmak üzere üç ev bulunmaktadır. Sayfanın üst kısmında, orta da geniş gövdeli bir ağaç, ağacın sağ yanında ise cephesi yuvarlak kemerli sadece alt kısmı kompozisyon içerisine alınmış bir yapı bulunmaktadır.

İkinci bölüm ise, deniz ve deniz üzerinde bulunan gemi, tekne ve kayıklardan oluşmaktadır. Bu bölümde, sağ üst köşede bulunan yuvarlak kemerleri olan yapının hemen ön kısmında, arkası kompozisyon içerisine alınmamış bir gemi bulunmaktadır. Denize demir atmış bu gemi içerisinde padişah ve saray erkanından kişiler yer almıştır. Padişahın arkasında sıralanmış bu kişiler sol istikamete bakmaktadırlar. Geminin alt kısmında yine arka kısımları kompozisyon içerisine alınmamış iki kayık bulunmaktadır. Kayıklar içerisinde ise üçer kişi vardır. Geminin ön kısmında deniz üzerinde iki köçek yer almaktadır. Köçeklerin ayaklarının altında su üzerinde durmalarını sağlayan dairesel cisimler vardır. Köçeklerin hemen yanında üst kısımda bulunan ağaca bağlanarak gerilen ve sayfanın sol orta noktasına doğru inen iki ip görülmektedir.

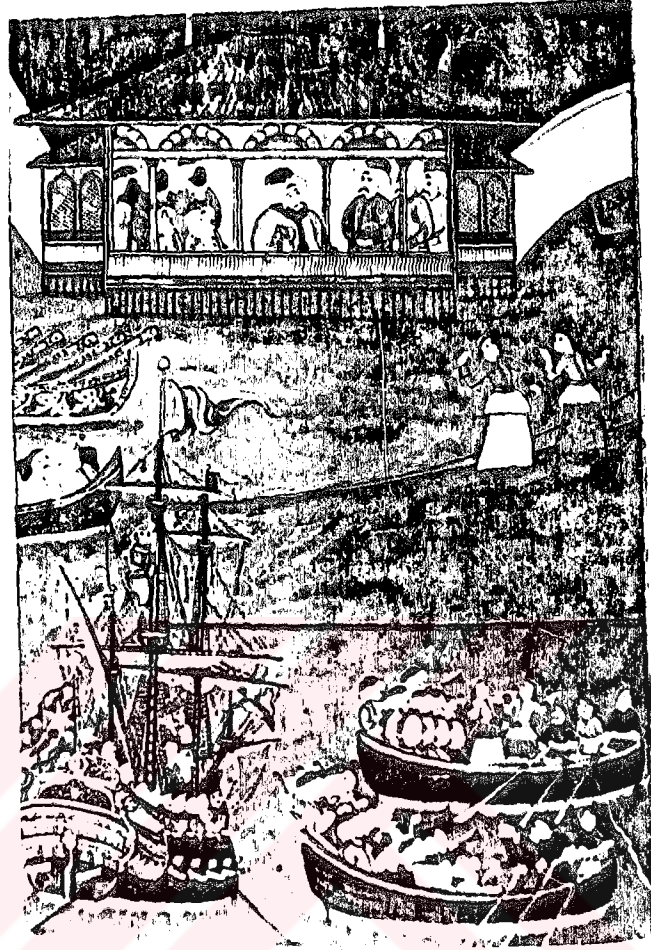
Sayfanın sağ alt kısmında içerisinde yine insanların olduğu ortada uzun bir direği ve yelkeni olan bir tekne tasvir edilmiştir. Bu teknenin direğinden üstte bulunan ağaca ve sağa sola ipler gerilmiştir. Sağa doğru uzanan iki ip üzerinde bir at arabası ilerlemektedir. At arabası içerisinde ise, bir bayan bulunmaktadır. Atın üzerinde elinde kamçı ile oturan bir kişi vardır. Atın sağ ayaklarının havada olması ilerlemekte olduğunu göstermektedir. Direkten sağ tarafa çekilmiş ip üzerinde iki elinde birer kılıç olan bir kişi direğe doğru ilerlemektedir.

Teknenin sol kısmında ise, yine içerisinde insanların bulunduğu iki kayık bulunmaktadır. Bu insanlar bazen yüzyüze bazende sırt sırta konuşurken tasvir edilmişlerdir.

B- Renk:

Örnek minyatürde yer alan figürler üzerinde, sarı, kırmızı, turuncu, yeşil, kahverengi, pembe, mavi, siyah ve beyaz giysiler bulunmaktadır. Üst kısımda yer alan ağaçlar yeşil, evlerin çatısı ise kahverengidir. Denizle karayı beyaz renk bir duvar ikiye ayırmıştır. Deniz mavi renkte olup üzerinde bulunan gemi, kayak ve tekneler kahverengi ve siyah karışımı bir renktir. Yer yer koyuluklar yer yerse açıklıklar göze çarpmaktadır. İp üzerinde ilerleyen at arabası kırmızı renk olup dikkati çekmektedir.

Genel olarak baktığımızda, renkler üzerinde açık-koyulu değerler kullanılarak cisimlere hacimsellik verilmeye çalışıldığını görülür.

Katalog No : 50
 Örnek No : 50
 Çizim No : 50
 Nakkaşın Adı : Levni
 Eserin Adı : Haliçte gösteri
 Tekniği : Guaja yakın bir teknik
 Boyutları : 33.7x21
 Bulunduğu Yer : T.S.M. III. Ahmet Ktp. 3593.
 Eserin Analizi :

A- Kompozisyon:

Haliçte gösteri konulu örnek minyatür, kuruluş olarak iki bölüme ayrılmıştır. birinci bölüm sayfanın üst kısmında yer almakta olup kara parçasından oluşmaktadır. Burada deniz ile karının birleştiği yerde, denize doğru içiriye girecek şekilde üzeri üçgen çatı ile kaplı bir köşk bulunmaktadır. Köşk içerisinde oturan padişahın sağında üç, solunda ise ikisi sünnet kıyafeti giymiş çocuk

olmak üzere beş kişi bulunmaktadır. Padişahın solunda bulunan üç kişi zencidir. Köşkün arka planında kalan kısım açıkli koyulu değerlerde boyanmış yeşil renk ormanlıkla kaplıdır.

İkinci bölüm ise, deniz ve deniz üzerinde kulunan gemi ile kayıklardan oluşmaktadır. Bu kısımda sol alt köşede yelkenleri, direkleri ve bayrakları olan, içerisinde insanların kavisli bir şekilde sıralandığı büyük bir gemi bulunmaktadır. İki büyük direği olan bu geminin, solda bulunan direğinden sağ kenar köşeye, sayfanın alt köşesine paralel doğrultuda iki ip gerilmiştir. Bu ipin üst kısmından sayfanın sağ orta noktasının hemen üstüne doğru yine iki ip gerilmiş vaziyette gösterilmiştir. Üstte gerilmiş vaziyette olan bu iki ipin sağ köşeye yakın bir yerinde iki köçek dans etmektedir.

Sayfanın sol alt köşesinde yer alan bu büyük geminin, sağında kürekler yardımıyla ilerleyen iki kayık bulunmaktadır. Bu kayılardan ön planda olanının içerisinde, arkadan öne doğru yanyana üçerli sıra oluşturacak şekilde duran ve değişik enstrümanlar çalan dört sıra insanlar bulunmaktadır. Bunların hemen önünde arka arkaya üç kişi ayakta kürek çekmektedirler. Arka planda olan kayık içerisinde yine enstromanlar çalan insanlar ve ortada dans eden köçekler bulunmaktadır. Ön kısımda ise, üç kişi kürek çekmektedir.

Gemiyle üstte bulunan köşk arasında tamamı kompozisyon içerisine alınmamış üst üste iki kayık bulunmaktadır. Bu kayıklardan ön planda olanında iki kişi vardır. Arka plandakinde ise sadece kürekler görülmektedir.

B- Renk:

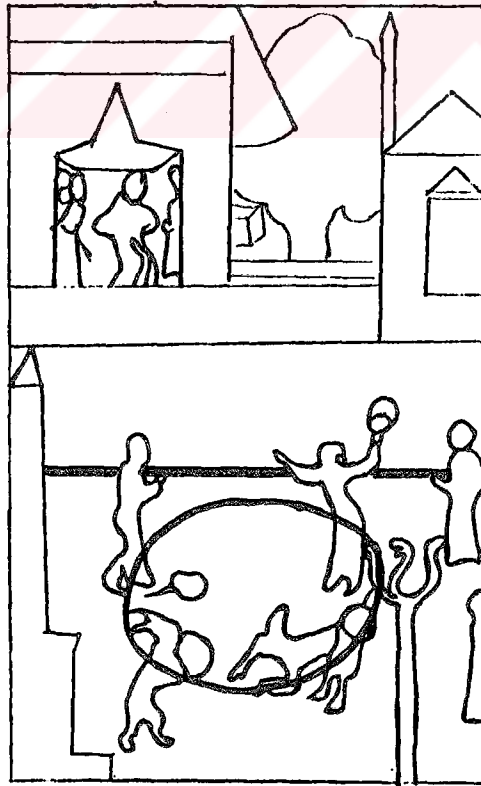
Örnek minyatürde yer alan figürler üzerinde, toprak sarısı, sarı, pembe, turuncu, yeşil, mor, lacivert, mavi ve beyaz renkte giysiler bulunmaktadır. Üst kısımda bulunan köşkün çatısı yer yer lekesele yeşil renktir. Zemin ise kiremit rengidir. Diğer bölümlerde, sarı, yeşil ve kahverengi renkler kullanılmıştır. köşkü ormanlık alandan ayıran duvar beyaz renk olup, sayfayı ikiye bölmüştür. Ormanlık alan ise, yer yer açıkli koyulu değerlerde yeşil renktir.

Alt kısımda deniz lekesele değerlerde mavi renktir. Gemi yada kayıkların gövdeleri kahverengi olup, üst kısımlarında turuncu kullanılmıştır.

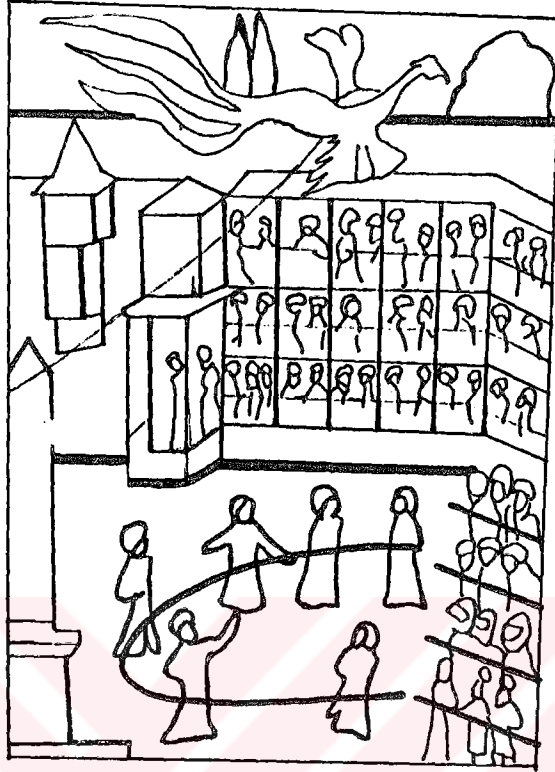
II. ÇİZİMLER

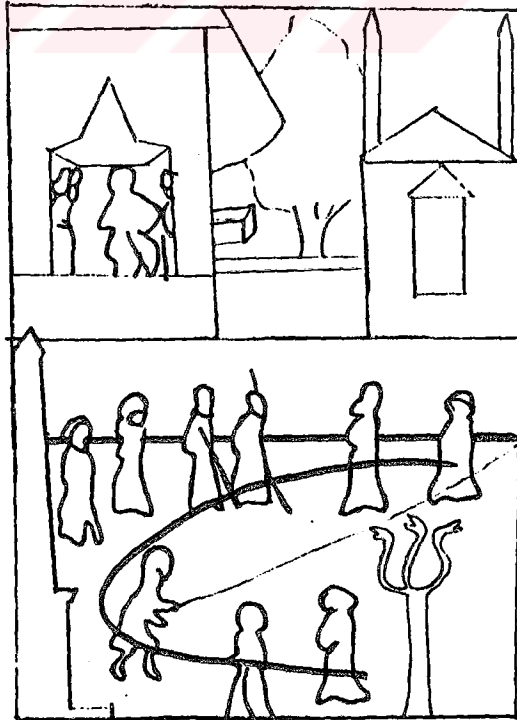
Çizim No : 1

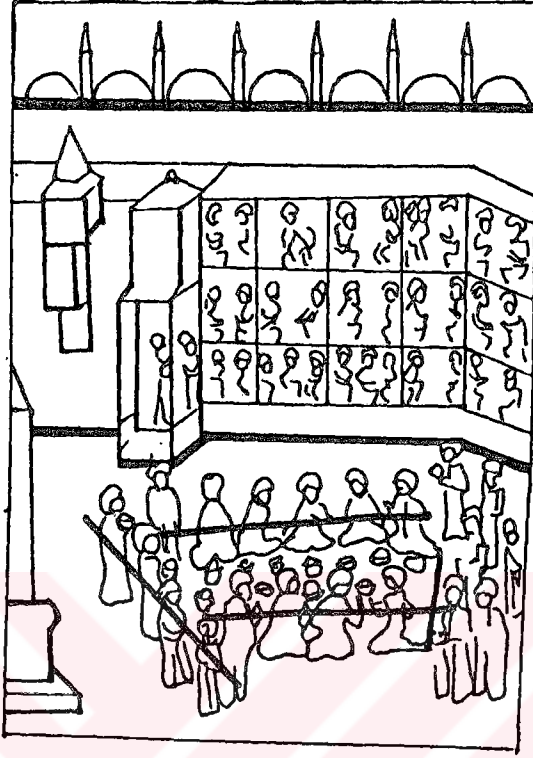
Çizim No : 2

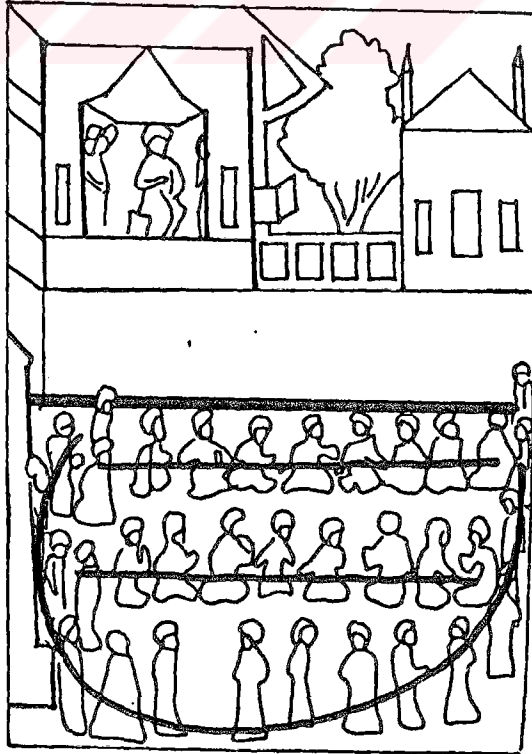
Çizim No : 3

Çizim No : 4

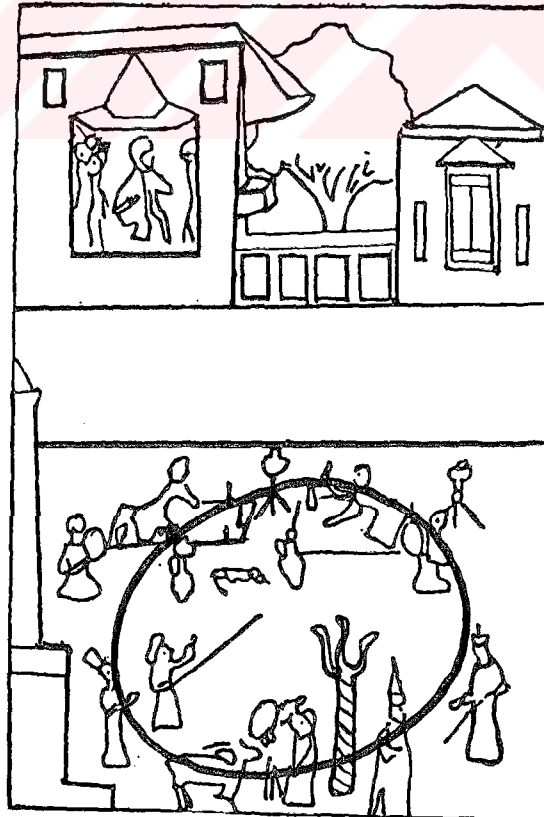
Çizim No : 5

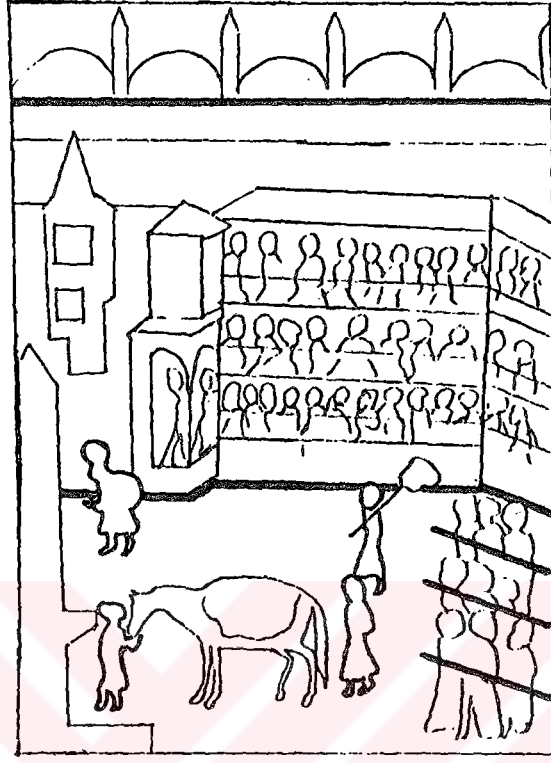
Çizim No : 6

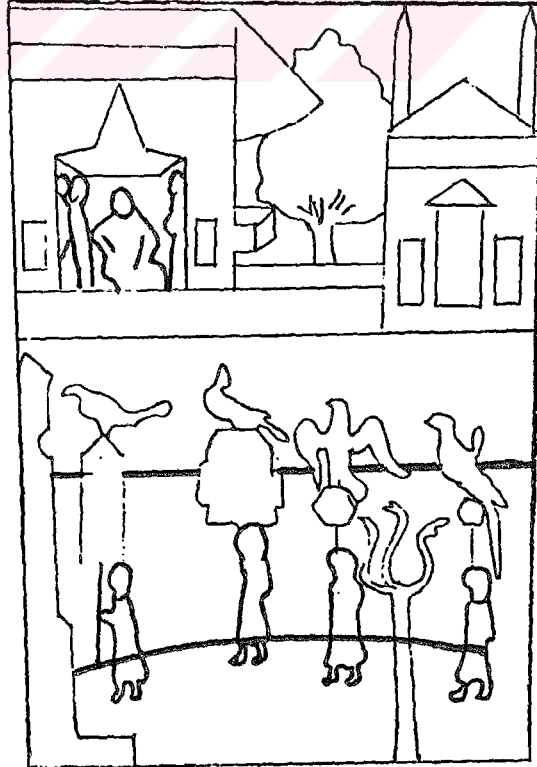
Çizim No : 7

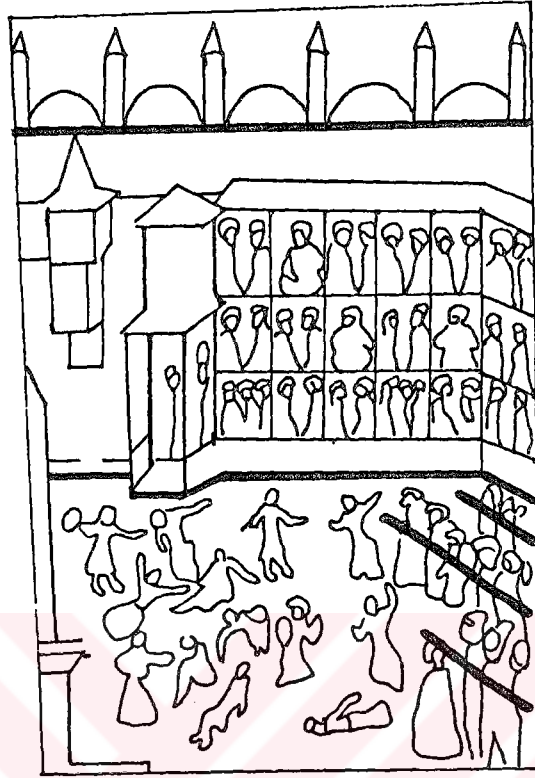
Çizim No : 8

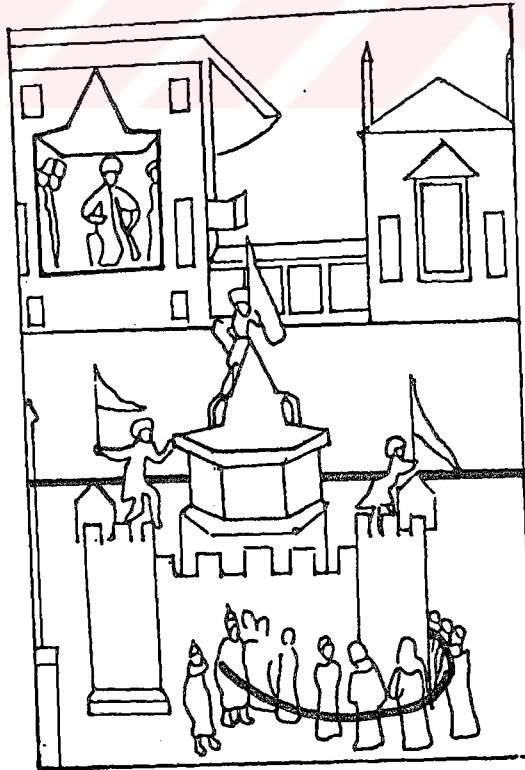
Çizim No : 9

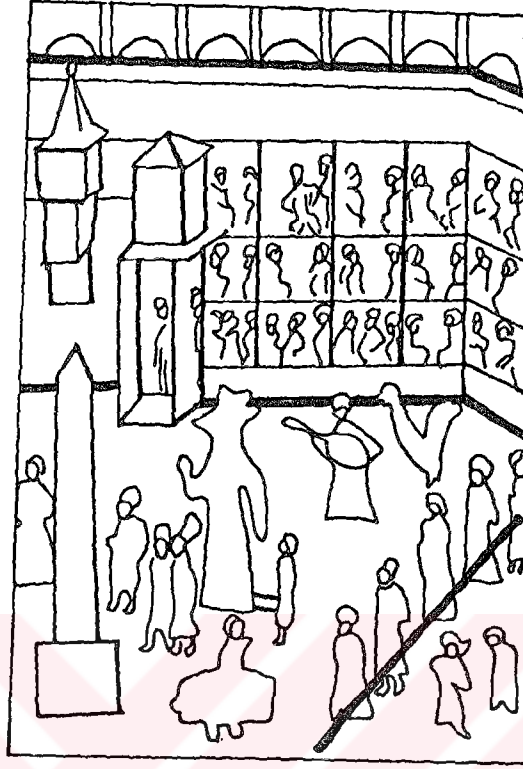
Çizim No : 10

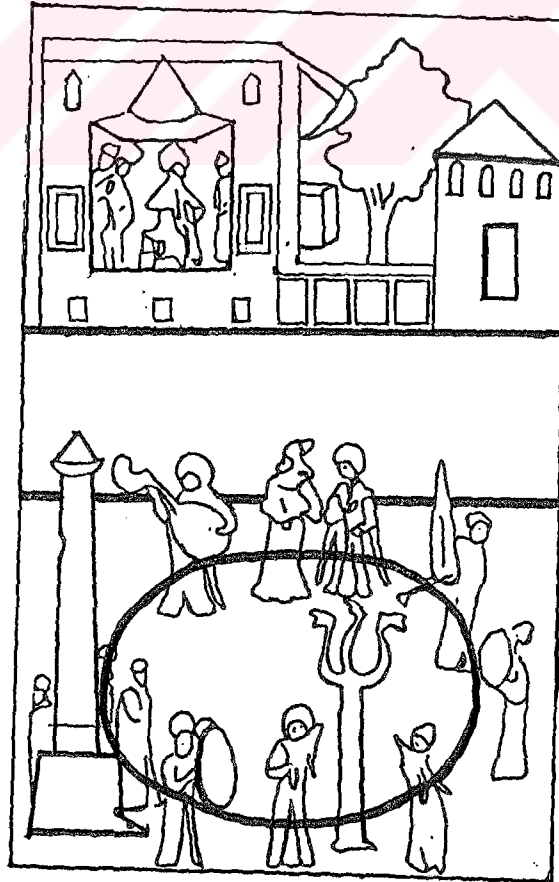
Çizim No : 11

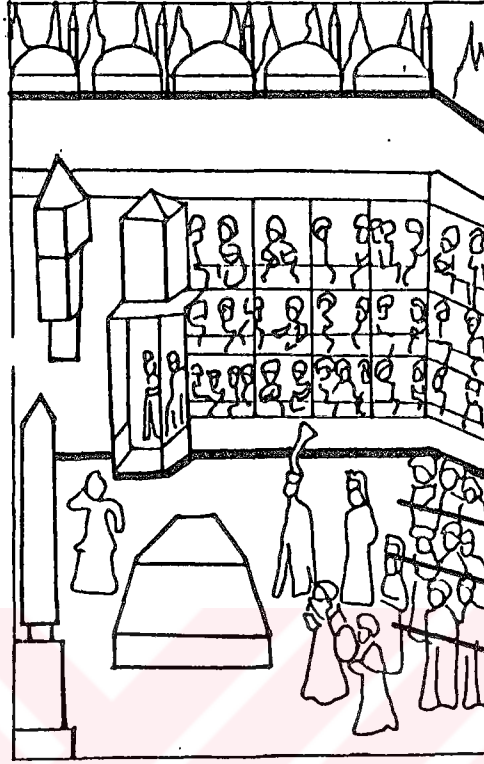
Çizim No : 12

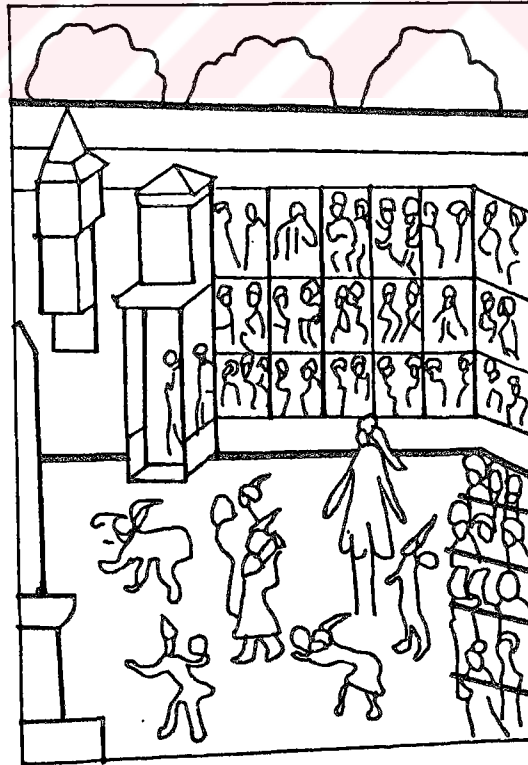
Çizim No : 13

Çizim No : 14

Çizim No :15

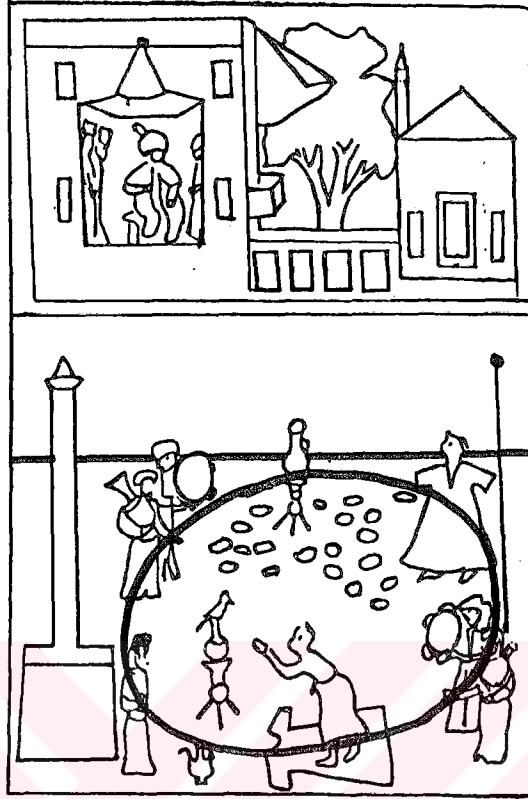
Çizim No : 16

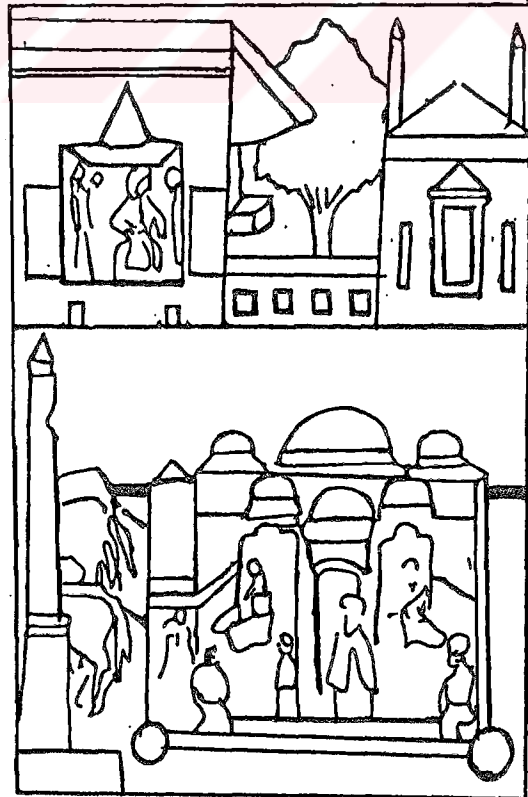
Çizim No : 17

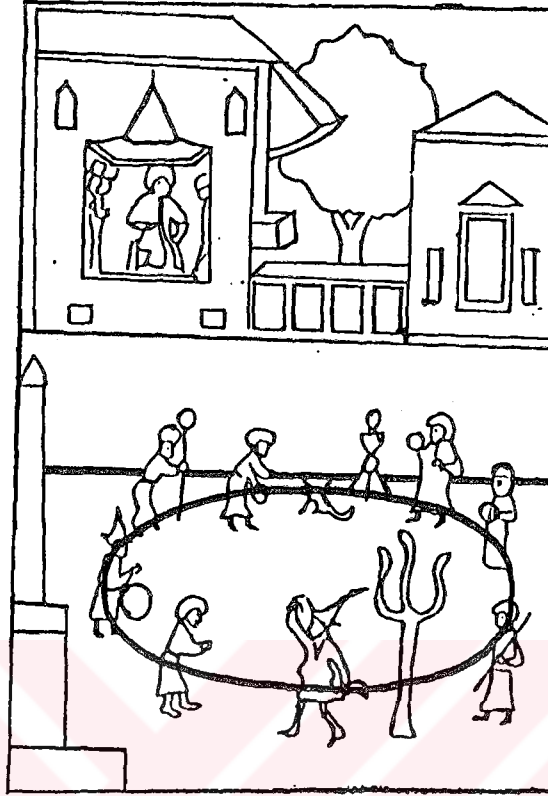
Çizim No : 18

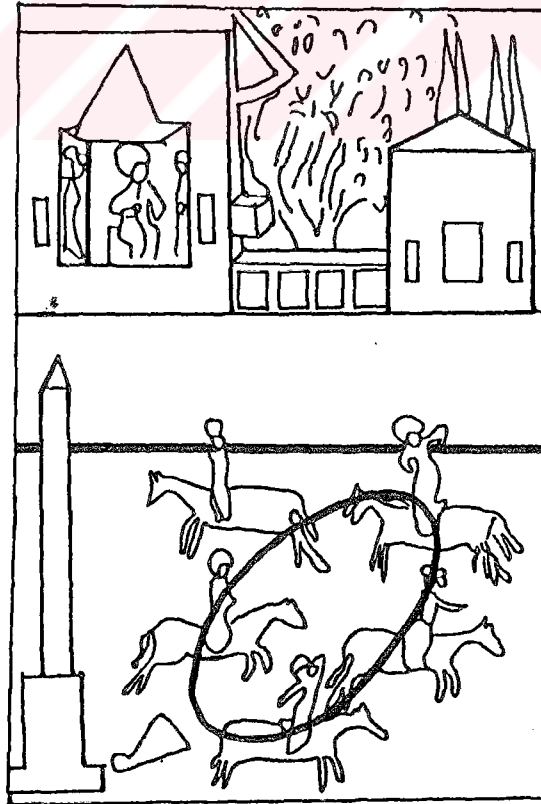
Çizim No : 19

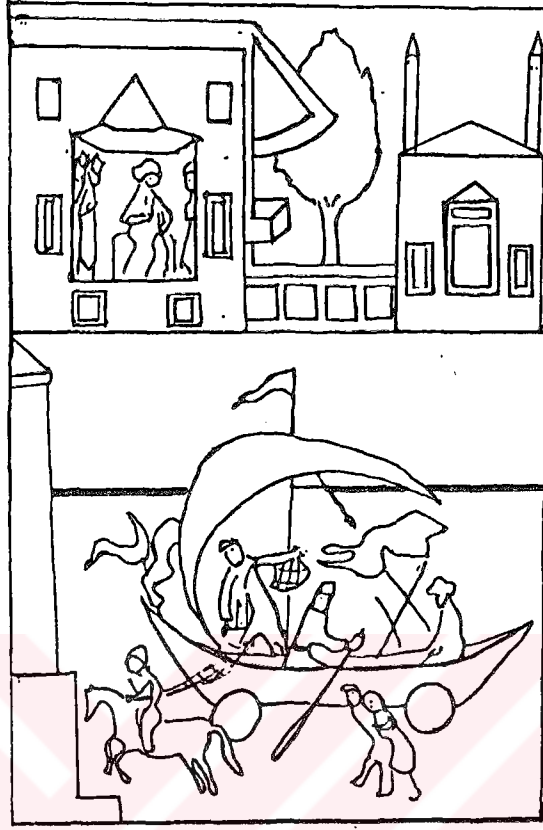
Çizim No : 20

Çizim No : 21

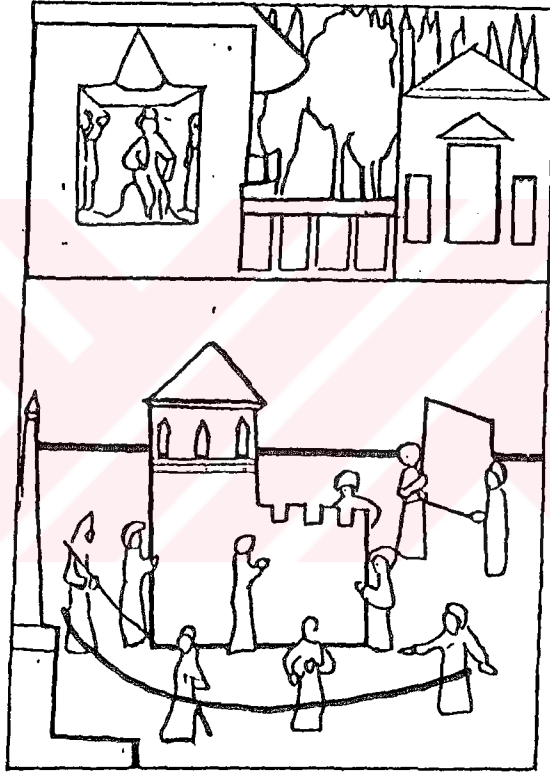
Çizim No : 22

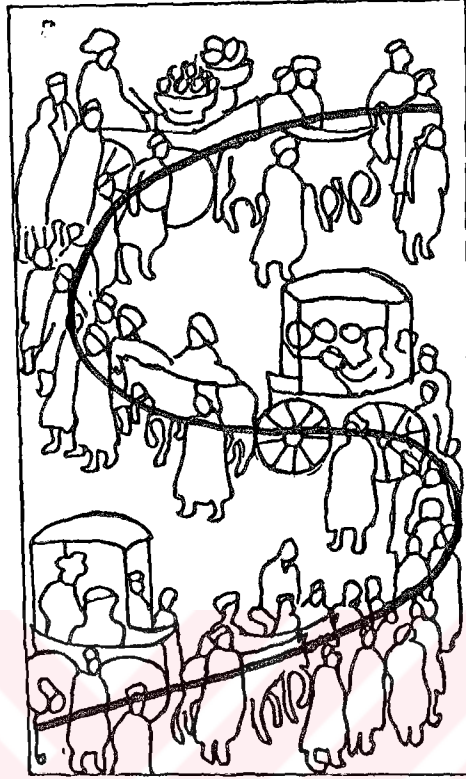
Çizim No : 23

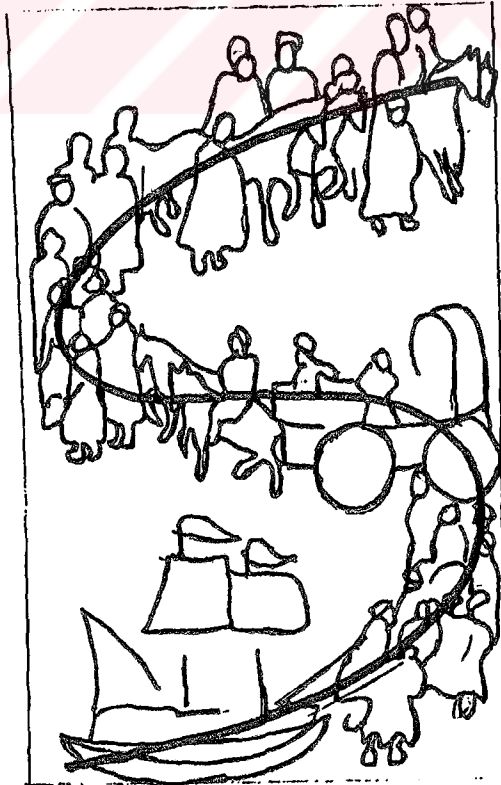
Çizim No : 24

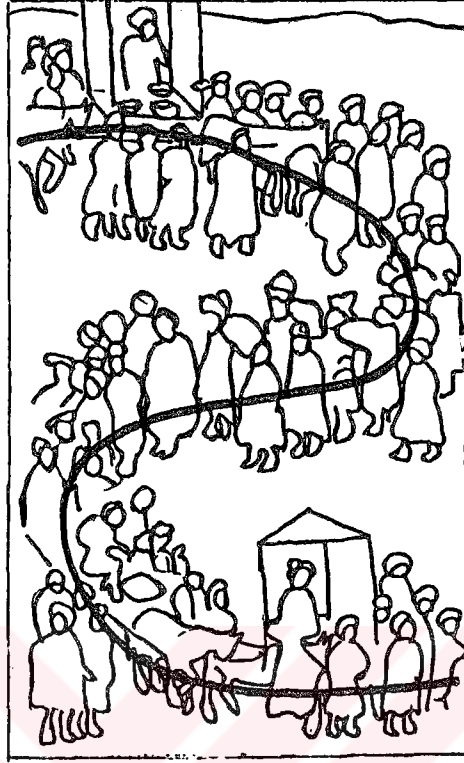
Çizim No :2 5

Çizim No : 26

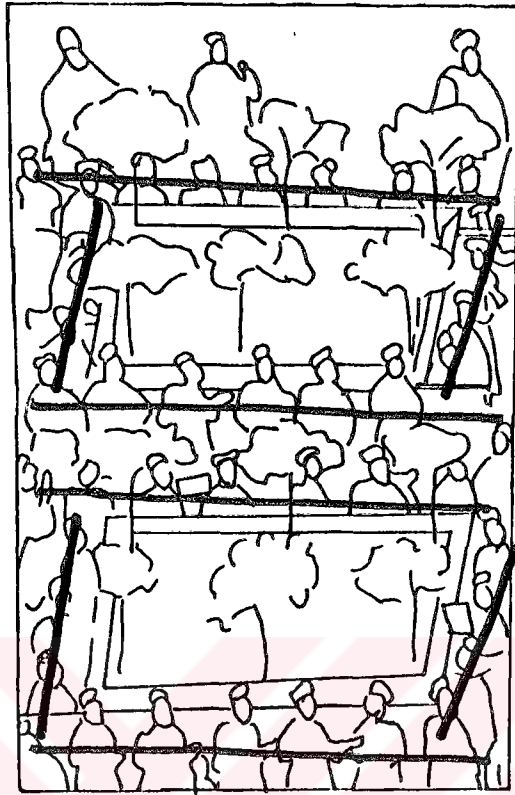
Çizim No : 27

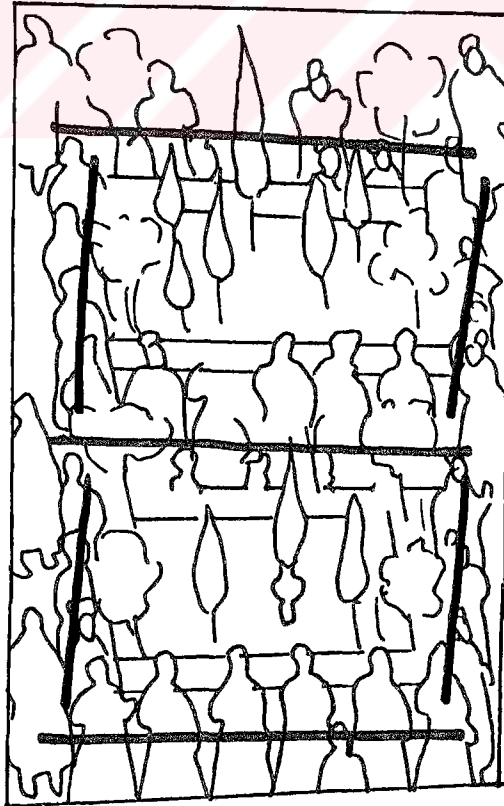
Çizim No : 28

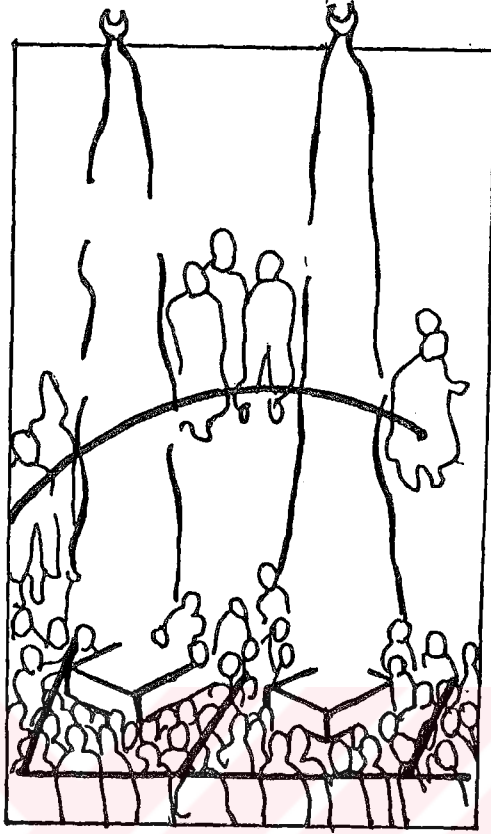
Çizim No : 29

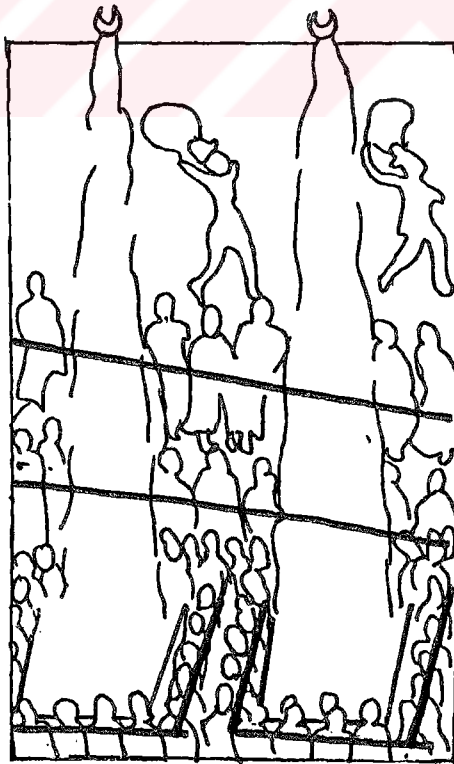
Çizim No : 30

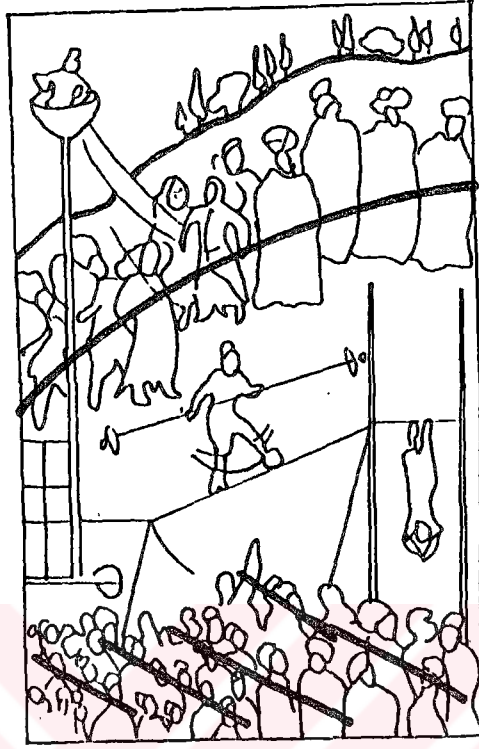
Çizim No : 31

Çizim No : 32

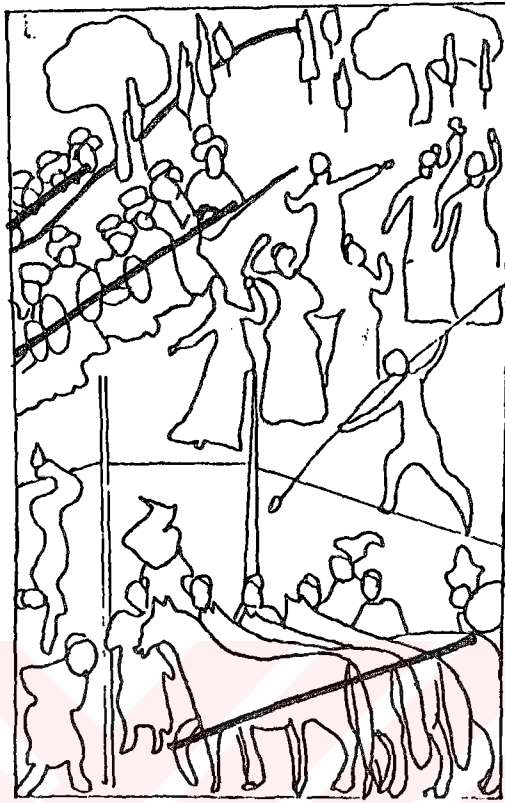
Çizim No : 33

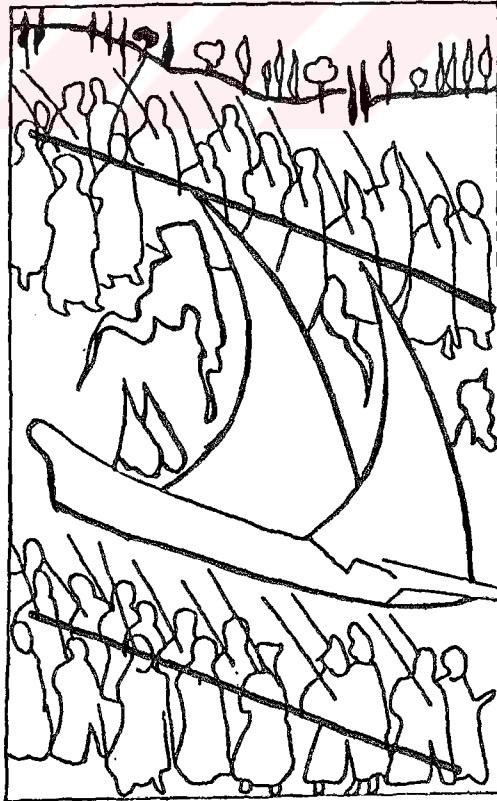
Çizim No : 34

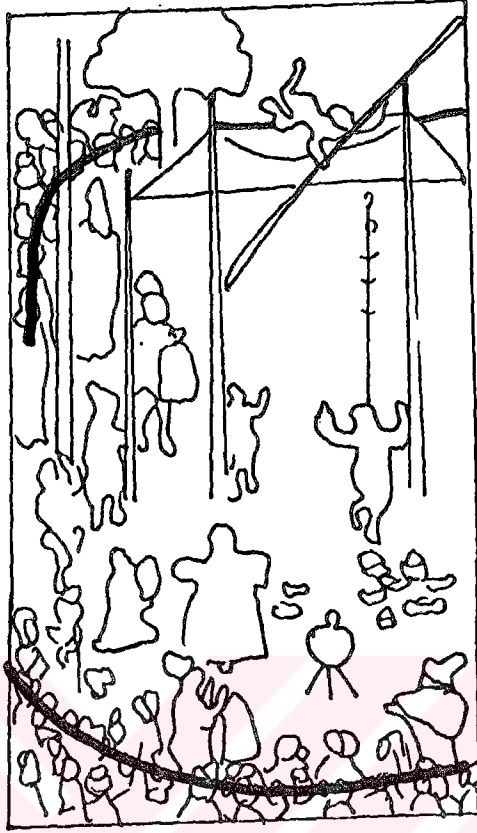
Çizim No :35

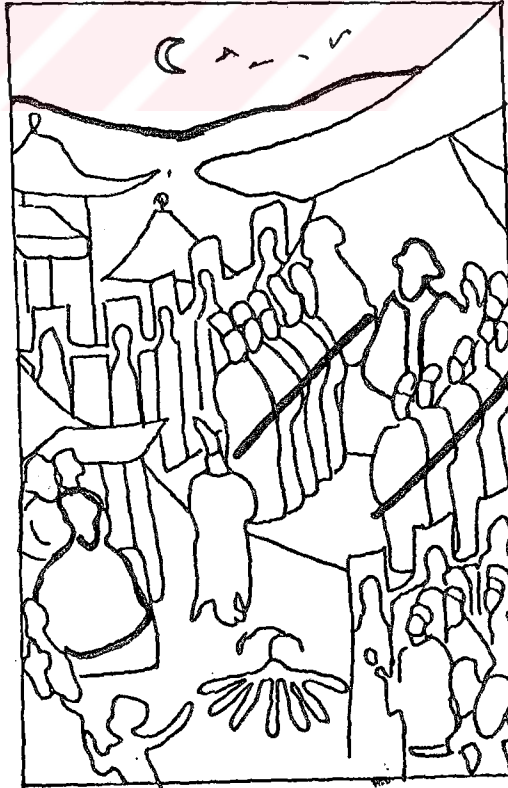
Çizim No : 36

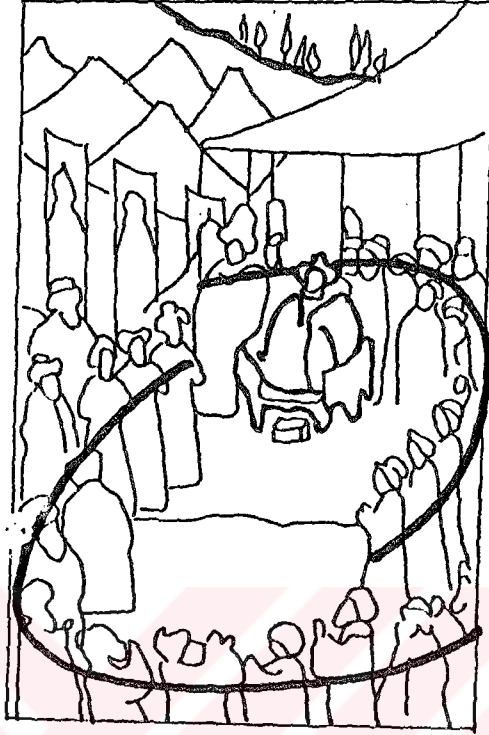
Çizim No : 37

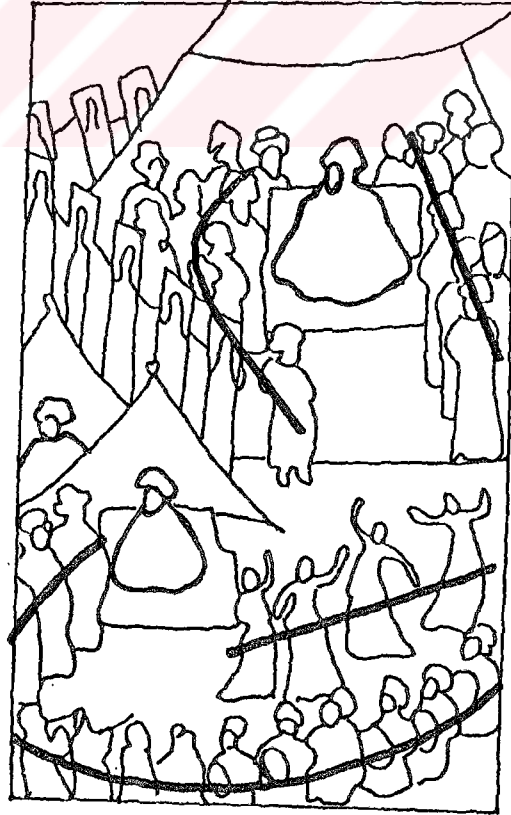
Çizim No : 38

Çizim No : 39

Çizim No :40

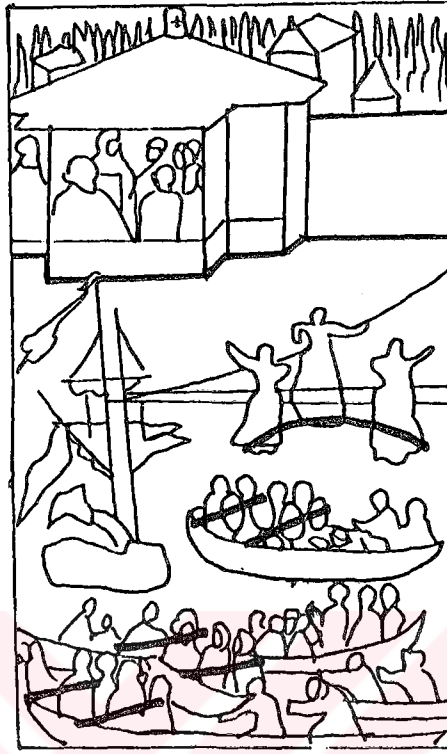
Çizim No : 41

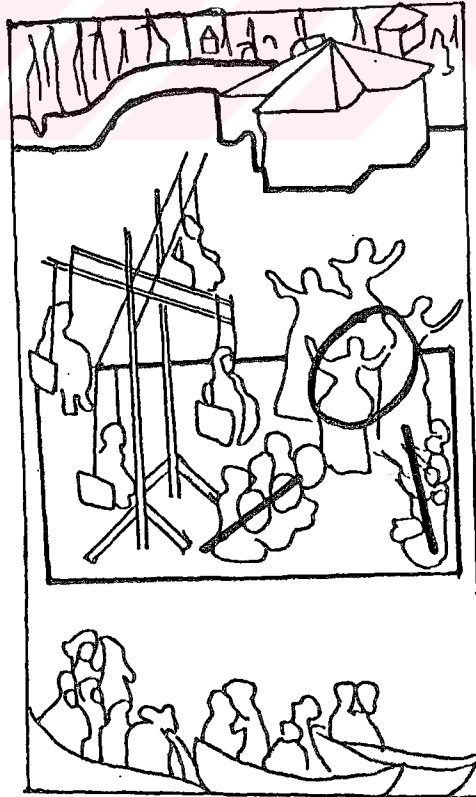
Çizim No : 42

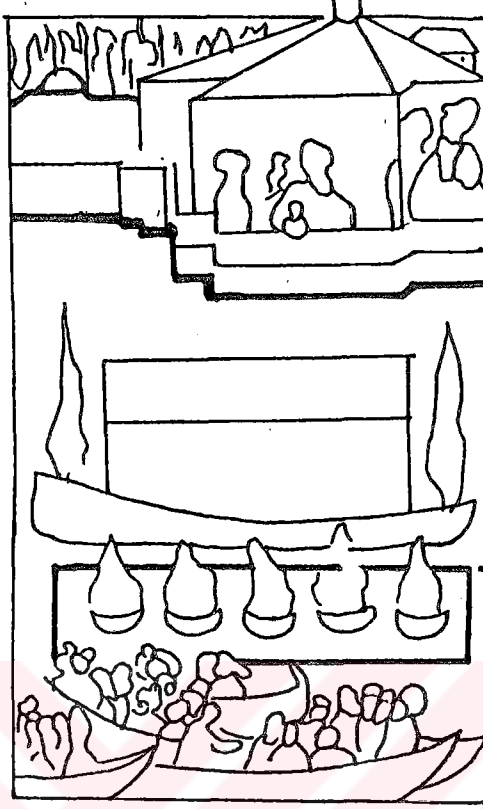
Çizim No : 43

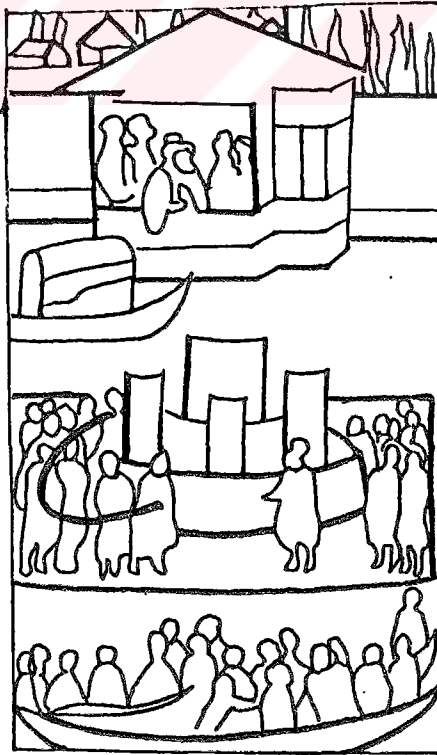
Çizim No : 44

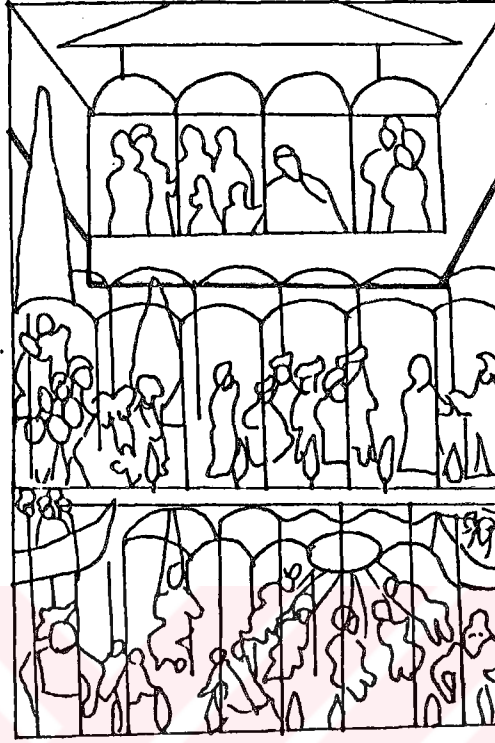
Çizim No :45

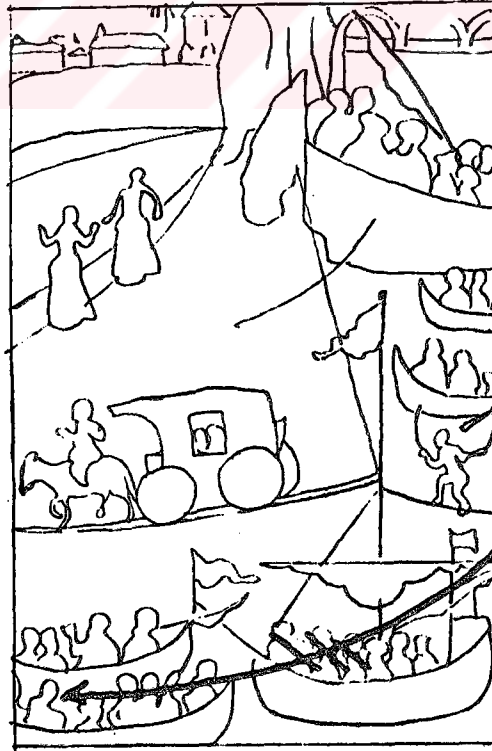
Çizim No :46

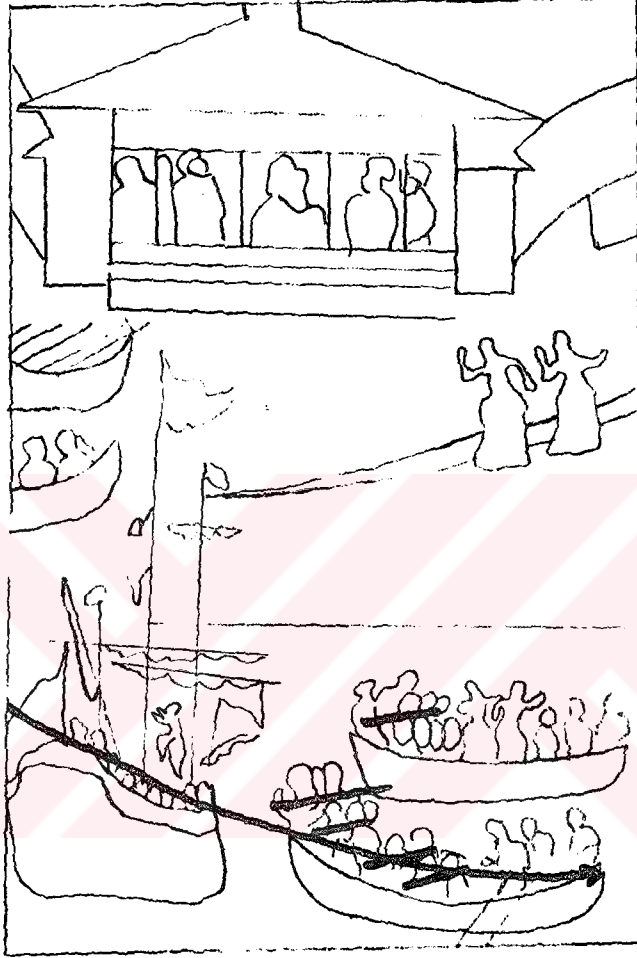
Çizim No : 47

Çizim No : 48

Çizim No : 49

Çizim No : 50

III- YARARLANILAN KAYNAKLAR

A- KİTAPLAR

- AND, Metin; Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982.
- ARSEVEN, Celal Esad; Türk Sanatı, Cem Yayınevi, İstanbul 1984.
- _____ ; Türk Sanatı Tarihi, 3 cilt, Maarif Basım Evi, İstanbul 1984.
- _____ ; Sanat Ansiklopedisi, 3. Cilt, M. E. Basım Evi, İstanbul, 1983.
- ARIK, Rüchan ; Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.
- ASLANAPA, Oktay; "XVI. Yüzyılda Türk Sanatı", Yüzyıllarda Boyunca Türk Sanatı, M.E.B. Yayınları, 1. Basım, Ankara 1977.
- _____ ; Türk ve İslam Sanatı, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1986.
- _____ ; Türk Sanatı, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul 1986.
- ATASOY, Nurhan ; Türk Minyatür Sanatı Bibliyografyası, Yapı ve Kredi Bankası Yayınları, İstanbul 1972.
- BİNARK, İsmet; Eski Kitapçılık Sanatlarımız, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1970.
- CAĞMAN, Filiz; "Anadolu Türk Minyatürü", Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, 5. cilt, İstanbul 1972, s. 930-951.
- CAĞMAN, Filiz-TANINDI Zeren; Topkapı Sarayı İslam Minyatürleri, Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul 1979.

- GÜVEMLİ, Zahir; Sanat Tarihi, Varlık Yayınları, İstanbul 1972.
- İNAL, Güner; Türk İslam Minyatür Sanatı, (Başlangıcından Osmanlılar'a kadar), Ankara 1976.
- ÖĞÜTFEN, Filiz; 12-19. Yüzyıllar Arasında Minyatür Sanatından Örnekler, İstanbul 1966.
- REYHANLI, Tülay; İngiliz Gezginlerine Göre XIV. Yüzyılda İstanbul'da Hayat, Ankara 1983.
- SÖZEN, Metin- TANYELİ, Uğur; Sanat Kavram ve Terimler Sözlüğü, Remzi Kitapevi Yayınları, İstanbul 1992.
- TANSUĞ, Sezer; Şenlikname Düzeni, İstanbul Matbaası, İstanbul 1961.
- _____ ; Resim Sanatı Tarihi, Remzi Kitapevi Yayınları, İstanbul 1992.
- _____ ; Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitapevi Yayınları, İstanbul 1988.
- TURANİ, Adnan ; Dünya Sanat Tarihi, Türkiye İş Bankası Yayınları, 3. Baskı, Ankara 1993.
- TURAN, Osman; Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti, Ankara 1965.
- ÜNVER, Ahmet Süheyl; Ressam Levni Hayatı ve Eserleri, M.E.B. Basımevi, İstanbul 1969.
- _____ ; Ressam Nakşi Hayatı ve Eserleri, M.E.Basımevi, İstanbul 1949.
- _____ ; Ressam Levni'den Münir Nureddin Selçuk'a Armağan, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1951.
- YETKİN, Suat Kemal; İslam Ülkelerinde Sanat, Cem Yayınevi, İstanbul 1984.
- YURDAYDIN, Hüseyin Gazi; Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn, Ankara 1976.

B- SÜRELİ YAYINLAR

- AÇIKGÖZ, Namık; "Minyatür Penceresinden Doğu ve Günevdoğu Anadolu", Kültür ve Sanat, Eylül 1990, Sayı: 7, s. 75-81.
- AND, Metin; "Türk İslam Minyatürlerinde Bilimle İlgili Konular", Kültür ve Sanat, Eylül 1990, Sayı: 7, S. 17-23.
- BİNARK, İsmet; "Türklerde Resim ve Minyatür Sanatı", Vakıflar Dergisi, 1978, Sayı: XII. s. 271-289.
- İBŞİROĞLU, Nazan; "Siyah Kalem'in Gizemli Dünyasından Bozkır Esintileri", Milliyet Sanat, 1985, Sayı: 84, s. 24-26.
- KESKİNER, Cahide; "Minyatür", Sanat Çevresi, Ekim 1985, Sayı: 84, s. 24-26.
- ÖZÜTELLİ, Cahit; "Ressam Levni Üzerine Yeni Bilgiler", Türk Dili, Mayıs 1966, Sayı: 176, s. 509-512.
- TANSUĞ, Sezer; "Şenliknameye Giriş", Dost, Nisan 1960, Sayı: 31, s. 10-18.